

Jaarverslag 2011

Milieudefensie. Een wereld te winnen.

Dit jaarverslag is interactief:

gebruik de pijlknoppen om door de paragrafen te bladeren...

... scroll om te lezen ...

2.2

... klik om naar verschillende onderdelen van het jaarverslag te springen...

... en klik voor extra content binnen het jaarverslag of op internet.

ga verder met het jaarverslag

inhoud

inhoud

Milieudefensie terug in de frontlinie!

Het was een belangrijk jaar voor Milieudefensie. Want waar staan we na de bezuinigingen van de afgelopen jaren? Kunnen we onze positie als een van de toonaangevende NGO's op het gebied van duurzaamheid en milieu nog waarmaken? Wij denken dat 2011 een goed jaar is geworden. Succesvolle acties, onze drie campagnes in beeld, groeiende media-aandacht en groei van contributies en donaties spreken voor zich. Het sprankelt weer!

We waren in 2011 succesvol met: een aansprekende houtactie over het duurzaam inkoopbeleid van de overheid; twee grote acties over megastallen met als resultaat een stevig debat in Nederland over de wenselijkheid van de verdere groei van de industriële veehouderij, en de campagne 'Groene Metropool' over beter omgaan met autoverkeer en infrastructuur. Met aansprekende acties hebben we Milieudefensie weer stevig op de kaart gezet. Ook met de werving van nieuwe fondsen waren we succesvol. We haalden bijvoorbeeld een grote bijdrage van Buitenlandse Zaken binnen waarmee we kunnen werken aan duurzamer voedsel.

Opvallend is dat het aantal leden in 2011 voor het eerst sinds jaren het aantal donateurs overtreft (42.715 leden tegenover 37.985 donateurs). Daar zijn we blij mee, omdat vooral leden zich echt verbonden voelen met Milieudefensie. Verder stegen de inkomsten uit contributies, donaties, giften, schenkingen en nalatenschappen met ruim 10 procent. We zijn verheugd om te zien dat onze nieuwe wervingsmethoden vruchten afwerpen. Het kabinet Rutte heeft daar ongewild aan meegewerkt door radicaal af te willen rekenen met milieu en natuur en zich doof te houden voor de gevolgen. Dat brengt mensen in verzet. Nu misschien nog mondjesmaat, maar allengs sterker is onze overtuiging.

Initiatieven verbinden

Natuurlijk zijn we er nog lang niet, maar wij merken dat er achter de schermen veel gebeurt: maatschappelijke organisaties, wetenschappers, coryfeeën, burgers en steeds meer bedrijven zoeken elkaar op om de ideeën voor een eerlijke en groene economie handen en voeten te geven. Juist nu de financiële wereld wankelt en het eens te meer duidelijk is dat we zo niet kunnen blijven doorgaan. Aan ons de taak om deze initiatieven te verbinden op lokale, regionale, nationale en internationale schaal. En om ze in praktisch handelen om te zetten. Want daar ontbreekt het nog al eens aan.

Het is niet eenvoudig daarin de juiste strategie te vinden. Een strategie die effectief is, werkelijk bijdraagt aan verandering en mensen inspireert. Maar dat er iets moet gebeuren, is voor steeds meer mensen duidelijk. Daarom zetten we ook volgend jaar door met onze strijd voor een duurzame en rechtvaardige wereld. Liefst schouder aan schouder met andere maatschappelijke organisaties.

We zijn blij dat Milieudefensie nog altijd de inspiratie en energie heeft om er met volle kracht tegenaan te gaan: met mooie en effectieve campagnes, groeiend draagvlak, concrete verbeteringen in de relatie met onze achterban en met andere milieu- en ontwikkelingsorganisaties. We zijn ook blij met de niet aflatende steun van onze leden en donateurs.

In 2011 was Milieudefensie veertig jaar jong en hebben we ons volop gemanifesteerd. In 2012 doen we er een schepje bovenop. Doet u mee?

Jacqueline Kuppens, waarnemend voorzitter

Hans Berkhuizen, directeur

*Jacqueline Kuppens,
waarnemend voorzitter*

*Hans Berkhuizen,
directeur*

Hoofdstukken

Voorwoord Milieudefensie terug in de frontlinie!	5 Hoofdstuk 5 Externe relaties en communicatie
1 Hoofdstuk 1 Inleiding: de missie van Milieudefensie	6 Hoofdstuk 6 Bestuur en organisatie
2 Hoofdstuk 2 Samenvatting 2011	7 Hoofdstuk 7 Fondsenwerving, overheids- bijdragen en sponsoring
3 Hoofdstuk 3 Campagnes: milieuresultaten 2011	8 Hoofdstuk 8 Jaarrekening
4 Hoofdstuk 4 Actief: mensen in beweging	9 Hoofdstuk 9 Vooruitblik

Paragrafen

Voorwoord	
Milieudefensie terug in de frontlinie!	2
1 Inleiding: de missie van Milieudefensie	
1.1 Jubileum: 40 jaar Milieudefensie	5
1.2 Er is een wereld te winnen	6
1.3 De ambitie van Milieudefensie	7
1.4 Nieuw in dit jaarverslag	8
2 Samenvatting 2011	
2.1 Milieuresultaten	10
2.2 Organisatieontwikkeling	11
2.3 Financiële resultaten	12
3 Campagnes: milieuresultaten 2011	
3.1 Voedsel	15
Veefabrieken	16
EKO-tellingen	17
3.2 Verkeer	18
Groene Metropool	19
Maasvlakte	20
Maximumsnelheden	21
3.3 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	22
Shell in Nigeria	23
Fout hout	24
Palmolie/bio-energie	25
Teerzandolie en schaliegas	26
Eerlijke Bankwijzer	27
4 Actief: mensen in beweging	
4.1 Ambitie: vergroten en verstevigen achterban	29
4.2 Deelname achterban aan activiteiten	30
4.3 Leden	31
4.4 Lokale afdelingen	32
4.5 Vrijwilligers	33
4.6 Jongeren Milieu Actief (JMA)	34
5 Externe relaties en communicatie	
5.1 Samenwerkingsverbanden	36
5.2 Relaties met overheden en bedrijven	37
5.3 Relaties met de media	38
5.4 Eigen communicatiekanalen	39
6 Bestuur en organisatie	
6.1 Verantwoordingsverklaring	41
6.2 Bestuursverslag	42
6.3 Vereniging	43
6.4 Directie en management	44
6.5 Risicomanagement	45
6.6 Werken bij Milieudefensie	46
6.7 Intern milieubeleid	47
7 Fondsenwerving, overheidsbijdragen en sponsoring	
7.1 Inleiding	49
7.2 Resultaten werving	50
7.3 Wervingsprogramma 2010-2015	51
7.4 Overheidsbijdragen, schenkingen en sponsoring	52
8 Jaarrekening	
8.1 Inleiding	54
8.2 Balans 31 december 2011	55
8.3 Staat van baten en lasten 2011	56
8.4 Grondslagen van Waardering	57
8.5 Kasstroomoverzicht	58
8.6 Toelichting Balans	59
8.7.1 Toelichting Baten	60
8.7.2 Toelichting Lasten	61
8.7.3 Toelichting Lastenverdeling	62
8.8. Overige gegevens	63
9 Vooruitblik	
9.1 Campagnes	65
9.2 Organisatieontwikkeling	66
9.3 Begroting	67
9.4 Meerjarenraming	68
Colofon	
	69

inhoud

Inleiding: de missie van Milieudefensie

1

In 2011 bestond Milieudefensie veertig jaar en dat werd gevierd! Met een jubileumcongres, een feest en een film. Tegelijk werd de basis gelegd waarop Milieudefensie weer vele jaren mee kan. In dit hoofdstuk staan we stil bij de jaren die achter ons liggen en die nog komen gaan...

inhoud

4

1.1 Jubileum: 40 jaar Milieudefensie

In veertig jaar tijd is er veel bereikt door Milieudefensie en andere natuur- en milieuorganisaties. In Nederland en daarbuiten. Toch blijft het wachten op een echte duurzame omslag in de samenleving. Ligt dat aan de economische crisis en de 'verrechtsing' van de samenleving? Of doen we ook zelf iets verkeerd? Tijdens ons jubileumcongres op 27 mei in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam, gooiden we de kwestie maar eens op tafel. Zijn we tekort geschoten? En hoe en met wie kunnen we die schone en eerlijke economie alsnog en snel verwezenlijken?

Sandra Rottenberg leidde inspirerende gesprekken met opinieleiders die allemaal met deze vraagstukken worstelen: Jan Rotmans, professor in transitie en transitie management aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en medeoprichter van Urgenda; Peter Tom Jones, pionier van de Vlaamse transitiedenkers en mede-auteur van Terra Reversa; journalist Frank Mulder, mede-auteur van 'Moet groei?' en 'Economie op ramkoers'; Christiaan Hogenhuis, coördinator van de Alliantie Fair & Green Deal; Wouter van Dieren, een van de oprichters van Milieudefensie, lid van de Club van Rome en o.a. oprichter en directeur van het Instituut voor Milieuvraagstukken en Systeemanalyse; Els Bos, beleidsmedewerker van de vakcentrale FNV, en; Maarten Leseman, namens de zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (zLTO). Op de website van Milieudefensie vindt u [▶ hun advies voor de toekomst](#) aan Milieudefensie.

Op onze website vindt u nog veel [▶ meer moois over 40 jaar Milieudefensie](#). Wat dacht u bijvoorbeeld van 'Milieudefensie – De Film', die in 25 minuten een beeld geeft van onze rijke geschiedenis. Of een keur aan foto's en posters die voor menigeen herinneringen op zal roepen.

Veertig jaar in vogelvlucht

Rond 1970 verkondigde de Club van Rome, een groep gezaghebbende wetenschappers en grootindustriëlen, een schokkende boodschap: zonder acute maatregelen tegen de vervuiling, verspilling en bevolkingstoename, zouden onze natuurlijke hulpbronnen binnen de kortste keren zijn uitgeput. Tegen deze achtergrond werd op 6 januari 1971 de Raad voor Milieudefensie opgericht.

[lees verder](#) ▶

In het kader van het veertigjarig jubileum verraste Milieudefensie op dinsdag 17 mei veertig vrijwilligers met een bos biologische bloemen. Op deze manier werden ze persoonlijk bedankt voor het werk dat ze voor de organisatie en het milieu doen.

1.1 1.2 1.3 1.4

inhoud

1.2 Er is een wereld te winnen

Milieudefensie is een Nederlandse milieuorganisatie die deel uitmaakt van een internationaal netwerk van milieuorganisaties verspreid over de hele wereld: Friends of the Earth International. De leden van dit netwerk onderscheiden zich van andere natuur- en milieuorganisaties door de actieve betrokkenheid van leden en donateurs bij campagnes en de organisatie (Milieudefensie is een vereniging).

Actieve leden, lokale Milieudefensieafdelingen en onze zusterorganisaties in andere landen, leggen de basis voor het draagvlak en de kennis die Milieudefensie nodig heeft om haar doelen te bereiken. Daardoor brengen we milieu-problemen, ook als ze verder weg spelen, dichtbij mensen.

Wij zien het als onze taak milieuproblemen te signaleren, oplossingen te agenderen en die, waar mogelijk, te helpen verwezenlijken of ervoor te zorgen dat andere organisaties dat doen. Daarbij is het mobiliseren van grote groepen mensen om draagvlak te laten zien en druk te zetten (met acties of andere publieksactiviteiten en via de media) een belangrijke vaardigheid van Milieudefensie.

We streven naar een rechtvaardiger verdeling van natuurlijke bestaansbronnen, maar richten ons daarbij vooral op structurele beleidswijzigingen bij overheid en bedrijfsleven en minder rechtstreeks op individuele gedragsverandering. We willen de samenhang laten zien tussen de crises die de wereld in hun greep hebben – energie-, klimaat-, krediet-, voedsel-crisis – en hierop antwoorden formuleren.

Er is een wereld te winnen. Een wereld waarin bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen. Waar boerderijen, boerderijen blijven en niet veranderen in mega veefabrieken. Waar elektrische deelauto's op groene stroom, fietssnelwegen en thuiswerken de benzineauto overbodig maken. Dat is de wereld waar Milieudefensie voor gaat. Al veertig jaar. Doe je mee?

Statutaire doelstelling

De vereniging stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het oplossen en voorkomen van milieuproblemen...

lees verder

1.3 De ambitie van Milieudefensie

Door flink teruglopende inkomsten uit contributies, donaties en subsidies moest Milieudefensie in 2009 en 2010 reorganiseren. Het aantal activiteiten ging flink omlaag en er vielen gedwongen ontslagen. Daarom werd in 2010 een nieuw Algemeen Beleidsplan (ABP) opgesteld voor de periode 2010 - 2015: 'Met draagvlak naar beweging'. De ambitie om (nog) meer mensen bij ons werk te betrekken, is daarin gecombineerd met de noodzaak kwaliteit te blijven leveren met minder geld en personeel. In 2011 hebben we voor het eerst een vol jaar volgens dit nieuwe ABP gewerkt. Hieronder hoofdlijnen uit het beleidsplan; [▶ de volledige tekst](#) vindt u op onze website.

Milieudefensie wil uitgroeien tot een toonaangevende milieuorganisatie die het campagnevoeren en het ontwikkelen van maatschappelijke kracht tot in de puntjes beheerst. We focussen op drie thema's:

(Internationaal) maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Verkleinen van de schadelijke milieueffecten van internationaal opererende Nederlandse bedrijven en van importgoederen (bijvoorbeeld tropisch hout), alsmede het afremmen van de exploratie van onconventionele fossiele bronnen (bijvoorbeeld teerzanden).

Duurzame mobiliteit.

Beperking van auto- en vliegverkeer en promotie van schonere en slimmere alternatieven voor zowel mensen als goederen.

Duurzame veeteelt.

Beperking van de vleesconsumptie, een verbod op megastallen en stimuleren van veevoerproductie in eigen regio.

Voor optimaal effect, moeten er zaken binnen onze eigen organisatie en binnen de milieubeweging als geheel verbeteren. Daarom werken we onder andere aan de volgende strategische doelen:

- **Meer inhoudelijke samenhang:** Met in- en externe experts willen we een nieuwe, aansprekende en samenhangende visie en toekomstagenda opstellen, waarbij de grote maatschappelijke onderwerpen vanuit hun effecten op het milieu worden aangepakt.
- **Verbetering van de externe samenwerking:** we nemen het voortouw om de samenwerking en afstemming binnen de milieubeweging te verbeteren. Waar mogelijk komen we tot een taakverdeling.
- **Mensen beter bij de organisatie betrekken:** achterban en leden hebben een belangrijke positie binnen de organisatie, verbetering van het verenigingsklimaat en de relatie tussen achterban, werkorganisatie en bestuur. We investeren in het zelforganiserende vermogen van de achterban en zoeken ook naar nieuwe manieren om mensen te betrekken, bijvoorbeeld via nieuwe media.
- **Een (financieel) gezonde organisatie:** we werken aan nieuwe methoden om leden en donateurs te werven. We verbeteren de financiële basis van de organisatie door meer efficiency; minder overheadkosten.

1.4 Nieuw in dit jaarverslag

Milieudefensie blijft haar jaarverslag continu verbeteren. Een organisatie die van bedrijven en overheden transparantie eist, moet tenslotte ook zelf kwaliteit leveren. Na een jaar afwezigheid, dingt Milieudefensie daarom opnieuw mee naar de Transparant Prijs voor het beste charitatieve jaarverslag, een initiatief van de Donateursvereniging en PricewaterhouseCoopers. Dat vinden we belangrijk, omdat het ons waardevolle informatie geeft over de sterke en de zwakke punten van ons verslag.

Omwille van de leesbaarheid hebben we het aantal hoofdstukken beperkt en de lopende tekst ten opzichte van voorgaande jaren ingekort. Om onze lezers optimaal te bedienen, hebben we achtergrondinformatie en andere extra's in 'uitstappagina's' ondergebracht. Wie ze wil lezen hoeft ze maar aan te klikken, wie ze wil overslaan kan dat gemakkelijk doen. Verder verwijzen we regelmatig met links naar meer informatie of filmpjes op onze website. Dat geldt ook voor diverse beleidsdocumenten.

Bij de projecten (hoofdstuk 3) hebben we overzichtelijker aangeven wat activiteiten hebben gekost (in uren en euro's) en wat ze hebben opgeleverd.

Bij geen enkele organisatie telt een jaar alleen successen. Milieudefensie vormt daarop geen uitzondering, daarom besteden we ook aandacht aan wat minder goed is gegaan.

Om geld en papier te besparen wordt dit jaarverslag uitsluitend op internet gepubliceerd en niet gedrukt. Wilt u toch liever een papieren versie? Bel (020 6262 620) of mail ([▶service@milieudefensie.nl](mailto:service@milieudefensie.nl)) onze Servicelijn en wij sturen het u gratis toe.

Ook de vormgeving en de navigatie van het verslag zijn vernieuwd. In dit verslag kunt u zowel verticaal als horizontaal door de tekst bewegen, wat de leesbaarheid ten goede komt. Wij horen graag of de nieuwe navigatie u bevalt. Door [▶hier te klikken](#), kunt u uw ervaringen direct met ons delen.

**Dit verslag verschijnt
alleen digitaal!**

**Bespaar op papier.
Print alleen pagina's die u
nog eens na wilt lezen.**

Samenvatting 2011

2

Ons jubileumjaar kan de boeken in als een actief en succesvol jaar.

Van megastallen tot maximumsnelheid en van olie lekkages tot schaliegasboringen; Milieudefensie stond in de voorste linies en boekte resultaat.

inhoud

2.1 Milieuresultaten

Aan onze milieuresultaten gaat vaak jaren werk vooraf in de vorm van lobby, onderzoek en publiekscampagnes. Successen zijn te danken aan de inzet en betrokkenheid van heel veel mensen, niet in de laatste plaats de leden en donateurs van Milieudefensie. Vaak zijn successen ook het resultaat van samenwerking met andere organisaties.

Januari t/m begin maart: megastallen zijn mede dankzij Milieudefensie in veel provincies en in de landelijke berichtgeving daarover hoofdonderwerp in de aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen.

- **Januari:** supermarkten Jan Linders en Boni gaan, naar aanleiding van de actie 'Koelkast dicht!' en in navolging van vele andere supermarkten, hun verticale koelingen afdekken. Het is de nasleep van een succesvol project uit 2010 waarover u in ons [vorige jaarverslag](#) meer kunt lezen.
- **Februari:** de Provinciale Staten van Utrecht nemen het Burgerinitiatief tegen Megastallen (15.000 handtekeningen) over en spreken zich uit tegen stallen groter dan 1,5 hectare.
- **Februari:** de Tweede Kamer neemt twee moties aan die een bouwstop van megastallen bepleitten in afwachting van de uitkomsten van de 'nationale maatschappelijke dialoog' over megastallen.
- **Februari:** Milieudefensie en het Havenbedrijf Rotterdam maken gezamenlijk een pakket maatregelen bekend om de emissies van de Maasvlakte met 10 procent extra terug te dringen.
- **April:** na een klacht van Milieudefensie en Indonesische en Maleisische NGO's schort de Round Table on Sustainable Palmoil (RSPO) de duurzame certificering van IOI met onmiddellijke ingang op. De druk op het bedrijf om iets te doen aan de door haar veroorzaakte ontbossing en landroof, en om gedupeerde bosbewoners te compenseren, neemt toe.
- **April:** de Wereldbank neemt een verbeterd investeringsbeleid voor de palmolie sector aan na klachten van Milieudefensie en twee Indonesische NGO's die dateren uit 2007. De klacht leidde eerder al tot een tijdelijk moratorium op investeringen in de palmolie sector.
- **Juni t/m september:** ruim 7.500 mensen tekenen het burgerinitiatief voor de 'Groene Metropool' en dienen dit in bij de provincie Zuid-Holland. Het gaat om een alternatief mobiliteitsplan voor de Zuidelijke Randstad, ontwikkeld door Milieudefensie, waarbij zonder extra asfalt en met hetzelfde budget de files effectiever kunnen worden tegengegaan en het milieu verbeterd. Het plan wordt ook besproken in de Kamercommissie I&M.
- **Juli:** naar aanleiding van Kamervragen over het Milieudefensierapport 'Van oerwoud tot overheid' geeft staatssecretaris Atsma toe dat de (Rijks-)overheid stekken heeft laten vallen bij het inkopen van duurzaam hout. In samenwerking met de VVNH en Milieudefensie heeft de staatssecretaris vervolgens de brochure 'Duurzaam inkopen van hout' ontwikkeld die in december aan alle overheden is toegestuurd. In deze brochure werden de aanbevelingen van Milieudefensie uit het rapport 'Van oerwoud tot overheid' overgenomen. Het inkoopbeleid in veel gemeenten is verbeterd.
- **Augustus t/m december:** met natuur-, milieu- en bewonersorganisaties in gebieden rond de tracés van A4 Midden-Delfland, A13-A16 en de Blankenburgtunnel, sluiten we een coalitie tegen deze wegwitbreidingen en organiseren we diverse acties, bijeenkomsten en manifestaties.
- **Augustus:** als gevolg van de aanhoudende internationale druk, onder meer van Milieudefensie, geeft Shell toe verantwoordelijk te zijn voor twee grote olie lekkages in de Nigerdelta.
- **Augustus t/m November:** De uitslag van de EKO-tellingen zijn een grote verrassing: supermarkten hebben in één jaar tijd hun aanbod van Fairtrade-producten met 40 procent vergroot en dat van biologische producten met 30 procent. Milieudefensie zet zich al jarenlang in voor meer biologische producten in de supermarkt.
- **September:** Dankzij het maatschappelijke debat dat Milieudefensie mede op gang heeft gebracht, spreken de uitkomsten van de nationale discussie over megastallen onder leiding van Alders duidelijke taal: 'business as usual' is geen optie voor de veehouderij: grote veranderingen zijn noodzakelijk.
- **Oktober:** de Europese Commissie kondigt aan dat ze een drempel wil opwerpen tegen de import van klimaatonvriendelijke teerzandolie uit onder meer Canada. Milieudefensie heeft zich hier samen met internationale NGO's jarenlang voor ingezet.
- **Oktober:** Het onafhankelijke College van Beroep van de Stichting Milieukeur fluit Staatssecretaris Atsma terug nadat hij het Maleisische houtkeurmerk MTCS ten onrechte had toegelaten tot het duurzaam inkoopbeleid van de overheid. Milieudefensie, WNF, Greenpeace en anderen dienden de klacht in.
- **Oktober:** Milieudefensie neemt het initiatief voor een actie bij de Tweede Kamer en een oproep namens alle natuur- en milieuorganisaties om pas op de plaats te maken bij de proefboringen en verdere ontwikkeling van schaliegas en steenkoolgas. De Kamer steunt de eis voor meer voorzichtigheid bij de voorgenomen boringen en minister Verhagen zet de voorgenomen proefboringen voorlopig in de ijskast. Er komt een onafhankelijk onderzoek naar de risico's van de boringen voor mens en milieu.
- **November:** Tijdens een Kamerdebat over de olie vervuiling van Shell in Nigeria, krijgt de oliemaatschappij zware kritiek van onder meer het CDA. Milieudefensie biedt staatssecretaris Bleker voorafgaande aan het debat 2.500 brieven van Earth Alarmschrijvers aan en flesjes met vervuild water uit de Nigerdelta.
- **Oktober t/m december:** meer dan tienduizend mensen 'tekenen' letterlijk mee aan een oproep voor een landbouw zonder megastallen. De tekeningen komen in megadvertising in de Volkskrant, Trouw, De Telegraaf en Spits.
- **December:** In de rechtszaak Milieudefensie/Nigeriaanse boeren vs Shell dient advocaat Michel Uiterwaal bij de rechtbank Den Haag onze zeer uitvoerige en finale conclusie van repliek in.

2.1 **2.2** 2.3 2.4

2.2 Organisatieontwikkeling

In het Algemeen Beleidsplan 2010-2015 heeft Milieudefensie zich ten doel gesteld van Milieudefensie een flexibele, professionele organisatie te maken, die primair de belangen van het milieu behartigt en die daarvoor, adequaat en creatief, met de beschikbare middelen een maximaal resultaat weet te behalen.

In 2011 is Milieudefensie overgestapt op een nieuw financieel pakket waardoor het mogelijk werd om uren te schrijven en beter invulling te geven aan projectmanagement. Daardoor kunnen we nu per maand rapporteren over bestedingen en inkomsten, waarbij de cijfers kunnen worden vergeleken met de begroting. Hierdoor is een strakkere aansturing vanuit het management mogelijk geworden.

2.3 Financiële resultaten

Het boekjaar 2011 kon met een positief resultaat worden afgesloten. Het resultaat van het boekjaar bedraagt € 142.660 en wordt in zijn geheel toegevoegd aan de continuïteitsreserve. Milieudefensie streeft ernaar deze reserve te brengen op een niveau van 50 procent van de structurele uitvoeringskosten. Ultimo 2011 bedroeg dit percentage 45,2 procent (ultimo 2010 was dit 39,9 procent).

Baten

In 2011 kwam € 6.649.937 beschikbaar voor de doelstellingen van de vereniging. Ten opzichte van 2010 betekent dit een verbetering met € 306.384 (+4,9%).

Daarvan werd aan contributies, giften en donaties € 329.268 meer ontvangen dan in 2010 (+10,6%), bij nagenoeg hetzelfde aantal leden en donateurs. De bijdrage van de Nationale Postcodeloterij van € 1.350.000 blijft tot en met 2015 gelijk. Dit was voorzien en is in de begroting voor 2011 opgenomen. De Baten Eigen Fondswerving (contributies, giften en donaties) waren € 174.684 (+5,4%) hoger dan begroot. De overheidssubsidies bedroegen € 1.548.126, een vermindering van € 23.132 t.o.v. 2010. Daarbij zijn de subsidies van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Europese Unie toegekend voor meerdere jaren. De inkomsten uit advertenties voor het magazine Down to Earth zijn dit jaar in de baten (voorheen als negatieve lasten) opgenomen en bedroegen € 31.089 (drie maal het gerealiseerde bedrag uit 2010).

Lasten

De lasten in 2011 bedroegen € 6.507.277 tegen € 6.281.061 in 2010 (+3,6%).

De algemene kosten bedroegen € 1.404.496, een afname met € 32.705 vergeleken met de realisatie in 2010 (-2,2%). De activiteitskosten kwamen uit op € 1.630.165. Dit is € 632.819 meer dan begroot. Dit bedrag betreft voornamelijk subsidiegeld dat verkregen is voor partnerorganisaties in het Friends of the Earth netwerk.

De jaarrekening (► [hoofdstuk 8](#)) is opgemaakt volgens Richtlijn 650 voor fondsenwervende instellingen en is daarmee in overeenstemming met de 'Code Goed Bestuur voor Goede Doelen'.

2.4 Overige resultaten

Leden en donateurs

Op 31 december 2011 telde Milieudefensie 42.715 leden, bijna 3.000 meer dan in 2010 (eind 2010: 39.893). Het aantal donateurs daalde echter met iets meer dan 3.000 tot 37.985. Dat is een verlies van 7,38 procent (eind 2010: 41.013). Het totaal aantal leden en donateurs blijft daarmee stabiel: 80.700 (2010: 80.906).

De contributies, donaties, giften, schenkingen en nalatenschappen bedroegen in 2011 samen € 3.427.235. Dat is een stijging van 10,6 procent ten opzichte van 2010 (2010: € 3.097.967).

De kosten van de fondsenwerving bedroegen 575.553 euro (2010: 616.507 euro), 16,5 procent van de baten uit de fondsenwerving (2010: 18,7 procent). Aan de doelstelling is 5.423.117 euro besteed, 81,6 procent van de totale baten (2010: 83,9 procent).

Actief betrokken

Het betrekken van mensen bij activiteiten voor een schoner milieu en een eerlijkere samenleving is een van onze kerntaken. We maken daarbij onderscheid tussen laagdrempelige en hoogdrempelige betrokkenheid. Laagdrempelig noemen we onder meer het zetten van een handtekening, het ondertekenen van een burgerinitiatief of het schrijven van een Earth Alarmbrief. Aan dergelijke activiteiten werd in 2011 een kleine 65.000 keer deelgenomen (het gaat hier om deelnames, niet om personen; mensen kunnen aan meerdere activiteiten hebben deelgenomen). Minder dan in voorgaande jaren (160.000 keer in 2010 en 90.000 keer in 2009), omdat in 2011 minder werd ingezet op landelijke handtekeningenacties.

Bij hoogdrempelige activiteiten gaat het om zaken waarbij fysieke of inhoudelijke inzet wordt gevraagd, zoals deelname aan acties en manifestaties, vrijwillig klus- en kantoorwerk, onderzoek, deelname aan juridische procedures, enzovoort. Doorgaans doen hier jaarlijks enige duizenden mensen aan mee (in 2011 circa 3.000).

Campagnes: milieuresultaten 2011

3

In 2011 concentreerden de activiteiten zich rond een viertal onderwerpen: een verbod op megastallen; een burgerinitiatief voor duurzame mobiliteit (de Groene Metropool); vervuiling door Shell in Nigeria; en het fout houtgebruik door de overheid. 'Kleinere' projecten waren onder meer de jaarlijkse EKO-tellingen en acties rond 'extra vieze olie en gas'. Waar dit viel aan te geven, hebben we het aantal bestede uren en de kosten vermeld.

inhoud

3.1 Voedsel 3.2 Verkeer 3.3 Verantwoord ondernemen

Hoofdlijnen Veefabrieken EKO-tellingen

3.1 Voedsel

Op hoofdlijnen:

De gangbare landbouw wordt gekenmerkt door schaalvergroting, industrialisering, kostenbesparing en handelsliberalisering. Hierdoor wordt de ecologische draagkracht van de aarde overschreden en wordt een eerlijke voedselvoorziening onmogelijk. Milieudefensie zet zich in voor duurzame voedselvoorziening en kiest voor grondgebonden landbouw, de vervanging van soja door Europees krachtvoer en regionalisering van de vleesproductie en -consumptie.

De doelen van Milieudefensie:

- Omschakeling van vee-industrie naar duurzame veehouderij.
- Gebruik landbouwgif terugdringen.
- Biologische landbouw stimuleren.

In 2011 waren dit onze belangrijkste projecten op het thema Voedsel:

- ▶ [Nederland wil geen veefabrieken](#)
- ▶ [EKO tellingen](#)

PROJECT:

Nederland wil geen veefabrieken

DOEL:

Landelijk verbod op megastallen, verduurzaming van de veehouderij

GERICHT OP:

Burgers;
Rijk en provincies

LOOPTIJD

Heel 2011

UREN MEDEWERKERS

3.656 uur

KOSTEN

431.002 euro

DEELNAME

15.000 ondertekenaars burgerinitiatief tegen Megastallen Utrecht
8.366 bezoekers Kieswijzer website
enkele honderden mensen bij lokale acties
10.374 deelnemers betalen mee aan de plaatsing van mega-advertenties in kranten.

TEGENVALLERS

- Provincies Noord-Brabant en Noord-Holland, die in eerdere jaren gehoor gaven aan onze burgerinitiatieven, komen op besluit terug. Veel verkiezingsbeloften van vóór de Provinciale Statenverkiezingen zijn niet nagekomen.

SUCCESSEN

- Provincie Utrecht verbiedt megastallen
- Megastallen belangrijk onderwerp bij Provinciale Statenverkiezingen en in parlement
- Uitkomst nationale dialoog onder leiding van Hans Alders – ‘business as usual’ is geen optie voor de veehouderij; grote veranderingen zijn noodzakelijk – maakt een verbod op megastallen waarschijnlijker.

Wat we al lang vermoedden, werd in 2011 bevestigd: een ruime meerderheid van de Nederlanders wil geen megastallen. Opinieonderzoeken van het Rijk (door bureau Veldkamp) én van Milieudefensie (door TNS-NIPO) wezen dit uit. Ook de maatschappelijke dialoog over megastallen, onder leiding van Hans Alders, liet er geen twijfel over bestaan: de veehouderij moet een andere richting op.

Het aantal megastallen groeit razendsnel. In 2005 telde Nederland er 184, in 2010 al 575. Het Rijk laat besluiten over de komst van megastallen over aan de Provincies. Die wijzen als het lastig wordt weer naar het Rijk als de instantie die de grenzen aan de omvang maar moet bepalen. Een een-tweetje waar de bezorgde burger nauwelijks vat op krijgt. Diverse provincies hebben zich in het recente verleden tegen de komst van megastallen uitgesproken, maar Utrecht en Noord-Holland kwamen daar in 2011 alweer op terug.

“Een zorgwekkende ontwikkeling”, vindt campagneleider Klaas Breunissen. “Eén blik op die enorme loodsen zegt genoeg: met landbouw heeft deze industriële veehouderij weinig meer te maken. De megastallen zijn niet alleen funest voor het dierenwelzijn, het milieu en het landschap, ze blijken ook het traditionele boerenfamiliebedrijf in rap tempo te verdringen. Elke dag dat we langer wachten met een verbod, verdwijnt de kans op een duurzame en diervriendelijke veehouderij verder uit zicht.”

Reden voor Milieudefensie om in 2011 groot uit te pakken op het thema megastallen. Dat er op 2 maart Provinciale Statenverkiezingen werden gehouden, vormde een extra argument. Met succes wist Milieudefensie megastallen tot een van de belangrijkste provinciale verkiezingsthema's te maken. Onder meer dankzij de informatieve Kieswijzer op de Milieudefensiewebsite, waar de standpunten over megastallen van alle deelnemende politieke partijen zichtbaar waren en het leuke on line spel ‘Veestapelen’ gespeeld kon worden.

Bij de betrouwbaarheid van de standpunten die deze kieswijzer weergaf, zijn achteraf gezien wel wat vraagtekens te plaatsen, vindt Breunissen: “Voor de verkiezingen spraken veel politieke partijen in de provincies zich uit tegen megastallen.

Na de verkiezingen zijn die beloften in veel gevallen beschaamd. In de meeste provincies is de weerzin tegen de veefabrieken niet vertaald in concreet politiek beleid. Spijtig dat kiezers op onze kieswijzer een te rooskleurig beeld hebben gekregen over de politieke weerstand tegen de stallen. Het is een goede les voor de volgende keer. Dan zullen we het stemgedrag van partijen uit voorgaande jaren meewegen bij de beoordeling van hun standpunt.”

Tekenend is het besluit van de Provinciale Staten van Utrecht op 7 februari om het Burgerinitiatief tegen Megastallen (15.000 ondertekenaars) over te nemen en zich uit te spreken tegen stallen groter dan 1,5 hectare. Eind oktober moest Milieudefensie de Utrechtse Staten al aan die belofte helpen herinneren. In de Landbouwvisie werden megastallen namelijk in de hele provincie toegestaan, ook in waardevolle landschappen als het Groene Hart. Weliswaar onder voorwaarden, maar toch.

In de landelijke politiek nam de druk op de staatssecretaris Bleker van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie om de schaalvergroting binnen de intensieve veehouderij aan banden te leggen begin 2011 sterk toe. Vanuit het parlement klonk steeds meer kritiek op zijn passieve beleid – ook van gedoogpartner PVV. De Tweede Kamer nam in februari twee moties aan, die een bouwstop van megastallen bepleitten in afwachting van de uitkomsten van de ‘nationale maatschappelijke dialoog’ over megastallen, die Bleker eerder had aangekondigd.

Die maatschappelijke dialoog, onder leiding van voormalig milieuminister en Commissaris van de Koningin Hans Alders, ging in mei van start. Voor Milieudefensie aanleiding om te laten zien hoeveel verzet er al tegen de stallen bestond. Op 6 juni overhandigden provinciale actiegroepen verenigd in stichting Leefbaar Buitengebied ondersteund door Milieudefensie, een ‘megadossier’ hierover aan Alders. Op 23 september ontving staatssecretaris Bleker de uitkomsten van de nationale discussie. Die spraken duidelijke taal: ‘business as usual’ is geen optie voor de veehouderij; grote veranderingen zijn noodzakelijk.

Ter onderstreping van deze conclusie maakten twee Miss Piggy's van Milieudefensie hun visie aan de staatssecretaris duidelijk: ‘Size does matter!’ – tenminste als het om bedrijfsomvang gaat. Daarom is een landelijk verbod op megastallen volgens Milieudefensie gewenst en noodzakelijk. Diezelfde boodschap werd onderbouwd in een zienswijze op de ontwerp-Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, samen met Natuur en Milieu, Natuurmonumenten, de 12 Landschappen, Landschapsbeheer Nederland, Vogelbescherming, Vlinderstichting en Verantwoord Beheer IJsselmeer.

In het najaar startte Milieudefensie een tour langs locaties waar megastallen dreigen te komen. Martin Gaus, honden-trainer bekend van zijn dierenprogramma's op tv, gaf op 1 november de aftrap in Zaandam. Wie dat wilde kon – letterlijk – ‘tekenen’ tegen megastallen. Ruim tienduizend mensen stortten een bijdrage, waardoor de getekende kippen, koeien en varkens op 2 december worden mega-advertentie in Trouw en de Volkskrant konden worden geplaatst. Begin 2012 volgde een tweede advertentie in de Telegraaf en Spits. Een origineel en opvallend protest. Ondertussen wees de Reclame Code Commissie een klacht af over een door Martin Gaus ingesproken radiospot. Volgens de Commissie had Milieudefensie voldoende onderbouwing om te mogen beweren dat megastallen ‘dierenmishandeling in het groot’ zijn.

Op 1 december, daags voor de vergadering in de Tweede Kamer over Blekers toekomstvisie op de veehouderij, namen Miss Piggy's (in de stromende regen) een modderbad op het Plein in Den Haag. Een ultieme oproep om nu eindelijk de veehouderij te verduurzamen. Breunissen: “Dat was een fotogeniek moment en er kwamen uitzonderlijk veel fotografen opdagen. Maar de volgende dag hadden maar weinig kranten iets geplaatst. Opvallend genoeg wél de Los Angeles Times. Oorzaak was waarschijnlijk dat het debat in de Tweede Kamer een open einde had. Het tweede deel volgde later. Men heeft in Den Haag de discussie handig weten uit te smeren, zodat de aandacht wegebde. Toch zal de politiek uiteindelijk niet onder een verbod op megastallen uit kunnen. De weerstand is te groot.”

Wat is er mis met de megastal?

Megastallen zijn minstens drie keer zo groot als een gemiddeld gezinsbedrijf en tellen minimaal 7.500 vleesvarkens, 120.000 legkippen of 250 melkkoeien. Hun bewegingsruimte is doorgaans minimaal; scharrelen, wroeten of grazen is onmogelijk; het overgrote deel van de dieren heeft geen vrije uitloop en ziet het daglicht alleen op weg naar het slachthuis. Het aantal megastallen is de afgelopen jaren hard toegenomen: in 2005 waren er 184; in 2010 al 575!

lees verder →

▶ video: Gaus belt Gaus

Wat verwachten we van de politiek?

Milieudefensie verzet zich samen met diverse actiegroepen al jaren tegen de vee-industrie en de komst van megastallen, onder meer middels een landelijk (2007) en diverse provinciale burgerinitiatieven. Wat Milieudefensie van de politiek verwacht:

lees verder →

PROJECT:

EKO-tellingen

DOEL:

supermarkten stimuleren om hun aanbod van EKO- en Fair Tradeproducten te vergroten.

GERICHT OP:

 Supermarkten
en hun klanten

LOOPTIJD

augustus/november

UREN MEDEWERKERS

356 uur

KOSTEN

38.664 euro

DEELNAME

ruim 200 vrijwilligers

TEGENVALLER

- Er zijn nieuwe keurmerken bijgekomen die nog geen rol spelen in onze tellingen.

SUCCES

- Grootste aanbod van biologisch en Fair Trade tot nu toe.

Opmerkelijke uitkomst

In augustus en september hield Milieudefensie voor de veertiende keer de jaarlijkse EKO-telling. Vrijwilligers telden in ruim zeshonderd supermarktfilialen (14 procent van alle supermarkten) het grootste aantal biologische en Fair Trade producten ooit. In één jaar tijd steeg het aanbod van Fair Trade producten met 40 procent en dat van biologische producten met 30 procent. Gemiddeld lagen er 116 biologische en 28 Fair Trade producten in de schappen. Een stijging die gezien de economische recessie niet was verwacht.

De voortrekkersrol sinds enige jaren van Plus en Jumbo lijkt de aanjager te zijn geweest. Vrijwel alle supermarktketens hebben hun aanbod vergroot en onder de sterke stijgers bevinden zich onverwachte namen als Spar en Hoogvliet. Bij de winnaar (Jumbo Bouma-boulevard, Groningen) kun je met keuze uit 1.069 eerlijke en schone producten een volledig boodschappenpakket kopen. De Groningse burgemeester Rehwinkel was aanwezig bij de uitreiking van de EKO- en Fair Trade Award.

Gifmeter

In december brachten Milieudefensie, Natuur en Milieu en Foodwatch voor de vijfde keer hun jaarlijkse 'Weet wat je eet Gifmeter' uit. Deze is gebaseerd op meetgegevens (uit 2010) van de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) naar restanten van bestrijdingsmiddelen op groenten en fruit in de winkel en op de markt.

Wat heeft 5 jaar Gifmeter opgeleverd? Supermarkten hebben hun inkoopbeleid aangescherpt en dat werpt zijn vruchten af. Sinds de eerste Gifmeter is het aantal gifsoorten op groenten en fruit aanzienlijk gedaald, van gemiddeld 2 naar 1,5 per product. De keren dat de nVWA een gezondheidsrisico constateerde is nog sterker verminderd, met bijna 70 procent. En daar is het ons om te doen. Door de meetgegevens onder de aandacht te brengen, worden supermarkten gestimuleerd groente en fruit zonder resten van bestrijdingsmiddelen aan te bieden. U vindt de volledige resultaten op www.weetwatjeet.nl.

3.1 Voedsel 3.2 Verkeer 3.3 Verantwoord ondernemen

Hoofdlijnen Groene Metropool Maasvlakte Maximumsnelheden

3.2 Verkeer

Op hoofdlijnen:

Milieudefensie streeft naar het verkleinen van de invloed van het verkeer op het milieu in Nederland. Dat betekent: verbeteren van de leefomgeving maar ook verkleinen van de bijdrage aan klimaatverandering. Daarbij geldt dat we de bereikbaarheid van mensen, diensten en goederen willen behouden, maar gelijktijdig verkeer en vervoer willen verminderen.

De doelen van Milieudefensie:

- a) Efficiëntere en schonere mobiliteit (openbaar vervoer, elektrisch rijden, efficiënter goederenvervoer).
- b) Verminderen van de mobiliteitsbehoefte door slimmere ruimtelijke planning, telewerken en regionale productie.
- c) Ombuiging van het beleid van de overheid van faciliteren van de automobiliteitsgroei (aanleg wegen) naar (investeren in) duurzame mobiliteit.

In 2011 waren dit onze belangrijkste projecten op het thema Verkeer:

- ▶ [Bouw mee aan een Groene Metropool](#)
- ▶ [Maasvlakte](#)
- ▶ [Maximumsnelheden](#)

PROJECT:

Bouw mee aan een Groene Metropool

DOEL:

**duurzame mobiliteitsomslag
in de regio Rotterdam-Den Haag**

GERICHT OP:

burgers in de regio
Rotterdam-Den Haag;
Provinciale Staten van
Zuid-Holland;
minister Schultz van Haegen
van Infrastructuur en Milieu.

LOOPTIJD

11

maart t/m december

UREN MEDEWERKERS

2.974 uur

KOSTEN

269.000 euro

DEELNAME

8.420 ondertekenaars burgerinitiatief
33.500 handtekeningen tegen Blankenburgtunnel
600 deelnemers aan noodklokactie Midden-Delfland
300 deelnemers aan actie bermrecreëren

TEGENVALLERS

- Door uitspraak Raad van State valt A4 Midden-Delfland niet meer tegen te houden
- Minister Schultz van Haegen verkoos de Blankenburgtunnel boven de (minder slechte) Oranjetunnel.

SUCCES

- Milieudefensie ontwikkelde een gedegen alternatief mobiliteitsplan, dat bij doorrekening volledig overeind bleef en als burgerinitiatief op genoeg ondertekenaars kon rekenen.

Sinds 1 maart 2012 weten we wat we in 2011 nog niet wisten: de Provinciale Staten van Zuid-Holland gaan het burgerinitiatief 'De Groene Metropool' dat Milieudefensie namens ruim achtduizend burgers indende, niet uitvoeren. Het geeft aan hoe razend moeilijk het is binnen de huidige politieke verhoudingen de handen op elkaar te krijgen voor duurzame oplossingen. Zelfs als die de files verminderen, geld besparen en ervoor zorgen dat mensen langer leven.

De regio Rotterdam-Den Haag is het meest verstedelijkte gebied van Nederland met 3 miljoen inwoners en een groeiende wereldhaven. Het verkeer staat er dagelijks vast en met de luchtkwaliteit is het erbarmelijk gesteld. Het Rijk denkt hier, net zoals in de rest van Nederland, de files aan te kunnen pakken met wegverbredingen en aanleg van nieuwe snelwegen. Veel van die trajecten, zoals de A4 Midden-Delfland, de A13/A16 en de Blankenburgtunnel onder de Nieuwe Waterweg, zijn zeer omstreden - bij burgers, maar ook binnen de betrokken gemeenten. De Crisis- en Herstelwet heeft het hen echter vrijwel onmogelijk gemaakt om naar de rechter te stappen. Minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu kon onbelemmerd voorbereidingen treffen voor de 800 kilometer extra asfalt uit haar Structuurvisie. Snelwegen zouden standaard worden verbreed, terwijl de bescherming van ruimte en landschap werd uitgekleeft.

"Zinloze geldverspilling waarmee de files niet verdwijnen", aldus campagneleider Ivo Stumpe. "Meer asfalt betekent meer auto's en binnen de kortste keren loopt de boel weer vast op weerbarstige knelpunten. De lucht wordt nog viezer in de regio Rotterdam-Den Haag en de plannen verpesten er enkele van de laatste natuur- en recreatiegebieden. En dan de kosten: alleen al de aanleg van de A4 Midden-Delfland – amper zeven kilometer lang – is begroot op bijna een miljard euro."

Hoe lossen we de files dan wel op? Daarop gaf Milieudefensie antwoord met **► 'Bouwen aan een Groene Metropool'**. In dit ambitieuze mobiliteitsplan voor de zuidelijke Randstad komen tal van duurzame voorzieningen op het gebied van openbaar vervoer en fiets samen waardoor de filedruk met 40 procent vermindert. Adviesbureaus Goudappel Coffeng en CE Delft rekenden het plan door en vergeleken de kosten met de aanleg van de A13/A16 en Blankenburgtunnel. Conclusie: de wegen kosten 2.240 miljoen euro, de Groene Metropool 2.109 miljoen, dus ruim 130 miljoen minder. De milieuvordelen bleken ook fors: 8,5 procent minder NO_x-uitstoot en 13 procent minder CO₂.

Milieudefensie heeft de campagne begin 2012 uitgebreid geëvalueerd. Wat ging er mis? Stumpe: "Het uitwerken van het mobiliteitsplan heeft veel tijd en energie in beslag genomen. Dat ging ten koste van een gedegen opbouw van de campagne; we hadden onvoldoende tijd voor het vinden van draagvlak bij gemeenten en OV-bedrijven. Die toonden wel interesse, maar wilden hun naam er niet aan verbinden. De Groene Metropool deed het desondanks goed op bestuurlijk niveau maar was eigenlijk te breed en ingewikkeld om centraal te kunnen staan in een publiekscampagne."

Toch is zeker niet alle moeite voor niets geweest. Stumpe: "Zuid-Holland heeft de voorkeur gegeven aan haar eigen bestuurlijke agenda boven de directe wens van de burgers die het initiatief steunden. Dat is heel jammer, maar daarmee zijn alle ideeën nog niet van tafel. Zo is ons fietsplan geïntegreerd in dat van de Provincie. Wat we ook hebben bereikt is dat de minister van Verkeer door haar eigen commissie is gevraagd om te reageren op ons alternatieve mobiliteitsplan. Haar defensieve reactie was voer voor de oppositie om zaken als de kilometerheffing opnieuw in de Kamer op de agenda te krijgen."

Blankenburgtunnel

Op 6 juli veegde de Raad van State definitief alle bezwaren van tafel tegen de aanleg van de A4 Midden-Delfland. Daarmee viel voor tegenstanders na ruim veertig jaar verzet het doek. Midden-Delfland, een hooggevalueerde natuur- en recreatiegebied, wordt straks doorsneden door een overbodige en dure snelweg. Het betekende meer dan alleen een gevoelig verlies, omdat minister Schultz – in navolging van haar voorganger Eurlings – nu naar verwachting ook zou inzetten op andere wegtracés die het gebied nog verder zullen aantasten: de Blankenburgtunnel, de A13/A16, en mogelijk de A24.

En inderdaad bleek de minister voorkeur te hebben voor de Blankenburgtunnel boven de minder slechte maar mogelijk iets duurdere Oranjetunnel. Om haar op andere gedachten te brengen, bundelden diverse organisaties de krachten: Actiecomité Blankenburgtunnel Nee, Groeiend Verzet, Milieudefensie, Natuurmonumenten en de Milieufederatie Zuid-Holland. Tot tweemaal toe luidden zij onder veel belangstelling de noodklok voor Midden-Delfland. Op 27 september overhandigden zij, samen met diverse prominente Nederlanders een manifest aan de minister in Den Haag. Op 10 oktober kreeg Schultz 33.460 handtekeningen aangeboden bij één van de mooiste bedreigde plekken, een eeuwenoude eendenkooi bij Vlaarding. Het mocht niet baten: op 7 december sprak de minister haar voorkeur uit voor de Blankenburgtunnel.

De doodsteek voor Midden-Delfland, of toch niet? Het laatste nieuws (april 2012) is dat de bespreking van de moties op het besluit zijn afgeblazen in verband met de val van het kabinet. De Tweede Kamer is – mede op basis van argumenten die Milieudefensie telkens naar voren heeft gebracht – zeer verdeeld over de Blankenburgtunnel. Het blijft dus ook in 2012 spannend...

**De groene metropool
in het kort**

Maatregelen die een eerlijke prijs voor het gebruik van de weg garanderen (een spitsheffing voor personenvervoer en een kilometerheffing voor vrachtverkeer) gaan hand in hand met investeringen in het openbaar vervoer en de fiets:

[lees verder](#) ►

Verontwaardigd over de keuze voor de A4 Midden-Delfland en de Blankenburgtunnel, gingen driehonderd actievoerders demonstratief 'bermrecreëren'; gewone recreatie zal hier straks niet meer mogelijk zijn...

Waarom minder auto's?

Hoewel automotoren afgelopen decennia aanmerkelijk schoner zijn geworden, zorgt de sterke toename van het auto- en vrachtwagengebruik toch nog steeds voor een aanzienlijke luchtvervuiling, met name rond drukke wegen.

[lees verder](#) ►

inhoud

3.1 Voedsel **3.2 Verkeer** 3.3 Verantwoord ondernemen

Hoofdlijnen Groene Metropool **Maasvlakte** Maximumsnelheden

Maasvlakte

Op 18 februari maakten Milieudefensie en het Havenbedrijf Rotterdam bekend het eens te zijn over een pakket maatregelen waarmee de uitstoot van schadelijke stoffen in de haven met minimaal 10 procent vermindert. De twee organisaties sloten in februari 2009 een akkoord waarmee het Havenbedrijf voorkwam dat Milieudefensie een rechtszaak zou aanspannen over de aanleg van de Tweede Maasvlakte. De overeengekomen maatregelen zijn sindsdien verder uitgewerkt en deels al toegepast. Zo vaart de eigen vloot van het Havenbedrijf op veel schonere brandstof en gaan voortaan ook baggercontracten naar schepen met de schoonste technieken. Via de Environmental Shipping Index kunnen de schoonste zeeschepen een korting op het havengeld krijgen. In 2012 worden verdere maatregelen zoals walstroom en snelheidsverlagingen in het havengebied verder uitgewerkt of toegepast.

inhoud

20

3.1 Voedsel 3.2 Verkeer 3.3 Verantwoord ondernemen

Hoofdlijnen Groene Metropool Maasvlakte **Maximumsnelheden**

Maximumsnelheden

'Dit kabinet laat ons stikken' kopte een spandoek langs de A10-west in Amsterdam op 14 december 2011. Bewoners protesteerden samen met Milieudefensie tegen het kabinetsplan om 80-kilometerzones op snelwegen in en rond steden op te heffen. De 80-kilometerzones zijn landelijk ingevoerd om de luchtkwaliteit te verbeteren en geluidsoverlast tegen te gaan van snelwegen in de stad en dreigden door minister Schultz weer te worden afgeschaft. Tevens wilde zij op het grootste deel van de snelwegen de maximumsnelheden verhogen tot maximaal 130 kilometer per uur. In 2012 geeft Milieudefensie de acties rond luchtkwaliteit een nieuwe impuls (zie ► hoofdstuk 9).

Stop bezuinigingen OV

Milieudefensie sprak zich krachtig uit tegen de bezuinigingen van 40 procent op het stedelijke openbaar vervoer. Tijdens de stakingsbijeenkomst in Amsterdam op 20 november 2011 zaagden actievoerders van Milieudefensie 40 procent van een stadsbus af om de gevolgen van de bezuinigingen te onderstrepen.

inhoud

3.1 Voedsel 3.2 Verkeer **3.3 Verantwoord ondernemen****Hoofdlijnen** Shell in Nigeria Fout hout Palmolie/bio-energie Teerzandolie en schaliegas Eerlijke Bankwijzer

inhoud

3.3 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Op hoofdlijnen

Milieudefensie wil bereiken dat meer Nederlandse bedrijven en banken maatschappelijk verantwoord ondernemen en dat de overheid regels opstelt die ervoor zorgen dat bedrijven en banken zich in het buitenland niet slechter gedragen dan in Nederland. Daarbij richten we ons op zowel voorlopers als achterblijvers binnen de sectoren hout, biomassa/biobrandstoffen en oliewinning/mijnbouw.

Speerpunten:

- a) Bossen: Hout
- b) Bossen: Biomassa/biobrandstoffen
- c) Oliewinning en mijnbouw
- d) Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Voor elk van deze speerpunten heeft Milieudefensie aparte doelen geformuleerd.

In 2011 waren dit onze belangrijkste projecten op het thema:

- ▶ [Shell en de olieramp in Nigeria](#)
- ▶ [Rijk aan fout hout](#)
- ▶ [Palmolie/bio-energie](#)
- ▶ [Teerzandolie en schaliegas](#)
- ▶ [Eerlijke Bankwijzer](#)

PROJECT:

Shell en de olieramp in Nigeria

DOEL:

Shell ruimt zo spoedig mogelijk olievervuiling in Nigeria op, compenseert gedupeerden en stopt met affakkelen van gas.

GERICHT OP:

Shell, Tweede Kamer, minister Verhagen van ELI

LOOPTIJD

Heel 2011

UREN MEDEWERKERS

3.156 uur

KOSTEN

333.319 euro

DEELNAME

Ongeveer 2.500 deelnemers

schrijven een Earth Alarmbrief aan minister Verhagen

TEGENVALLER

- Shell maakt ook in 2011 nauwelijks werk van het schoonmaken en fakkelt meer gas af dan ooit.

SUCCESSEN

- Shell krijgt zware kritiek in de Tweede Kamer, in de (internationale) media en van UNEP, het milieubureau van de Verenigde Naties.
- Het bedrijf moet na een Britse rechtszaak schuld bekennen aan twee gigantische olie lekkages in Ogoniland

Shell, het Nederlands-Britse olieconcern dat een van de hoofdverantwoordelijken is voor de ongekende milieuvervuiling en de sociale gevolgen daarvan in Nigeria, ligt al twintig jaar onder vuur van milieu- en mensenrechtenorganisaties. Al even lang poogt Shell zich zo weinig mogelijk van deze protesten aan te trekken. Maar 2011 was een pijnlijk jaar voor de multinational: kritiek uit de Tweede Kamer, vernietigende rapporten en documentaires over Shell's rol in Nigeria én een verloren rechtszaak, zetten Shell steeds verder onder druk. Milieudefensie speelde de rol van aanjager met verve.

De activiteiten in 2011 rond de olievervuiling van Shell in Nigeria volgden direct uit gebeurtenissen in het voorafgaande jaar. Op 9 november 2010 bood Milieudefensie de Tweede Kamercommissie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie een rapport aan over de oliewinning door Shell in de Nigerdelta. Dit rapport, 'Double Standards', in opdracht van Milieudefensie geschreven door de Amerikaanse milieuwetenschapper Richard Steiner, kwam tot stevige conclusies: Shell lapt in Nigeria zowel internationale milieunormen als nationale wetgeving aan haar laars.

Dubbele standaard

Het rapport leidde, samen met een eerder uitgezonden documentaire van het tv-programma Zembla, tot Kamervragen. Twee Kamerleden reisden naar het gebied (Sharon Gesthuizen van de SP in december en Sjoera Dijkers van de PvdA in januari) en het parlement hield op 26 januari een hoorzitting over de problematiek. Daarbij werd Shell-baas Peter de Wit stevig aan de tand gevoeld. Voorafgaand aan de hoorzitting beklommen activisten van Milieudefensie de gevel van het internationale hoofdkantoor van Shell in Den Haag. De actie haalde niet alleen veel nationale media, maar ook de New York Times.

Campagneleider Geert Ritsema die als spreker deelnam aan de (Engelstalige) hoorzittingen in de Tweede Kamer, vatte het probleem met Shell als volgt samen: "Wanneer gaat Shell de mensen en het milieu in Nigeria net zo behandelen als ze dat in Nederland doet; wanneer stoppen ze met het hanteren van dubbele standaarden?"

Ondanks alle kritiek kwam Shell op 14 april naar buiten met een duurzaamheidsrapport waaruit bleek dat het concern in 2010 maar liefst dertig procent méér gas had afgefakkeld in Nigeria dan in het jaar daarvoor. Dit, terwijl het bedrijf al sinds de jaren negentig belooft helemaal met het (allang verboden) affakkelen te stoppen.

De milieuschade van Shell beperkt zich niet tot Nigeria. Op de aandeelhoudersvergadering van Shell op 17 mei in Den Haag presenteerde Milieudefensie daarom een 'erratum' op het jaarverslag van Shell. Het was opgemaakt in de huisstijl van Shell en op het eerste gezicht nauwelijks te onderscheiden van het officiële Shell-jaarverslag. Een acteur, die zich voordeed als 'duurzaamheidsmanager', liet weten dat Shell spijt heeft van de grootschalige milieuschade die het bedrijf wereldwijd aanricht. Aan het erratum lag een uitgebreide achtergrondstudie ten grondslag waarin twaalf gevallen van ernstige milieuschade en sociale misstanden aan de kaak worden gesteld. Eric Dooh, een van de Nigeriaanse boeren die meedoet in de rechtszaak die Milieudefensie tegen Shell heeft aangespannen, stond tijdens de actie uitgebreid de pers te woord. Interviews werden gepubliceerd in onder meer de Volkskrant, Wordt Vervolgd (het blad van Amnesty) en op de website van het NOS Journaal.

Kosten schoonmaak minstens miljard

Op 3 augustus moest Shell door het stof en schuld bekennen aan twee gigantische olie lekkages in het Nigeriaanse Ogoniland. Het gaat om lekken in een vijftig jaar oude pijpleiding waar dagelijks zo'n 120 duizend vaten olie doorheen gaan. De erkenning van Shell kwam nadat er in Engeland een rechtszaak was aangespannen over de lekkages. Toevallig de dag daarop publiceerde UNEP, het milieubureau van de Verenigde Naties, een vernietigend rapport over de rol van Shell in Nigeria. Uit het rapport blijkt dat land, water en grondwater ernstig vervuild zijn. Het drinkwater bevat extreem hoge concentraties van het kankerverwekkende benzeen en de ooit belangrijke visserij is onmogelijk geworden. UNEP schat dat het schoonmaken van Ogoniland lang gaat duren en minstens een miljard dollar gaat kosten. Milieudefensie speelde een belangrijke rol bij het 'duiden' van het rapport in de media en droeg zo bij aan de druk op Shell om de smeerboel in Nigeria eindelijk eens op te ruimen.

Daar bleef het niet bij. Het rapport 'Counting the costs: corporations and human rights abuses in the Niger Delta', dat uitkwam in oktober, onthulde hoe Shell stelselmatig gewapende (overheids)troepen heeft gefinancierd in de periode van 2000 tot 2010. Die troepen hebben zich schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen, martelingen en moord. Het rapport werd opgesteld door een internationale coalitie van non-gouvernementele organisaties, waaronder Milieudefensie. In november zond RTL Nieuws twee zeer kritische reportages uit over Shell, ontstaan naar aanleiding van een door Milieudefensie georganiseerde 'fact finding' missie in Nigeria met journalisten.

In november was er opnieuw een Kamerdebat over de rol van Shell in Nigeria. Voorafgaand aan het debat bood Milieudefensie staatssecretaris Bleker van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie 2.500 brieven van Earth Alarmschrijvers aan en flesjes met vervuild water uit de Nigerdelta. Tijdens het debat liet de CDA-fractie zich opvallend kritisch uit over de rol van Shell in Nigeria. Tweede Kamerlid Koppejan eiste onder meer dat de oliemaatschappij geld zou storten in het door de Verenigde Naties ingestelde milieunoodfonds voor het schoonmaken van de Nigerdelta. Begin 2012 drong de Nederlandse ambassadeur in Nigeria er namens de Nederlandse regering bij de Nigeriaanse overheid op aan het toezicht op de olie-industrie te verbeteren.

Rechtszaak in Nederland

In december diende advocaat Michel Uiterwaal bij de rechtbank Den Haag de uitvoerige en finale conclusie van repliek in voor de zaak die Milieudefensie samen met vier Nigeriaanse boeren en vissers heeft aangespannen tegen Shell. Aan dit pleidooi is ruim drie jaar gewerkt door de advocaten, Milieudefensie en onze Nigeriaanse zusterorganisatie ERA. De vier hebben geen inkomsten meer, doordat olie lekkages van Shell-installaties hun landbouw- en visgronden hebben vervuild. Shell ruimt de olievervuiling niet of nauwelijks op en overtreedt daarmee Nigeriaanse en internationale wetgeving. Omdat de multinational haar hoofdkantoor heeft in Den Haag, besloot Milieudefensie deze zaak in 2008 aanhangig te maken bij de Nederlandse rechtbank. Pogingen van de multinational in 2010 en 2011 om aan te tonen dat Milieudefensie geen belanghebbende partij is, faalden. Shell zal zich in 2012 voor de Nederlandse rechter moeten verantwoorden voor de enorme schade die is aangericht.

Wat doet Shell verkeerd in Nigeria?

Bij de oliewinning in de Nigerdelta is al zeker vijf keer meer olie gelekt dan tijdens de olieramp van BP in de Golf van Mexico. Als grootste en langst gevestigde buitenlandse oliemaatschappij in Nigeria is Shell hier in belangrijke mate verantwoordelijk voor.

lees verder

Shell belooft al sinds de jaren negentig om met het verbranden (affakkelen) van gas dat bij de oliewinning vrijkomt te stoppen. Maar in de praktijk komt daar niets van terecht.

PROJECT:

Rijk aan fout hout

DOEL:

Overheden moeten zich aan hun eigen (landelijke en Europese) regels gaan houden en geen 'fout hout' meer gebruiken bij hun bouwprojecten

GERICHT OP:

Rijksgebouwendienst, Rijkswaterstaat, gemeenten, provincies en waterschappen; staatssecretaris Atsma.

LOOPTIJD

augustus 2010
t/m augustus 2011

UREN MEDEWERKERS

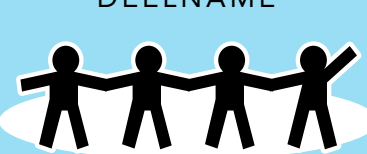
2.540 uur

KOSTEN

175.459 euro

DEELNAME

2.000 deelnemers

schrijven een Earth Alarmbrief aan staatssecretaris Atsma

TEGENVALLERS

- Voorsnog geen, het is afwachten of overheden nu inderdaad hun afspraken gaan nakomen

SUCCESEN

- De overheid is met de neus op de feiten gedrukt dat inkoopbeleid voor duurzaam hout slecht wordt nageleefd
- Staatssecretaris Atsma moet aan de Tweede Kamer toegeven dat er fouten zijn gemaakt en beterschap beloven
- Milieudefensie en de VVNH werken mee aan de brochure 'Duurzaam inkopen van hout' die op initiatief van de staatssecretaris tot stand komt en aan alle overheden wordt toegestuurd. Het inkoopbeleid van enkele gemeenten verbetert direct.

Bij bouwprojecten van de overheid wordt nog steeds zeer veel 'fout hout' gebruikt, waarvoor bossen onduurzaam en vaak illegaal zijn gekapt. De eigen afspraak om honderd procent duurzaam hout te gebruiken, wordt in zeven van de tien gevallen niet nagekomen, zo bleek uit onderzoek van Milieudefensie. Extra pijnlijk omdat import van illegaal gekapt hout sinds 2010 strafbaar is volgens de Europese houtverordening.

Op 1 januari 2010 legde de Nederlandse overheid zich in het kader van het 'duurzame inkoopbeleid' eindelijk vast op het gebruik van duurzaam hout bij overheidsbouwprojecten. Bij de Rijksoverheid moest het houtgebruik voortaan voor honderd procent duurzaam zijn, bij provincies voor 75 procent en bij gemeenten en waterschappen voor 50 procent. Milieudefensie heeft hier twintig jaar lang voor geijverd, dus dan mogen we zo'n besluit gerust een mijlpaal noemen. Maar woorden zijn nog geen daden, bleek al snel. Tussen augustus 2010 en januari 2011 onderzocht Milieudefensie wat er van het besluit terechtkwam bij bouwprojecten van de Rijksgebouwendienst, Rijkswaterstaat en diverse gemeentes, provincies en waterschappen.

Begin april werd [dit onderzoek](#) openbaar gemaakt

"De uitkomst was ontvondend", zegt campagneleider Geert Ritsema. "Op papier is er aanzienlijke vooruitgang geboekt, maar op de werkvloer komt er van de mooie voornemens vaak weinig terecht. Slechts bij 20 van de 56 projecten was het inkoopbeleid op papier en in de praktijk in orde. Aan onvoldoende aanbod van duurzaam hout kan dat niet liggen. Inmiddels leveren meer dan 2.200 Nederlandse bedrijven duurzaam hout met het FSC-keurmerk. Maar de vraag blijft achter. Sommige houthandelaren zijn al genoodzaakt om gecertificeerd hout als regulier te koop aan te bieden. Dat mag de overheid, als grote klant, toch niet laten gebeuren! Uitgerekend de Rijksoverheid presteerde het slechtst. Provincies, waterschappen en gemeenten hadden een lagere doelstelling, maar scoorden beter."

Een van de foute houtprojecten van het Rijk was nota bene de verbouwing van het Paleis op de Dam. Reden om op 4 april het paleis te beklimmen en spandoeken uit te rollen om de overheid op het overtreden van haar eigen regels te attenderen. De Rijksgebouwendienst ontving een 'Papieren Tijger Prijs'. De actie haalt zo'n beetje alle Nederlandse media.

Ook de daaropvolgende de Papieren Tijger Tour kreeg veel publiciteit. Een gemeenten (Voorschoten) ontving de Papieren Tijger prijs voor slechte prestaties; twee (Geldrop-Mierlo en Weert) kregen de Gouden Gorilla prijs voor goede prestaties en één (Nieuwegein) kreeg beide awards. Aansluitend vonden gesprekken plaats met lokale politici en beleidsambtenaren.

Kamervragen

Naar aanleiding van het onderzoek werden in augustus ook Kamervragen gesteld. Staatssecretaris Atsma van Infrastructuur en Milieu moest toegeven dat de overheid steken had laten vallen bij het inkopen van duurzaam hout. Hij beloofde beterschap en voegde de daad bij het woord. Hij nodigde Milieudefensie en de Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen (VVNH) uit mee te werken aan de brochure 'Duurzaam inkopen van hout'. In deze brochure werden aanbevelingen die Milieudefensie in haar onderzoek deed overgenomen. De brochure werd in december aan alle overheden toegestuurd.

Onder meer in Amsterdam, Den Haag en Utrecht werden raadvragen gesteld naar aanleiding van het onderzoek van Milieudefensie. Uit de antwoorden van Colleges van B&W blijkt, dat er interne discussie over de uitvoering van het beleid is geweest en de monitoring en implementatie zal worden verbeterd. Diverse gemeenten hebben ons tijdens en na het onderzoek benaderd voor advies over hoe ze de toepassing van hun beleid konden verbeteren, of om ons een gewijzigd bestek voor te leggen met de vraag of ze de duurzaamheidseis nu wel goed hadden opgenomen (dat deed de gemeente Arnhem bijvoorbeeld). Ook de bouwsector heeft met de resultaten ingestemd, wat naar wij hopen, leidt tot meer gecertificeerde aannemers.

Atsma teruggefloten

Tijdens een andere kwestie liet Atsma zich van een slechtere kant zien. De staatssecretaris keurde in februari eigenhandig het omstreden Maleisische houtkeurmerk MTCS (het Malaysian Timber Certification System) goed voor het duurzaam inkoopbeleid van de overheid. Hiermee ging hij lijnrecht in tegen het oordeel van zijn eigen toetsingscommissie inkoop hout (TPAC). Die commissie beoordeelt aan de hand van door de overheid opgestelde criteria of hout duurzaam is of niet. Ook de wens van de Tweede Kamer om uitstel van een beslissing legde hij naast zich neer. De rechter moest eraan te pas komen om toelating van MTCS te verbieden. Maar pas toen het onafhankelijke College van Beroep van de Stichting Milieukeur hem in oktober terugfloot, na een procedure van Milieudefensie en andere organisaties, gaf Atsma toe.

Ritsema: "Al met al zijn we erg tevreden over wat onze activiteiten in gang hebben gezet. In 2012 worden we wel strenger. Tot nu toe toonden we begrip, de verplichtingen rond duurzame inkoop waren tenslotte nog nieuw. Niet voor niets staan in ons rapport ook de nodige aanbevelingen waarmee politici en ambtenaren hun voordeel kunnen doen. Maar nu verwachten we wel resultaat. Import en gebruik van illegaal gekapt hout zijn tenslotte gewoon strafbaar volgens de nieuwe Europese houtwetgeving. En overheden die hun eigen wetten niet nakomen, dat kan niet." [zie ook de website](#)

Duurzaam, legaal, illegaal of destructief gekapt?

Wat is het verschil tussen illegale, legale en duurzame kap?

[lees verder](#)

[video: beklimming Paleis op de Dam bij Papieren Tijger Prijs](#)

inhoud

24

PROJECT:

Palmolie/bio-energie

DOEL:

tegengaan van import, gebruik en greenwashing van onduurzaam geproduceerde palmolie.

GERICHT OP:

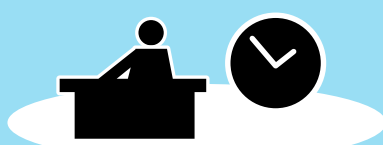
Palmoliebedrijven;
importeurs en
verwerkers; overheid

LOOPTIJD

Heel 2011

UREN MEDEWERKERS

1.830 uur

KOSTEN

141.529 euro

DEELNAME

4.500 deelnemers

schrijven een Earth Alarmbrief aan Unilever

SUCCES

- Onterechte certificering palmoliegigant IOI opgeschort.

Op 22 maart diende Milieudefensie samen met Indonesische en Maleisische NGO's een klacht in tegen het als duurzaam erkennen van plantages van palmoliegigant IOI. Dit Maleisische bedrijf, de grootste palmolieproducent ter wereld, houdt zich totaal niet aan milieunormen of landrechten; greenwashing dus. Het resultaat liet niet lang op zich wachten: op 6 april schortte de Round Table on Sustainable Palmoil (RSPO) de duurzame certificering van IOI met onmiddellijke ingang op. Zo komt het bedrijf – dat al eerder doelwit was van protesten – verder onder druk te staan om de ontbossing en landroof die zij pleegt onder ogen te zien. En om gedupeerde bosbewoners te compenseren. In oktober volgde, mede naar aanleiding van de klacht, een documentaire in het tv-programma Zembla.

Het bedrijf levert ook palmolie aan Unilever. Vierduizend Earth Alarmschrijvers riepen Unilever daarom op om IOI tot de orde te roepen vanwege landroof en ontbossing in Maleisië en Indonesië.

De klacht tegen IOI kwam mede tot stand naar aanleiding van een rapport van Milieudefensie uit 2010 'Too Green to be True – IOI Corporation in Ketapang District, West Kalimantan'. IOI had tot dat moment een heel groen imago. Dat imago droeg eraan bij dat overheden en politici geen bezwaar zagen is tegen hoge bijmengdoelstellingen voor palmolie. [zie ook de website](#)

Blokkade actie van de inheemse bevolking in Sarawak (Indonesië) tegen IOI dat ondanks een gerechtelijke uitspraak nog steeds hun land afpikt. Op het protestbord staat: "Dit land is van de inheemse bevolking van Long Teran Kanan."

In 2011 bleek ook dat de luchtvaartsector van plan is om op grote schaal plantaardige en eetbare oliën te gaan gebruiken als zogenaamde 'biobrandstof' voor vliegtuigen. De ontwikkelingen gingen razendsnel. De Europese Commissie en de luchtvaartsector ondertekenden 22 juni 2011 het 'European Aviation Biofuels Flightpath' dat beoogt om in 2020, dus over 9 jaar, jaarlijks 2 miljoen ton biokerosine te gebruiken. De KLM ondernam in juni 2011 de eerste commerciële vlucht op biokerosine en kondigde aan vanaf september 2011 200 vluchten op biobrandstof te gaan uitvoeren. De KLM is zo slim om deze vluchten met afgewerkt frituurvet uit te voeren, maar om de torenhoge ambities te realiseren zal de luchtvaartsector onvermijdelijk gebruik moeten gaan maken van tropische gewassen. De Nederlandse overheid stimuleert dit met subsidies.

Plannen onetisch

Milieudefensie maakte duidelijk dat ten onrechte de indruk wordt gewekt dat het hier om groene technologie gaat. De gevolgen voor milieu, natuur en mens zijn bijzonder negatief. Niet alleen vanwege de vaak ongunstige CO₂-balans van biobrandstoffen, maar vooral ook doordat tropische bossen direct of indirect worden aangetast en er beslag op landbouwgrond wordt gelegd (landroof). Dit gaat ten koste van de mensen die voor hun voedsel en/of hun inkomen van die bossen en die landbouwgrond afhankelijk zijn. Gegeven de toenemende honger in de wereld en het groeiend tekort aan land voor voedselproductie vindt Milieudefensie deze plannen daarom ronduit onethisch.

Samen met Walhi, onze Indonesische zusterorganisatie, zijn we in de tweede helft van 2011 onderzoek gaan doen naar de teelt van biokerosine in Indonesië. We vonden een link met Lufthansa en brachten in februari 2012 een rapport hierover uit 'Biokerosene: Take-off in the wrong direction' dat als grondslag dient voor gesprekken met de luchtvaartsector en de Nederlandse en Europese overheid.

inhoud

PROJECT:

Teerzandolie en schaliegas

DOEL:

voorkomen dat bedrijven als Shell doorgaan met het exploiteren van olie uit teerzanden; geen proefboringen naar schalie- en steenkoolgas in Nederland.

GERICHT OP:

het Rijk (staatssecretaris Atsma) en Europese overheden; pensioenfondsen; burgers en overheden in de regio's die bedreigd worden door proefboringen.

LOOPTIJD

met name oktober

UREN MEDEWERKERS

436 uur

KOSTEN

38.223 euro

DEELNAME

ca. 4.500 Earth Alarmschrijvers

ruim 200 bezoekers aan manifestatie tegen schalie- en steenkoolgas in Den Haag

Nu gemakkelijk winbare olie- en gasreserves voor een groot gedeelte zijn aangesproken, nemen oliemaatschappijen steeds grotere milieurisico's om aan de groeiende vraag naar fossiele brandstoffen te voldoen. Diepzeeboring heeft al tot een enorme olieramp geleid in de Golf van Mexico. Ook groeit het aantal activiteiten in ecologisch kwetsbare gebieden, zoals de poolstreken. Milieudefensie voert campagne tegen de teerzandoliewinning in Canada, waar Shell een grote speler is, en tegen de proefboringen naar schalie- en steenkoolgas in eigen land. De winning van dergelijke 'extra vieze olie' en 'onconventioneel gas' veroorzaakt buitenproportionele schade aan milieu en klimaat.

Teerzandolie

De Europese Commissie kondigde in oktober aan dat ze een drempel wil opwerpen tegen de import van teerzandolie uit onder meer Canada. Milieudefensie was daarover zeer verheugd, want ze heeft zich hier samen met internationale milieuorganisaties jarenlang voor ingezet. Onder meer klopte ze bij pensioenfondsen aan met het verzoek niet langer te beleggen in bedrijven die zich bezighouden met de winning van teerzandolie. In 2012 bleek helaas dat de lidstaten van de Europese Unie niet zonder meer akkoord gaan met het voorstel van de Europese Commissie: de stemmen staakten. Ook Nederland onthield zich van stemming. Een slappe houding, vindt Milieudefensie, daarom blijft zij het onderwerp samen met de Europese koepelorganisatie Friends of the Earth Europe nauwlettend volgen.

Schalie- en steenkoolgas

Ruim tweehonderd mensen bezochten op 27 oktober een door Milieudefensie en lokale bewonerscomités georganiseerde manifestatie voor het Tweede Kamergebouw tegen de schadelijke winning van schalie- en steenkoolgas. Eerder al hadden alle Nederlandse natuur- en milieuorganisaties – op initiatief van Milieudefensie – een gezamenlijke brief aan Minister Verhagen geschreven met daarin de oproep om pas op de plaats te maken met het boren naar schalie- en steenkoolgas. Met succes: de Kamer steunde – op de VVD na – de eis voor meer voorzichtigheid bij de voorgenomen boringen. Verhagen besloot daarop de proefboringen een jaar in de ijskast te zetten. Ook komt er een onafhankelijk onderzoek naar de risico's van de winning voor mens en milieu. In 2012 volgt Milieudefensie de ontwikkelingen en het onderzoek van de minister op de voet, en zal er wanneer nodig opnieuw actie worden gevoerd.

Extra vieze olie en onconventioneel gas

Teerzanden bestaan uit een mengsel van teer, water, klei en zand. Via een ingewikkeld proces, waarbij de grond letterlijk wordt gewassen, kan hier olie uit gewonnen worden.

lees verder →

Manifestatie in Den Haag tegen schalie- en steenkoolgas.

Eerlijke Bankwijzer bestaat 2 jaar

Op 27 januari vierde de Eerlijke Bankwijzer, waarvan Milieudefensie een van de initiatiefnemers is, zijn tweejarig bestaan. Minister De Jager van Financiën trad op als spreker.

De Jager zei in zijn openingstoespraak, dat mensen willen weten waar banken hun spaargeld voor gebruiken en sprak de banken nadrukkelijk aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. "Financiële instellingen zijn niet – niet meer – los te zien van hun maatschappelijke omgeving, financiële instellingen hebben aandeelhouders en klanten en die kunnen keuzes maken. Die kunnen concluderen dat hun bank te weinig informatie verstrekt, niet transparant genoeg is, niet maatschappelijk verantwoord onderneemt. En dan kunnen ze daar hun conclusies uit trekken."

"Als klanten transparantie eisen, als die niet meer willen investeren in wapens en woekervinsten maar in duurzaamheid en innovatie, dan zullen banken daarin meegaan."

De Eerlijke Bankwijzer noemde hij daarbij een onmisbaar initiatief. Hij steunde de oproep van de initiatiefnemers dat banken grotere openheid moeten tonen in hun investeringen en hun beleid. Zo bleek uit zijn speech en antwoord op vragen. "Banken moeten inzichtelijk maken waar ze mee bezig zijn. Dat is goed voor het vertrouwen van de consument én van de overheid," aldus De Jager. Ook de maatschappelijke verslaglegging door banken moet beter van de minister. Zo vond hij het pijnlijk dat ABN Amro, dat eigendom is van de Nederlandse Staat, te weinig werk maakt van transparantie. "In de verslaglegging over 2010 moet ABN Amro meer aandacht besteden aan MVO. Daar spreek ik ze als aandeelhouder op aan."

In april dienden de Tweede Kamerleden Gerda Verburg (CDA) en Diederik Samsom (PvdA) een motie in waarin het kabinet werd verzocht om investeerders meer zekerheid te bieden over investeringen in duurzame energie. In november 2009 riepen de CEO's van de Nederlandse banken de politiek al op met helder beleid te komen. Die oproep, mede gedaan op verzoek van de initiatiefnemers van de Eerlijke Bankwijzer, werd vervolgens gesteund door een Kamermeerderheid. Tot nog toe is er geen actie ondernomen vanuit de regering, maar tijdens het debat naar aanleiding van de jongste motie reageerde minister Verhagen welwillend. Investeringen door private investeerders zijn hard nodig om de klimaatambities van het kabinet waar te maken.

In oktober deden banken en pensioenfondsen mee aan een internationale oproep aan overheden voor een helder eenduidig beleid dat het voor financiële instellingen mogelijk maakt om grootschalige investeringen te doen in projecten die klimaatverandering tegengaan.

JMA

De activiteiten van onze jongerenorganisatie JMA vindt u in [▶ hoofdstuk 4.6](#)

Actief: mensen in beweging

Wat zou Milieudefensie zijn zonder leden, donateurs, lokale afdelingen en vrijwilligers? In het vorige hoofdstuk gaven we een overzicht van de gebeurtenissen in 2011 rond onze campagnes. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de cruciale rol die onze achterban speelde bij die activiteiten.

Voor de rol van leden bij de besluitvorming (o.a. tijdens Algemene Ledenvergaderingen) verwijzen we naar hoofdstuk 4.3 en 6.

inhoud

28

4.1 Ambitie: vergroten en verstevigen achterban

Het betrekken van mensen bij activiteiten voor een schoner milieu en een eerlijkere samenleving is een van onze kerntaken. Het Algemeen Beleidsplan (ABP) 2010–2015, dat in 2010 werd vastgesteld, wil de samenwerking met de achterban dan ook sterk bevorderen. Onze achterban valt globaal op te delen in vier segmenten. De grenzen zijn diffuus: iemand kan van meerdere groepen deel uitmaken. Per segment is aangegeven welke doelstellingen we nastreven.

- **Leden en donateurs:** we streven naar 100.000 leden en donateurs in 2015 (stand per 31 december 2011: 80.700).
- **Lokale Milieudefensieafdelingen:** deze willen we actiever betrekken bij de thema's. We richten ons hierbij op kwaliteit van ondersteuning, niet zozeer op groei van het aantal afdelingen.
- **Andere lokale- of bewonersgroepen:** op diverse thema's gaan we allianties aan met andere lokale- of bewonersgroepen.
- **Individueel actieve vrijwilligers:** dit is een heel diverse groep, met uiteenlopende interesses en vaardigheden. We willen beduidend meer gebruik gaan maken van hun inzet.

Eind 2011 zijn we begonnen met het uitwerken van een visie waarin bovenstaande groepen uitgebreid aan bod komen. We gaan in op de ondersteuning en benadering die we willen bieden. Centraal staan: luisteren naar de wensen van de achterban, doorstroom van laag- naar hoogdrempelige betrokkenheid en meer capaciteit, zowel op kantoor als in het land. Het visiestuk komt in de loop van 2012 gereed; de praktische uitwerking moet in de periode 2012 - 2015 plaatsvinden.

4.2 Deelname achterban aan activiteiten

Laagdrempelige activiteiten

Milieudefensie maakt onderscheid tussen laagdrempelige en hoogdrempelige betrokkenheid. Laagdrempelig noemen we onder meer het zetten van een handtekening, het ondertekenen van een burgerinitiatief of het schrijven van een Earth Alarmbrief. Aan dergelijke activiteiten werd in 2011 een kleine 65.000 keer deelgenomen. Minder dan in voorgaande jaren (160.000 keer in 2010 en 90.000 keer in 2009) omdat in 2011 minder werd ingezet op landelijke handtekeningenacties. Overigens gaat het hier om deelnames, niet om personen; mensen kunnen aan meerdere activiteiten hebben deelgenomen.

Deelname laagdrempelige activiteiten (getallen afgerond) in 2011:

Mega-advertentie megastallen	10.500
Burgerinitiatief de Groene Metropool	8.500
Handtekeningen tegen Blankenburgtunnel	33.500
Earth Alarm	12.500
Totaal	65.000

Hoogdrempelige activiteiten

Bij hoogdrempelige activiteiten gaat het om zaken waarbij fysieke of inhoudelijke inzet wordt gevraagd, zoals deelname aan acties en manifestaties, vrijwillig klus- en kantoorwerk, onderzoek, deelname aan juridische procedures, enzovoort. Doorgaans doen hier jaarlijks enige duizenden mensen aan mee (in 2011 circa 3.000, met enige overlap). Deelnemers kunnen mensen van lokale afdelingen zijn ([▶▶ paragraaf 4.4](#)), maar ook individueel actieve vrijwilligers ([▶▶ paragraaf 4.5](#)).

4.3 Leden

Het bestuur en de Algemene Ledenvergadering (ALV) stellen formeel het beleid van de vereniging vast. Over de onderlinge gezagsverhoudingen tussen die twee, wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 6. Andere vormen van inspraak, zoals ledenpanels en expertgroepen, hebben een adviserende status. Sinds 2010 zijn diverse verbeteringen doorgevoerd waarmee we onze achterban beter hopen te kunnen bedienen.

Algemene Ledenvergadering (ALV)

Jaarlijks organiseert Milieudefensie twee algemene ledenvergaderingen. Deze worden 's avonds en doorgaans in Utrecht gehouden. Ter voorbereiding vinden soms informele ledenraadplegingen plaats.

Op de ALV van 6 juni werd het Meerjarenperspectief 2012 - 2014 vastgesteld en tijdens de ALV van 21 november werd de Beleidsnotitie 2012 inclusief de hoofdlijnen van de begroting 2012 vastgesteld. De opkomst tijdens de ALV's was met een gemiddelde van 33 deelnemers aan de lage kant en minder dan in 2010 (gemiddeld 40 personen).

Actieve Ledendagen

Beter bezocht werden de drie ledendagen: 72 leden op 29 januari, 58 op 18 juni en 49 op 17 september. Gedurende deze dagen werden discussies gevoerd over uiteenlopende thema's en kwamen de nieuwe campagnes van Milieudefensie aan bod.

Er waren workshops, excursies en andere doe-activiteiten. We streven ernaar de Actieve Ledendagen aantrekkelijk te maken voor zowel 'denkers' als 'doeners'.

Expertgroepen

In 2010 heeft Milieudefensie het plan opgevat om met Expertgroepen te gaan werken. Het idee is deskundigen (leden of niet leden) rond een bepaald thema van Milieudefensie te organiseren en te raadplegen. Onder meer bij de ontwikkeling van nieuw beleid of nieuwe campagnes. Het was de bedoeling deze groepen al medio 2011 van start te laten gaan, maar dit is niet gelukt. In 2012 gaat dat alsnog gebeuren.

Ledenpanel

Milieudefensie wil daarnaast een grotere groep leden kunnen raadplegen om zo bepaalde ideeën te toetsen en een beter idee te krijgen van wat er onder de achterban leeft.

Daartoe roepen we ledenpanels in het leven, waar we kwalitatief en kwantitatief willen gaan peilen. Ook dit zal in 2012 van start gaan.

In 2011 hebben we leden vijf keer gevraagd om een evaluatie in te vullen over ledendagen, ALV's en dergelijke. Leden kregen per mail een link toegestuurd die naar een enquête leidde op de website. Het ligt in de bedoeling dit uit te breiden en op deze manier ook ledenpeilingen te organiseren. Jongeren Milieu Actief maakt van hetzelfde systeem gebruik voor haar jongerenpanel.

Ledenbulletin

Het Ledenbulletin is een intern orgaan, gemaakt voor en door leden. Door middel van het Ledenbulletin kunnen leden elkaar informeren en discussiëren over allerlei zaken die te maken hebben met Milieudefensie of het milieu. Er is traditioneel veel aandacht voor de verenigingsdemocratie. Ongeveer duizend leden zijn geabonneerd op het bulletin en krijgen deze per e-mail of post.

In 2011 is geen ledenbulletin uitgekomen, doordat de redactie van het bulletin niet actief was en er weinig nieuwe kopij werd aangeleverd. Milieudefensie hoopt in 2012 een nieuwe redactie te kunnen samenstellen en met hen te kijken naar een nieuwe, levensvatbare vorm voor het bulletin.

4.4 Lokale afdelingen

De lokale afdelingen zijn de ogen en oren van Milieudefensie in het land. Vanwege hun doorgaans goede contacten met de eigen gemeente houden ze op tal van thema's die lokaal spelen de vinger aan de pols. In 2011 had Milieudefensie tachtig afdelingen, vier minder dan het jaar ervoor. Bij elkaar telden ze 250 leden, die zich allen vrijwillig voor de organisatie inzetten.

► [Op onze website](#) vindt u alle afdelingen van Milieudefensie.

De afdelingen werken op lokaal niveau aan de doelstellingen van Milieudefensie, zowel met eigen activiteiten als door deel te nemen aan de campagnes van het landelijk bureau. Geregeld wordt ook samengewerkt met organisaties zoals IVN, Fietsersbond en Transition Towns.

De afdelingen kunnen rekenen op inhoudelijke, financiële en juridische ondersteuning vanuit het landelijk bureau. Ze worden maandelijks geïnformeerd via een digitale nieuwsbrief en ontvangen eens in de twee maanden de 'Afdelingsinfo' met voor hen relevante informatie.

Een aantal afdelingen heeft in 2011 gebruik gemaakt van de nieuwe mogelijkheid om een eigen website te hosten op de Milieudefensie website. Veel afdelingen hebben naast een websites een nieuwsbrief. Ook het gebruik van facebook en twitter neemt toe.

Lokaal Bokaal

De Lokaal Bokaal werd in 2010 in het leven geroepen als prijs voor de beste actie van een Milieudefensie afdeling. Hieronder een kleine greep uit de nominaties:

Winnaar van de Lokaal Bokaal 2011 (uitgereikt 3 maart 2012) was ► [Milieudefensie Haarlem](#) met haar gevelverlichtingsactie. Ook in Haarlem laten veel bedrijven 's nachts onnodig de gevelverlichting aan. Daarmee wordt veel energie verspild en het dag- en nachtritme van dieren en planten verstoord. Milieudefensie Haarlem verzocht eigenaren van deze panden het licht na 11 uur 's avonds uit te doen. Velen gaven daaraan gehoor; bij enkele achterblijvers ging de Haarlemse afdeling op nachtelijk bezoek, om op ludieke wijze de lichten te doven.

► [video: gevelverlichtingsactie Milieudefensie Haarlem](#)

Ook bij ► [Milieudefensie Arnhem](#) stond de duisternis centraal. De groep deed mee aan de landelijke Nacht van de Nacht en organiseerde samen met Bezoekerscentrum Sonsbeek, Presikheaven en de Jongerenwerkgroep Sterrenkunde in Arnhem een manifestatie in park Sonsbeek. Doel van de activiteiten was mensen bewust te maken van de waarde van het donker en hen tips te geven om lichtvervuiling tegen te gaan. Met zo'n vijfhonderd bezoekers was de Nacht succesvol.

► [Milieudefensie Geldrop](#) stond op de plaatselijke jaarlijkse duurzaamheidsmarkt met een interactieve kraam rond het onderwerp 'dichte winkeldeuren'. In de kraam, ingericht als winkel, werd voor het publiek aanschouwelijk gemaakt hoeveel energie er verloren gaat als 's winters de winkeldeuren open staan. Het maakte veel discussie los. In december inspecteerde de afdeling op een tweetal koopavonden 86 winkels in Geldrop en Mierlo op het open staan van deuren. Ondanks de buitentemperatuur van 5 graden Celcius stond bij 37 winkels de winkel deur open... Milieudefensie Geldrop gaat in 2012 verder met het onderwerp.

Juridische procedures

Jaarlijks geeft Milieudefensie machtigingen aan lokale afdelingen om in naam van de vereniging juridische procedures te voeren. De onderwerpen zijn divers: de kap van bomen, ondergrondse gasopslag, de komst van een megastal, motorcrosscircuit, woonwijk of weg. De afdelingen krijgen op verzoek ondersteuning van de juridisch medewerker van het landelijk bureau (voor zover er tijd beschikbaar is). In 2011 zijn er twintig machtigingen verleend. Voor complexe of omvangrijke procedures verwijzen we naar gespecialiseerde advocaten.

Deze faciliteit werpt haar vruchten af: als direct of indirect gevolg van ingezette procedures worden de aangevochten besluiten regelmatig vernietigd of aangepast. Zo heeft de rechter in een tussenvonnis de gemeente Leeuwarden opdracht gegeven het verlies van een weidevogelgebied door woningbouw, behoorlijk te compenseren. Het bestemmingsplan zal anders worden vernietigd.

Andere lokale afdelingen

Naast haar eigen afdelingen werkt Milieudefensie intensief samen met meer dan honderd lokale bewoners- en milieugroepen die niet aan Milieudefensie verbonden zijn. Dit zijn bijvoorbeeld groepen die strijden tegen megastallen, nieuwe wegen of schaliegasboringen. Voor het burgerinitiatief de Groene Metropool werkten we samen met circa dertig lokale milieu- en bewonersgroepen. Op het onderwerp Schaliegas, werd er eind 2011 besloten de bewonersgroepen te verenigen in een koepel: ► [Schaliegasvrij Nederland](#). Milieudefensie verleent ondersteuning aan deze koepel.

4.5 Vrijwilligers

Exclusief lokale afdelingen waren er in 2011 een kleine drieduizend vrijwilligers voor onze organisatie en de campagnes actief, ongeveer evenveel als in 2010. Hieronder een paar voorbeelden van de vele manieren waarop zij zich in 2011 hebben ingespannen.

Tijdens de Ekotellingen telden 210 vrijwilligers het assortiment EKO- en Fair Tradeproducten in zeshonderd winkels (14 procent van alle supermarkten in Nederland).

Bij 'Koelkast dicht!', het project om supermarkten te bewegen hun koeling af te sluiten waren 135 vrijwilligers betrokken.

Bij de totstandkoming van het rapport 'Van oerwoud naar overheid' heeft Milieudefensie dankbaar gebruik gemaakt van de inhoudelijke inbreng uit haar achterban. Zes vrijwilligers hebben niet alleen een substantiële bijdrage geleverd aan het rapport met onderzoek naar bouwprojecten in hun gemeente, ze waren ook present bij de Papieren Tijger Tour; gingen in gesprek met politici, ambtenaren en wethouders, stelden vragen in de gemeenteraad, enzovoort. Dit contact tussen gemeentebestuur en eigen inwoners verliep veel persoonlijker en intensiever dan elders in de door Milieudefensie medewerkers onderzochte gemeenten.

Bij de Groene Metropool waren 871 mensen onder andere actief met het verspreiden en verzenden van actiepakketten en handtekeningenlijsten.

Kantoorvrijwilligers

Voor kantoorwerkzaamheden kunnen we putten uit een pool van zo'n 120 mensen die incidenteel (op oproepbasis) vrijwillig allerlei kantoorwerkzaamheden verrichten plus enkele mensen die dat op projectbasis doen.

Actieteam

Het Actieteam is het team binnen Milieudefensie dat bijna alle acties organiseert en coördineert, zowel kleinschalige vrijwilligersacties als grotere 'klimacties' en manifestaties. Sommige kleinere acties worden ook door achterbanmedewerkers georganiseerd.

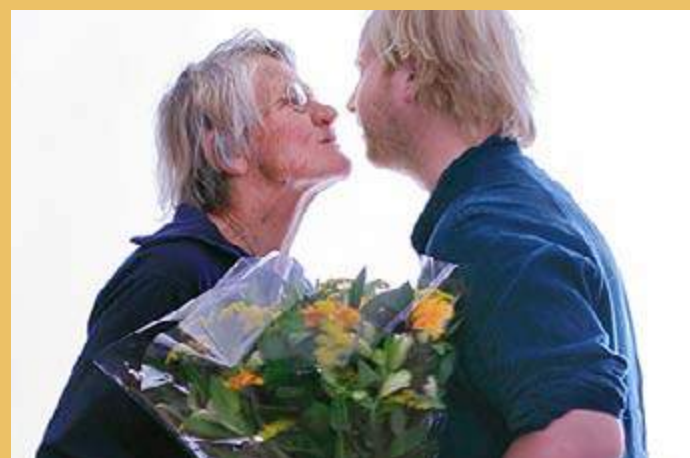
Op de actielijst voor de 'pittigere' acties van het Actieteam staan ruim honderd mensen. Deze hebben allemaal een intakegesprek gehad met uitleg over de manier van actievoeren van Milieudefensie (geweldloos en onder eigen naam) en over de eventuele risico's tijdens acties. Milieudefensie biedt deze groep één keer per jaar een deëscalatietraining aan.

Binnen het Actieteam heeft Milieudefensie een 'klimteam' dat regelmatig met elkaar oefent en enige keren per jaar in actie komt. Momenteel zitten er vijftien klimmers in dit team.

Milieudefensie heeft een aansprakelijkheidsverzekering en een ongevallenverzekering waaronder ook stunts vallen. Voor 'pittige' acties wordt altijd met een advocaat overlegd over de mogelijke juridische risico's. Eventuele boetes worden altijd door Milieudefensie betaald.

Goed geregeld

Zonder de inzet van vrijwilligers was het werk van Milieudefensie onmogelijk. Daarom zorgen we ervoor dat het vrijwilligerswerk goed geregeld is.

lees verder

4.6 Jongeren Milieu Actief (JMA)

- **Doel:** jongeren op positieve wijze bewust maken van milieu-issues en betrekken bij het verduurzamen van de samenleving.
- **Gericht op:** jongeren tussen 12 en 28 jaar.
- **Looptijd:** heel 2011.
- **Deelname:** In 2011 betrok JMA, 4.750 jongeren op een laagdrempelige manier bij haar activiteiten. Iets meer dan in 2010: 4.600. Het aantal vrijwilligers is gedaald van 750 jongeren in 2010 naar 600 in 2011.
- **Successen:** Met name Green Canteen en Food&Farm maakten de verwachtingen waar.
- **Tegenvallers:** De One Cent Campagne was minder succesvol dan gehoopt. Vanwege onderbezetting konden we geen actie organiseren en geen goede navolging geven aan dit project.

► **Jongeren Milieu Actief (JMA)** is dé jongeren milieuorganisatie van Nederland voor en door jongeren tussen 12 en 28 jaar. Op het repertoire staan creatieve en positieve acties op thema's als duurzaam voedsel, internationale rechtvaardigheid en energie. JMA brengt deze onderwerpen 'dicht bij'; waar individuele gedragsverandering bij Milieudefensie geen hoofdzaak is, zet de jongerenorganisatie hier nadrukkelijk wel op in. JMA houdt kantoor in het pand van Milieudefensie, valt onder diens directie en financiële beheer, maar heeft 170 eigen leden en een eigen bestuur.

Tussen JMA en Milieudefensie is per 1 januari 2011 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst in werking getreden. Kort samengevat houdt deze in dat Milieudefensie één jongerenmedewerker in dienst houdt. Andere ondersteuningstaken worden door Milieudefensie medewerkers uitgevoerd. Dat gebeurt alleen voor projecten die binnen de kaders van het ABP van Milieudefensie vallen. De communicatie tussen het bestuur van JMA en het management van Milieudefensie wordt directer. Het JMA-bestuur krijgt door de nieuwe manier van werken meer verantwoordelijkheid en zal inhoudelijke werkgroepen en een ledenraad opzetten.

De jongeren kijken tevreden terug op 2011, het jaar waarin onder meer onderstaande projecten startten. Ze lopen allemaal door in 2012.

► JMA@school

Vast onderdeel van het aanbod van JMA is JMA@school, een netwerk van jongeren van 12 tot 18 jaar in het voortgezet onderwijs en het MBO. JMA@school ondersteunt jongeren bij het organiseren van hun eigen milieuactiviteiten, bijvoorbeeld door het bieden van informatie en gastlessen via de website.

Green Canteen

Green Canteen is een project van leerlingen om hun schoolkantines te 'vergroenen', bijvoorbeeld door biologische producten op te nemen in het assortiment. Zes enthousiaste scholen deden mee en de campagne bereikte in totaal zo'n 1.300 leerlingen. Het project loopt door tot en met 2013.

Mag het licht uit?

Allerlei bedrijven en instellingen verspillen energie door 's nachts kantoorverlichting aan te laten. Slecht voor het milieu en de portemonnee en geen goed voorbeeld voor anderen. JMA vraagt directeuren en managers hun verantwoordelijkheid te nemen en de energieverspilling te stoppen.

Make IT fair

MakelTfair is een Europees project om de elektronische industrie te wijzen op de milieumisstanden en uitbuiting binnen deze sector. Het project richt zich met name op jongeren. In het kader van Make IT Fair, voerde JMA actie voor duurzame en eerlijke mobieltjes.

Food@Farm

► **Food@Farm** biedt eerstejaarsstudenten de mogelijkheid om kennis te maken met de oorsprong van hun voedsel. Waar kan dit beter dan op de boerderij? Na een bezoek en een informatieve lezing gaan de studenten zelf aan de slag met een kookworkshop én het nieuwe EKookboek. In 2011 is dit project drie keer in deze vorm georganiseerd.

Energy Union

Na twee jaar touren door Europa was de laatste show van Energy Union in Amsterdam. Op zondag 17 april zetten zij de Melkweg op z'n kop. JMA was erbij. Energy Union is een initiatief van Friends of the Earth Europe. Jongeren worden tijdens een event geïnformeerd over duurzame energie door middel van muziek en beelden van Coldcut!

Kernenergie

JMA was onderdeel van de coalitie ► **Schoon genoeg van Kernenergie** waarbij honderdduizend mensen een petitie tekenden tegen de bouw van een tweede kerncentrale bij Borssele. Ongeveer tienduizend mensen waren aanwezig bij de manifestatie tegen kernenergie op de Dam in april.

One Cent Campaign

JMA was partner in de ► **One Cent Campaign van Young Friends of the Earth Europe**. Idee daarachter was één cent over te maken naar het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie om te vragen naar ambitieuzer duurzaamheidsbeleid. Ongeveer 450 mensen hebben hier via Facebook gehoor aan gegeven, veel minder dan gehoopt.

20 jaar JMA

Milieudefensie was niet de enige met een verjaardag in de ronde getallen. Ook onze jongerenorganisatie Jongeren Milieu Actief (JMA) groeit al aardig op. Ze werd in 2011 twintig. Het jubileum werd gevierd tijdens het extra feestelijke JMA Kerstdiner.

lees verder ►

Externe relaties en communicatie

5

Al is Milieudefensie dan teruggedaan van vijf naar drie campagnethema's, netwerken doen we nog steeds als de beste: in nationale en internationale samenwerkingsverbanden, met politici, bedrijven, journalisten. En met onze (potentiële) achterban, nu ook steeds meer via facebook en twitter.

inhoud

35

5.1 Samenwerkingsverbanden

Het netwerk Friends of the Earth

Milieudefensie is de Nederlandse tak van het internationale milieunetwerk Friends of the Earth International (FoEI). Friends of the Earth telt 76 lidorganisaties in evenzoveel landen verspreid over de hele wereld, plus veertien geassocieerde leden. In Nederland zijn dat World Information Service on Energy (WISE), Stichting De Noordzee, A SEED Europe (de Europese tak van het wereldwijde jongerenetwerk A SEED) en Corporate Europe Observatory (CEO). Friends of the Earth is het grootste grassroots milieunetwerk ter wereld.

In Brussel is Friends of the Earth Europe (FoEE) gevestigd, de Europese tak van Friends of the Earth International. FoEE lobbyt namens 31 lidorganisaties bij de Europese Commissie en het Europese Parlement en coördineert diverse campagnes, onder andere over klimaat, autoverkeer, biotechnologie en biobrandstoffen.

Milieudefensie is op dit moment actief in twee campagnes van Friends of the Earth International: Resisting Mining Oil and Gas en Forest and Biodiversity. In Europa zijn we o.a. actief in de 'land-grabbing' campagne, in Resource Use, Feeding and Fueling Europe en Extractive Industries.

Europa

Behalve van Friends of the Earth Europe, was Milieudefensie in 2011 op Europees niveau (en soms daarboven) lid van de volgende organisaties:

- *European Environmental Bureau (EEB)*: een samenwerkingsverband van meer dan 140 natuur- en milieuorganisaties uit heel Europa.
- *OECD Watch*: een netwerk van groepen dat zich richt op het versterken en gebruik maken van de OECD-richtlijnen voor multinationale ondernemingen.
- *European Coalition for Corporate Justice* (= Europees MVO Platform)
- Fair, Green and Global Alliance (met Both Ends, NiZA, SOMO, TNI en Schone Kleren Campagne). Milieudefensie maakt samen met FoEI en zuidelijke FoE-groepen deel uit van deze alliantie.
- *Banktrack*: een internationaal netwerk dat zich richt op het verduurzamen van de leningen en investeringen van private banken.
- *Aviationwatch.eu*: een netwerk van Europese milieu- en bewonersorganisaties die zich bezighouden met de luchtvaart en overlast rond vliegvelden. Milieudefensie stimuleert de onderlinge samenwerking en beheert de website.
- *European Federation for Transport and Environment*: oefent politieke druk uit op de Europese instituties rond de kooldioxide- en Euronormen voor voertuigen, de dreigende oprekking van lucht-kwaliteitsnormen en het emissiehandelssysteem voor de luchtvaartsector.

Vertegenwoordiging in raden en adviescommissies:

- Raad van Nature and Poverty-subsidieontvangers
- Bestuur van FSC Nederland
- Stuurgroep en redactie van de juridische website www.milieuhulp.nl
- De commissie Duurzame Ontwikkeling van de Sociaal-Economische Raad

Coalities en netwerken in Nederland

In 2011 nam Milieudefensie onder andere deel aan de volgende coalities en netwerken:

- **MVO Platform**: een netwerk van Nederlandse maatschappelijke organisaties op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- **De Nederlandse Sojacoalitie**: een coalitie van tien Nederlandse organisaties die de schadelijke gevolgen van productie, transport, verwerking en consumptie van soja wil terugdringen.
- **Weet wat je eet**: samenwerking van Natuur en Milieu, Milieudefensie en Foodwatch om via supermarkten en overheid te komen tot groente en fruit zonder resten van bestrijdingsmiddelen.
- **Illegaal Hout Coalitie**: coalitie van Milieudefensie, Greenpeace, WNF in samenwerking met ICCO en NCIV (Nederlands Centrum voor Inheemse Volken) om import en gebruik van illegaal gekapt hout te stoppen. Op Europees niveau vertegenwoordigt Milieudefensie hier Friends of the Earth Europe.
- **Biomassa Platform**: overleg rond biomassathema's met IUCN NL, Both ENDS, Wetlands International, Natuur en Milieu, Solidaridad, ICCO en Cordaid.
- **Eerlijke Bankwijzer**: vergelijkt banken op hun beleid rond belangrijke maatschappelijke onderwerpen, zoals milieu, mensenrechten, wapenhandel, corruptie, etc. Samenwerking met Oxfam Novib, Amnesty International, FNV Mondiaal, Dierenbescherming en IKV Pax Christi.
- **Milieuhulp.nl**: Samen met de Natuur- en Milieufederaties beheert Milieudefensie de gratis kennisdatabank ► www.milieuhulp.nl. In 2010 en 2011 is de site grondig geactualiseerd en verbeterd, ook in verband met ingrijpende wetswijzigingen op het terrein van milieu en ruimtelijke ordening. De inzet van vrijwilligers op gebied van recht en automatisering is daarbij onmisbaar gebleken. In 2012 zal door de verschillende deelnemende organisaties een beslissing worden genomen of en in welke vorm met dit project wordt doorgegaan.

5.2 Relaties met overheden en bedrijven

Bedrijven

Voor de gemiddelde volger van het nieuws kan het soms lijken alsof Milieudefensie vooral met acties en juridische procedures tegen bedrijven haar doelen probeert te realiseren. Een conflict wordt nu eenmaal sneller nieuws dan de uitreiking van een aanmoedigingsprijs of het ontwikkelen van een alternatief plan. In werkelijkheid komt er veel meer bij kijken. De juridische procedure bijvoorbeeld die boeren en vissers uit Nigeria samen met Milieudefensie hebben aangespannen tegen Shell trekt sinds 2009 de aandacht van media in binnen- en buitenland. Deze procedure werd pas gestart nadat meer dan tien jaar aandacht vragen en actievoeren geen concrete stappen had opgeleverd.

Bedrijven die hun best doen voor duurzaamheid worden door Milieudefensie regelmatig in het zonnetje gezet. Zoals een Gronings Jumbo-filiaal, dat de EKO- en Fair Trade Award ontving vanwege het grote aantal schone en eerlijke producten in het assortiment.

En er wordt ook samengewerkt. In 2011 heeft Milieudefensie bijvoorbeeld samen met de houtindustrie aan de overheid gevraagd om betere implementatie van het duurzaam inkoopbeleid. De houtsector biedt, mede door onze activiteiten, veel meer duurzaam hout aan, maar de vraag nam niet navenant toe. Daardoor hebben Milieudefensie en de sector een duidelijk gemeenschappelijk belang. Die samenwerking resulteerde uiteindelijk in een brochure over het duurzaam inkopen van hout die aan alle overheden werd gestuurd. Daaraan hebben het Rijk, de VVNH en Milieudefensie meegewerkt (zie ook [▶ hoofdstuk 3.3](#), 'Rijk aan fout hout').

Overheid en politiek

Milieudefensie volgt de ontwikkeling van beleidsvoornemens op Europees, landelijk, maar ook op provinciaal en lokaal niveau voor zover dat betrekking heeft op de milieuthema's waarop we actief zijn. Op Europees niveau ging onze aandacht uit naar een op handen zijnde stemming (23 februari 2012) over het ontmoedigen van de import van 'extra vieze olie'. De overige activiteiten richtten zich met name op de landelijke en provinciale politiek (megastallen, burgerinitiatief voor een groene metropool, asfaltplannen van het kabinet, fout houtinkoop). Megastallen vormden een belangrijk thema voor de Statenverkiezingen. Diverse lokale afdelingen hielden zich bezig met zaken op gemeentelijke niveau.

In 2011 had Milieudefensie geregeld contact met Kamerleden van alle politieke partijen. Het agenderen van issues en het verwerven van steun voor onze voorstellen is meestal de reden voor dergelijke gesprekken. Dat doen medewerkers van Milieudefensie meestal zelf, maar er wordt ook gebruik gemaakt van de lobbyist in Den Haag, die Milieudefensie met andere natuur- en milieuorganisaties financiert.

Milieudefensie neemt ook regelmatig het initiatief voor lobby-inspanningen van maatschappelijke organisaties en bedrijven samen, zoals we onder het kopje bedrijven al beschreven.

Sociaal-Economische Raad

Milieudefensie heeft zitting in de commissie Duurzame Ontwikkeling van de Sociaal Economische Raad (SER). In 2011 was Milieudefensie alleen betrokken bij een consultatie over het SER initiatief Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Namens Milieudefensie was Geert Ritsema, campagneleider en woordvoerder op dit thema daarbij betrokken als lid van de delegatie van het MVO-platform. Het platform en Milieudefensie speelden geen rol bij het opstellen van het advies zelf. Milieudefensie en het MVO-platform waren kritisch over het SER-advies. Onze kritiek is als bijlage bij het advies gevoegd.

Lobby rond wetswijzingen

In 2010 en 2011 zijn er door de landelijke overheid belangrijke wetsvoorstellen aangenomen of in procedure gebracht, die tot doel hadden om de besluitvorming te versnellen. Een daarvan is de 'Crisis- en herstelwet', die zorgt voor kortere procedures, waardoor bouwprojecten sneller kunnen worden uitgevoerd.

In 2011 is de Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) opgesteld, waarin het lange termijnbeleid van het rijk is bepaald. De vaststelling van de SVIR vindt plaats in 2012.

Daarnaast is door de minister van Infrastructuur en Milieu een start gemaakt met de ontwikkeling van de Omgevingswet, in het kader van een complete stelselherziening van het omgevingsrecht. Deze operatie zal meerdere jaren beslaan. De Omgevingswet moet een groot aantal wetten op het gebied van omgevingsrecht samenvoegen en vervangen, zoals de Wet Ruimtelijke Ordening en de Wet Milieubeheer. Het is de bedoeling dat ruimtelijke processen hierdoor sneller en efficiënter kunnen plaatsvinden en dat de besluiten meer integraal en gebiedsgericht zullen zijn.

De keerzijde van deze ontwikkelingen is een tendens om inspraak en rechtsbescherming te beperken, waardoor burgers moeilijker in het geweer kunnen komen tegen aantasting van hun leefomgeving. Milieudefensie heeft hiervoor – in samenwerking met andere natuur- en milieuorganisaties – aandacht gevraagd bij rijksambtenaren en politici. We hebben de besluitvorming met enig succes positief beïnvloed en zullen daar ook in 2012 mee doorgaan.

Gedragscode

In de [▶ gedragscode van Milieudefensie](#) staat beschreven hoe Milieudefensie met bedrijven en overheid omgaat.

5.3 Relaties met de media

Goede relaties met de media zijn voor Milieudefensie van levensbelang – dikwijls heeft een activiteit zonder aandacht van journalisten als het ware niet plaatsgevonden. Milieudefensie heeft daarom vanouds een sterk team van persvoorlichters dat, als de tijd het even toestaat, de band met journalisten en redacties actief aanhaalt. Ons mediabeleid is voortdurend in ontwikkeling. Ook aan de mediageniekheid van de acties – het 'plaatje' – besteden we veel zorg.

Ontwikkeling media-aandacht tussen 2008 en 2011

Uit onderstaand overzicht over de ontwikkeling van de media-aandacht tussen 2008 en 2011 wordt duidelijk hoe belangrijk internet voor ons als medium is geworden.

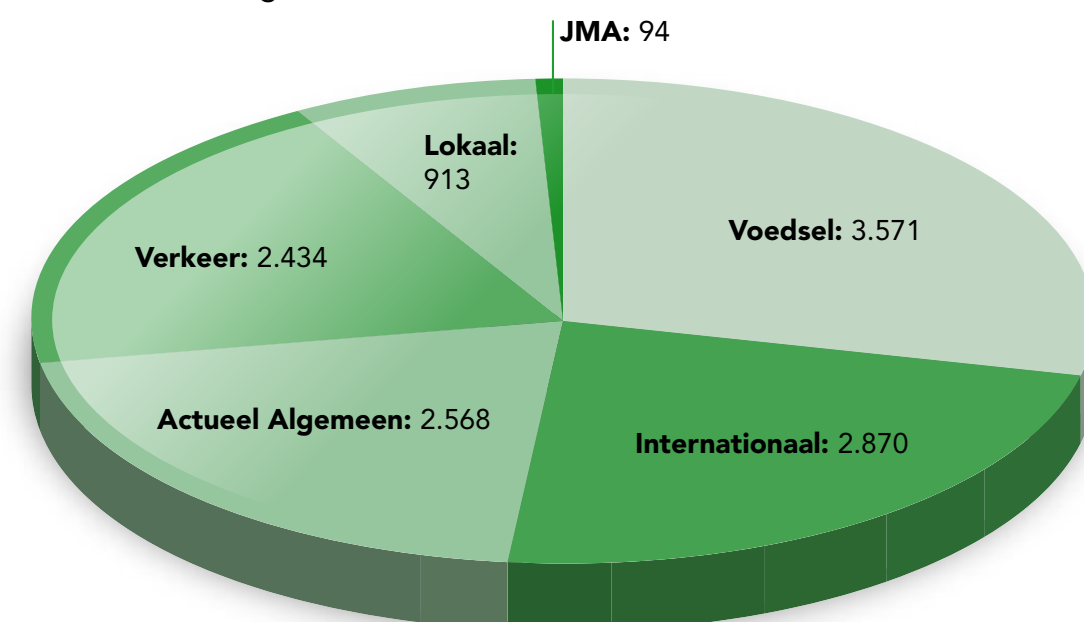
Deels lijkt dit ten koste te zijn gegaan van aandacht in andere media, al is die ongetwijfeld ook minder doordat Milieudefensie in 2010 van 5 naar 3 campagnethema's ging. Hoe groot dat effect is, valt echter niet precies te zeggen.

Aantal keer aandacht voor Milieudefensie in de geschreven pers, op radio en tv:

	2011	2010	2009	2008
Media-aandacht exclusief Internet	1.448	1.366	2.081	3.480
Internet	11.002	7.385	7.160	4.758
Media-aandacht inclusief Internet	12.450	8.751	9.241	8.238

Uit onze mediamonitor blijkt dat de activiteiten rond Voedsel in 2011 het vaakst werden genoemd in de media, gevolgd door de Internationale thema's, de algemene actualiteit waarin Milieudefensie wordt genoemd, de Verkeersonderwerpen, de lokale afdelingen en tot slot de jongerenactiviteiten van JMA. Het gaat overigens om kwantitatieve vermeldingen, het moge duidelijk zijn dat een documentaire van Zembla over de vervuiling van Shell (zie hoofdstuk 3) meer teweeg brengt dan een klein berichtje in een krant.

Aantal vermeldingen in de media:

Verdeling media-aandacht naar thema (inclusief Internet):

	2011	2010	2009	2008
Voedsel	3.571	1.275	1.532	1.190
Internationaal	2.870	1.600	630	867
Verkeer	2.434	2.375	1.967	1.850
JMA	94	44	127	69
Actueel algemeen	2.568	2.172	2.485	2.776
Lokale afdelingen	913	458	352	353

5.4 Eigen communicatiekanalen

Down to Earth

Na de succesvolle lancering van het volledig vernieuwde magazine Down to Earth in 2010 zijn er in 2011 zes nummers verschenen.

De oplage steeg van 19.180 verzonden magazines in december 2010 naar 20.932 in december 2011. Voor uitvoering in 2012 is een uitgeefplan goedgekeurd, waar een social media plan op volgt. Dit om de doelstelling te halen van 25.000 lid-abonnees aan het eind van 2012. Ook is er overeenstemming bereikt over een nieuwe versie van het redactiestatuut, dat na de restyling gewijzigd diende te worden. Budgettechnisch gezien waren er weinig bijzonderheden.

Het jubileumnummer in april was geheel gewijd aan 40 jaar Milieudefensie. Een van de oprichters van Milieudefensie, Wouter van Dieren openbaarde in een interview dat Prins Bernhard het startkapitaal van Milieudefensie schonk. Iets wat in andere media werd overgenomen. Het jubileumnummer is in een extra oplage gedrukt en verspreid onder leden en anderen die het tijdschrift normaal niet krijgen. Dit heeft nauwelijks tot een toename in lezers geleid, omdat een goede wervingsstrategie ontbrak. Dat moet in 2012 wel voor elkaar zijn.

Het nummer daarna pakte als een van de eersten groot uit met een artikel over schaliegas, terwijl dat nog niet op de agenda van Milieudefensie stond. Het oktobernummer had een artikel over nanotechnologie en milieu, waarvan het originele coverontwerp op coverjunkie.nl terecht kwam. Voor het decembernummer interviewden we Henk Bleker.

Uiteraard besteedden we uitgebreid aandacht aan Milieudefensieonderwerpen zoals megastallen, Shell en de Groene Metropool. Maar ook andere zaken kwamen aan bod: actievoeren in gekke pakken, emissiehandel, afvalverwerking, lokaal energie opwekken in Pingjum, Groen Rechts en Occupy. Interviews met Geert Vons van Sea Shepherd, Maarten Hajer van het Planbureau voor de Leefomgeving en auteur, activist en docent journalistiek Remko van Broekhoven.

Populair bleek onze nieuwe rubriek 'De Activist' – met zowel Milieudefensie- als andere activisten – en de rubriek 'Onder Vuur' – waarin we een bedrijf aan het woord laten dat doelwit was van de milieubeweging. Voor 2012 zullen we deze formule wat vorm en inhoud betreft, in grote lijnen voortzetten.

Milieudefensie Actief

Milieudefensie Actief is een nieuwsbrief die vier keer per jaar verschijnt en leden en donateurs van Milieudefensie informeert over activiteiten en resultaten. Kenmerkend zijn de vele oproepen om mee te doen aan activiteiten, waarop goed wordt gerespondeerd. In 2011 kreeg de nieuwsbrief een nieuwe vormgeving. Het aantal abonnees steeg van 11.000 op 31 december 2010 tot 11.500 op 31 december 2011.

Jaaroverzicht

Eén keer per jaar verschijnt, als bijlage van Milieudefensie Actief en Down to Earth, een fotorekordjaaroverzicht.

E-nieuwsbrieven

Milieudefensie biedt e-mailniewsbrieven aan op alle thema's. Samen bereiken deze nieuwsbrieven circa twintigduizend mensen per jaar. Ook de persberichten van Milieudefensie zijn per e-mail te ontvangen.

Earth Alarm

Earth Alarm is het schrijfproject van Milieudefensie dat al sinds 1992 bestaat.

De abonnees schrijven bedrijven, banken en overheden aan die verantwoordelijk zijn voor milieuproblemen en mensenrechtenschendingen in ontwikkelingslanden.

De Earth Alarmschrijvers komen met name in actie als Nederlandse bedrijven bij een misstand betrokken zijn. Milieudefensie vindt dat bedrijven de milieuregels waaraan zij in Nederland voldoen, ook in het buitenland in acht moeten nemen. Soms vragen ze Nederlandse politici of diplomaten om internationale druk uit te oefenen.

Per Alarm doen gemiddeld ongeveer 2.500 schrijvers mee. Er komt vijf of zes keer per jaar een nieuwsbrief uit met een nieuwe case. Daarin zit een voorbeeldbrief die mensen kunnen overnemen of gebruiken als leidraad voor hun eigen brief. In 2011 kwamen er vijf Earth Alarms uit.

Websites

De cijfers van het websitebezoek in 2011 zijn helaas onvolledig. Dat heeft enkele duidelijk aanwijsbare oorzaken:

- In april werd de vernieuwde website gelanceerd. Tijdens de introductie en een periode daarna was er iets mis met de instellingen van de statistieken waardoor er niets gemeten is.
- Ook duurt het even voor de zoekmachine alle nieuwe pagina's heeft gevonden. Het bezoek vanuit de zoekmachine vervalt daardoor voor een (korte) periode. Het meeste bezoek komt via de zoekmachine, dus dat levert een deuk op in het gemeten aantal bezoeken.
- Oude url's blijven nog een tijd hangen in de zoekmachine, dat zorgt voor verbroken links waardoor bezoekers niet bij de juiste pagina's uitkomen en afhaken.
- Vóór de lancering van de nieuwe site hebben we enige tijd een zogenaamde 'tussensite' in de lucht gehad.

Onder al deze voorbehouden, komen wij tot de volgende cijfers voor milieudefensie.nl:

- unieke bezoekers: 57.123
- totaal aantal bezoeken: 82.212
- paginaweergaven: 244.776

De oplettende lezer zal het enorme verschil met 2010 opvallen. Toen zouden er 796.419 bezoeken zijn geweest, maar dit klopt niet; dat getal betrof het aantal paginaweergaven. In 2010 zijn de bezoekers vanuit het kantoor waarschijnlijk ook meegerekend. Dat is nu niet meer het geval: de instellingen voor de statistieken zijn scherper (en beter) ingesteld.

Themasites

Naast de reguliere website heeft Milieudefensie in 2011 ook met enkele themasites gewerkt. De meest in het oog springende themasite is Dierenindewei.nl. Deze website ging eind september online en trok in de periode september-december:

- unieke bezoekers: 17.356
- totaal aantal bezoeken: 20.974
- paginaweergaven: 71.698

JMA.org, de website van onze jongerenorganisatie haalde vergelijkbare resultaten met vorig jaar:

- 19.639 unieke bezoekers
- 24.110 bezoeken
- 79.223 paginaweergaven

Nieuwe media

2011 Was een prima jaar als het gaat om nieuwe media:

- Op 1 januari hadden we 710 fans op onze **Facebook**-pagina, eind december maar liefst 2.946!
- Op 1 januari hadden we 1.789 volgers op **Twitter**, eind december 3.212 volgers.
- We hebben in 2011 in totaal 49 **YouTube**-video's gepubliceerd en daarmee 13.456 views behaald. Een stijging van 65 procent ten opzichte van de video's van 2010! Tegelijkertijd zien we dat ruim twee derde van de totale views van 2011 (42.253) naar video's van 2010 of eerder gingen.
- De **Earth Alarm e-maillijst** is gegroeid van 1.651 naar 4.536 leden.
- De **e-maillijst van Voedsel** is gegroeid van 3.817 naar 7.590 leden.
- De **e-maillijst van Verkeer** is ruim verdubbeld (precieze cijfers zijn niet beschikbaar vanwege dubbelingen).
- Zeven medewerkers zijn gaan twitteren. Samen hebben ze inmiddels 749 volgers (niet ondubbeld). Ze zijn te volgen via twitter.com/milieudefensie/milieudefensie

Daarnaast hebben we een online vrijwilligersnetwerk in de startblokken gezet, hebben tienduizend mensen het online spel 'Veestapelen' gespeeld, zijn nog eens tienduizend stemadviezen gegeven over veefabrieken, en deden duizenden mensen online mee aan de mega-advertentie tegen megastallen.

In 2012 willen we aandacht besteden aan:

- De e-maillijsten die niet of nauwelijks zijn gegroeid (Actueel, Bossen, Shell).
- Online fondsenwerving, of community fundraising.
- Uitbouw van het online vrijwilligersnetwerk.
- De kwaliteit van onze aanwezigheid op Twitter.
- Regelmatige fanwervingcampagnes voor de Facebook-pagina.
- Maandelijkse statistieken over online kanalen om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit.

Servicelijn

De Servicelijn van Milieudefensie staat telefonisch en schriftelijk mensen te woord over Milieudefensie. In 2011 beantwoordde de Servicelijn ongeveer 4.930 telefoontjes en 8.888 e-mail-berichten. Dat betekent voor de telefoon een afname ten opzichte van 2010 (afname: 1.200), maar een toename van het aantal e-mailberichten (met bijna 1.600).

Van de telefoontjes had bijna 8 procent betrekking op de campagnes van Milieudefensie en 52 procent betrof de leden- en donateursadministratie.

56 Procent van de e-mails had betrekking op de leden- en donateursadministratie en 30 procent op onze campagnes. Dat is een sterke toename van e-mails over onze campagnes, die vooral te danken is aan de online-campagnes in het najaar.

De overige telefoontjes en e-mails gingen over uiteenlopende zaken, vaak wel met betrekking tot het milieu, maar niet binnen het aandachtsveld van de lopende campagnes van Milieudefensie.

De brievenbussticker tegen ongeadresseerd reclamedrukwerk bleef ook in 2011 in trek: 30 procent van de bellers vroeg er een aan.

Omgang met klachten

Klachten komen meestal binnen bij de Servicelijn. In 2010 en 2011 heeft Milieudefensie nieuwe wervingsmethoden geïntroduceerd. Een deel van de klachten hield daar verband mee. Vooraf was overigens op meer klachten over werving gerekend. Het totaal aantal klachten kwam in 2011 uit op 170. Dat zijn tien klachten minder dan het jaar daarvoor. De meeste klachten zijn snel en naar tevredenheid van de indieners afgehandeld. De klachtenprocedure is in 2011 niet benut.

Klachten komen regelmatig aan bod op het teamoverleg van de Servicelijn. Dat leidt waar nodig tot aanpassing van de werkwijze. Wanneer mensen klagen dat ze te veel post ontvangen wordt daar in de toekomst voor deze mensen rekening mee gehouden. U vindt de klachtenprocedure op de website van Milieudefensie.

Bestuur en organisatie

6

Milieudefensie is een vereniging met een democratische werkwijze. Leden, lokale afdelingen en medewerkers hebben invloed op het beleid. De leden en het bestuur staan formeel gezien aan het roer. De dagelijkse leiding van Milieudefensie ligt bij de directie. Onze jongerenorganisatie JMA heeft een eigen bestuur.

De leden benoemen bestuursleden, besluiten (op hoofdlijnen) over het te volgen beleid en houden toezicht op bestuur en beleid. Dat gebeurt tijdens Algemene Ledenvergaderingen. Deze worden voorgezeten door een presidium. Bij conflicten tussen leden en organen van Milieudefensie treedt op verzoek een geschillencommissie in werking.

inhoud

40

6.1 Verantwoordingsverklaring

Milieudefensie is houder van het CBF-Keurmerk voor erkende goede doelen. Dit betekent dat we ook invulling geven aan drie belangrijke principes voor transparantie en betrouwbaarheid: scheiding tussen de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren; optimale besteding van middelen en optimale relaties met belanghebbenden. In de volgende samenvatting leest u hoe wij invulling geven aan deze principes.

Scheiding tussen de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

Het democratische verenigingskarakter van Milieudefensie waarborgt dat de verenigingsorganen – Algemene Ledenvergadering (ALV), Algemeen Bestuur en directie – zorgvuldig en transparant zijn samengesteld. De leden besluiten over de benoeming en het ontslag van bestuursleden en over de algemene beleidskaders (het 5 jaar lopende Algemeen Beleidsplan, het daaruit voortvloeiende 3 jaar lopende Meerjarenperspectief en het jaarlijkse Beleidsplan). Ook houdt de ALV toezicht op de wijze waarop het bestuur opereert en op de vraag of dat gebeurt binnen de vastgestelde beleidskaders.

Het Algemeen Bestuur heeft statutair gezien alle bevoegdheden die nodig zijn om de organisatie te besturen. De uitvoering daarvan is in belangrijke mate gedelegeerd aan de directeur. De bestuurlijke taak bestaat onder meer uit bespreken en vaststellen van de hoofdlijnen van het beleid en het toezicht houden op de directie. De directie bereidt de hoofdlijnen van het beleid voor, voert het vastgestelde beleid uit en geeft leiding aan de werkorganisatie.

Optimale besteding van middelen

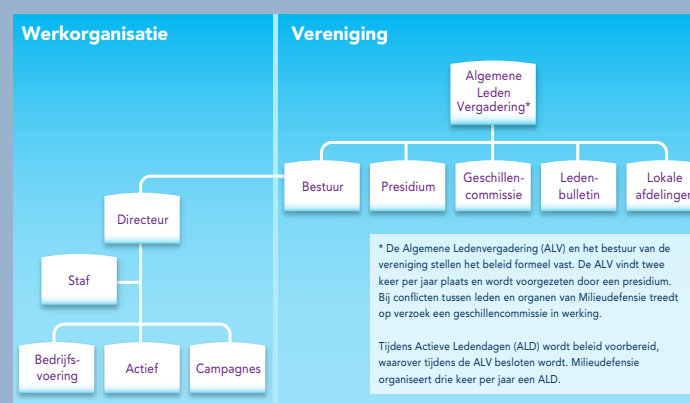
In het Algemeen Beleidsplan 2010-2015 liggen de ambities van Milieudefensie vast voor de lange termijn. Voor de eerste drie jaar is dit ABP vertaald in een meerjarenperspectief met een financieel sluitende meerjarenraming. Jaarlijks wordt de voortgang geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Milieudefensie ligt bij de uitvoering op koers en een wezenlijke bijstelling is nog niet nodig. In financieel opzicht is het in 2011 beter gegaan dan de begroting voorzag. Dit komt door een goede kostenbeheersing en een aantal incidentele meevallers. De inkomsten op lange termijn blijven onzeker. Daarom is vorig voorjaar een start gemaakt met de ontwikkeling van de beoogde 'kernorganisatie', die onafhankelijk van overheidsbijdragen adequaat kan blijven functioneren. Om effectief te blijven, is groei van het aantal leden en bijdragen van derden, waaronder overheden, wenselijk.

Optimale relaties met belanghebbenden

Milieudefensie is een landelijke vereniging met lokale afdelingen in heel Nederland en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk Friends of the Earth. De organisatie onderhoudt relaties met leden en vrijwilligers, lokale afdelingen, sponsors en andere zakelijke relaties (waaronder de Nationale Postcode Loterij), lokale groepen, universiteiten, onderzoeksbureaus, onderwijsinstellingen, bestuurders (lokaal, landelijk, internationaal), media, natuur-, milieu- en ontwikkelingsorganisaties. Met al deze stakeholders wil Milieudefensie open en integer communiceren. Milieudefensie ziet dat als belangrijk onderdeel van haar bestaan als maatschappelijke organisatie, die in de samenleving geworteld wil zijn en met die samenleving tot een duurzame en eerlijke wereld wil komen.

Organogram

Na de reorganisaties in voorgaande jaren en een herschikkingen in 2011 was de structuur van het landelijke bureau niet langer passend. Per december 2011 is deze daarom herzien. In de praktijk houdt dit vooral een vereenvoudiging in.

[Bekijk organogram](#)

6.2 Bestuursverslag

Het Algemeen Bestuur vergaderde in 2011 zeven maal (om de maand behalve in de zomer). Daarnaast zijn leden van het bestuur in verschillende samenstelling op informele basis bijeengewees om specifieke punten te bespreken. Er werd vergaderd op het kantoor in Amsterdam, behalve in december, toen het bestuur op uitnodiging van de Nationale Postcodeloterij aldaar bijeenkwam.

In maart vond tevens de jaarlijkse tweedaagse retraite van het bestuur plaats. Daarbij werd dieper ingegaan op de visie van Milieudefensie en op de mogelijkheden om de betrokkenheid van leden te vergroten en beter van hun kennis en inzet gebruik te maken. De jaarlijkse retraite is voorbereid door twee leden van het Algemeen Bestuur.

De reguliere vergaderingen worden voorbereid door de directeur. Het voorbespreken van de onderwerpen in bijeenkomsten met het dagelijks bestuur is om verschillende redenen stopgezet. Ten eerste vanwege de extra tijd die het bestuursleden kost; ten tweede omdat we streven naar een transparantere besluitvorming voor alle bestuursleden, leden en het bureau; ten derde vanwege de verminderde omvang van het Algemeen Bestuur en tenslotte vanwege de verbeterde relatie tussen bestuur en bureau.

Interne herschikking

In 2011 is wederom een interne herschikking doorgevoerd. Als gevolg van het vertrek van de manager Inhoud en de noodzaak op termijn nog meer te bezuinigen op de omvang van het management (volgens de uitkomst van het onderzoek naar de omvang van de overhead) is het aantal afdelingen van vier teruggebracht tot drie: Campagnes, Actief en Bedrijfsvoering. Binnen de huidige structuur is tevens een meer logisch verband binnen de verschillende teams aangebracht. Zo is de nieuwe afdeling Campagnes nu integraal verantwoordelijk voor de strategie, de effectiviteit en de uitvoering van de drie campagnes. De afdeling Actief blijft verantwoordelijk voor de leden en de ledenwerving. De afdeling Bedrijfsvoering is nu integraal verantwoordelijk voor alle ondersteunende processen, zoals onder meer de financiële en ledenadministratie, de servicelijn, P&O en huisvesting. Het medewerkersbestand is met deze herschikking teruggebracht van 49 tot 46 fte, zonder gedwongen ontslagen.

Overige onderwerpen

Naast deze organisatieontwikkeling is in 2011 in de bestuursvergaderingen aan de orde geweest:

- de (financiële) voortgang en de begroting 2012;
- de vaststelling van een [▶ nieuw directiestatuut](#) ;
- een besluit om de keuze voor de publieksprojecten voortaan door het bureau te laten plaatsvinden in overleg met de leden (wat past binnen de strategie?) en niet meer op basis verschillende concurrerende voorstellen binnen het bestuur;
- evaluatie van de grote publiekscampagnes (Shell, megastallen);
- het programma en alle activiteiten rondom het veertigjarig jubileum;
- de opzet en wenselijkheid van de 'preconference Transition' als onderdeel van de ditmaal in Nederland gehouden jaarlijkse vergadering van Friends of the Earth Europe (Annual General Meeting – AGM);
- de vorm en inhoud van de Actieve Ledendagen;
- herziening van het redactiestatuut van 'Down to Earth' en van het verspreidingsplan;
- de visie van Milieudefensie voor de lange termijn ('Het Grote Verhaal') en de voortgang daarin;
- het meerjarenperspectief (een uitwerking voor de middellange termijn van het Algemeen Beleidsplan 2010-2015) en het jaarplan 2012;
- bespreking en vaststelling van het algemene communicatiebeleid ('Corporate Communicatie');
- brieven van leden (besproken en beantwoord);
- het jaarlijkse rondje van de directeur langs een aantal afdelingen;
- de mediamonitor (hoe vaak komt Milieudefensie in het nieuws en is dat vaak genoeg?);
- de bevindingen van de accountants, inclusief de planning&control cyclus;
- evaluatie van de samenwerkingsovereenkomst met JMA;
- het eigen functioneren van het bestuur.

De bezuinigingsmaatregelen uit 2010 hebben ook in 2011 goed doorgewerkt en geleid tot wederom een positief financieel resultaat. Mede door de toekenning van het ministerie van Buitenlandse Zaken in het kader van de SBOS-regeling en een aantal kleinere bijdragen vanuit de EU en enkele NGO's, hebben we onze taakstelling behaald. Omdat tevens de bijdrage van leden en donateurs groeide en wederom een zeer zuinig uitgavenbeleid is gevoerd, bleek het mogelijk om dit jaar de continuïteitsreserve zelfs gedeeltelijk aan te vullen.

6.3 Vereniging

Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en de ALV

Het Algemeen Bestuur en de Algemene Ledenvergadering (ALV) stellen formeel het beleid van de vereniging vast. De ALV vindt twee keer per jaar plaats, is openbaar voor leden en alle leden hebben stemrecht. Donateurs van Milieudefensie zijn ook welkom maar hebben dit stemrecht (uiteraard) niet.

Het bestuur bestaat uit ten minste zeven en ten hoogste elf personen. Eén van de bestuursleden wordt benoemd op bindende voordracht van de ondernemingsraad en één of twee bestuursleden worden benoemd door de lokale afdelingen van de vereniging. De overige leden van het Algemeen Bestuur worden gekozen door de ledenvergadering. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit ten minste drie en ten hoogste vier leden. Van het dagelijks bestuur maken deel uit: de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. De voorzitter en de penningmeester worden door de ALV in functie gekozen. Het Algemeen Bestuur kiest de secretaris uit zijn midden. Indien het aantal leden van het Dagelijks Bestuur daalt beneden het voorgeschreven minimum van drie personen, blijft het bestuur bevoegd. Het is dan evenwel verplicht binnen zes maanden een ALV te beleggen waarin de voorziening in de openstaande plaats(en) aan de orde komt.

Na verkiezing door de ALV hebben bestuursleden een zittingstermijn van drie jaar. Daarna kan een bestuurslid zich nogmaals voor drie jaar verkiesbaar stellen. De maximale zittingsduur is dus zes jaar. Na deze zes jaar kan een bestuurslid gedurende tenminste één jaar niet voor een bestuursfunctie gekozen of benoemd worden.

Meer over de ALV's van 2011 vindt u in [▶ hoofdstuk 4](#).

Contact met het bestuur

Per e-mail [▶ bestuur@milieudefensie.nl](mailto:bestuur@milieudefensie.nl)

of per post naar Milieudefensie, t.a.v. het bestuur, Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam.

Samenstelling bestuur per 31 december 2011

Saskia Borgers, voorzitter

Gemeentesecretaris/Algemeen directeur bij de gemeente Haarlem

Nevenfuncties: Lid van de Raad van Advies van Bureau Integriteit Nederlandse Gemeenten

N.B. Saskia Borgers heeft haar voorzitterschap van Milieudefensie op 13 februari 2012 neergelegd. Aanleiding was de schijn van belangenverstrengeling met haar functie als gemeentesecretaris van Haarlem. Dit speelde in verband met een procedure die de Milieudefensieafdeling Haarlem overwoog tegen de gemeente Haarlem.

We komen er in het Jaarverslag 2012 op terug. Op het moment van schrijven is de functie van voorzitter vacant.

Bert van Pinxteren, penningmeester

Chief Administrative Officer bij TERENA

(Trans-European Research and Education Networking Association)

Nevenfuncties: geen

Jacqueline Kuppens, secretaris

Zelfstandig gevestigd interim-manager en adviseur

Nevenfuncties: voorzitter Stichting Erbijhuis Kronehoef, bestuurslid Stichting Elkrijk

Ton Bötticher, bestuurslid benoemd door de lokale afdelingen

Lid Milieudefensie Groningen

Nevenfuncties: geen

Hans Mandjes, bestuurslid benoemd door de lokale afdelingen

Energiebesparingsadviseur

Nevenfuncties: secretariaat Milieudefensie Zaanstreek, secretariaat SP Wormerland,

bestuurslid Ongeschonden Behoud Westzijderveld,

bestuurslid Kontakt Milieubeheer Zaanstreek

Andy Palmen, bestuurslid voorgedragen door de OR

Coördinator Advocacy Unit bij Simavi

Nevenfuncties: geen

Yvonne van Sark, bestuurslid

Unit-directeur YoungWorks

Nevenfuncties: geen

Marco van Zelderen, bestuurslid

Nevenfuncties: Contactpersoon Afdeling Rotterdam.

Presidium

Het presidium zit de Algemene Ledenvergaderingen voor.

Wytzia de Savornin Lohman (reservelid Presidium)

Zelfstandig gevestigd interim-manager en adviseur

Nevenfunctie: vice-voorzitter Stichting Openbaar Primair

Onderwijs Samen Tussen Amstel en IJ

Pieter Lammers

Reisbegeleider

Nevenfuncties: geen

Huup Dassen

Freelance journalist

Nevenfuncties: geen

Geschillencommissie

Bij conflicten tussen leden en organen van Milieudefensie treedt op verzoek een geschillencommissie in werking.

Phon van den Biesen

Advocaat (te Amsterdam)

Nevenfuncties: Voorzitter Stichting Advocaten voor Advocaten, Voorzitter College van

Advies van Atana, Vice-President van de International Association of Lawyers Against

Nuclear Arms, Lid Wetenschappelijke Raad van het Centrum voor Milieurecht van de UvA.

Siem van den Berg

Invorderingsspecialist

Nevenfuncties: vice-voorzitter buurtvereniging Dijken aan zet; dirigent zanggroep.

Rooster van aftreden bestuur, presidium en geschillencommissie

De maximale zittingsduur van bestuursleden is zes jaar. Hier vindt u het rooster van aftreden van de bestuursleden en van de leden van het presidium en de geschillencommissie.

[Bekijk de roosters](#) ▶

6.1 6.2 6.3 **6.4** 6.5 6.6 6.7

inhoud

44

6.4 Directie en management

De managers van de drie afdelingen vormen gezamenlijk met de directeur het managementteam. De samenstelling per 31 december 2011 zag er als volgt uit:

Hans Berkhuisen,
directeur

Nevenfuncties: algemeen bestuurslid van FSC-Nederland; Alternate member van de Excom van Friends of the Earth Europe.

Miranda van Kuik,
manager
afdeling Bedrijfsvoering

Nevenfuncties: geen.

Andrea Zierleyn,
manager
afdeling Actief

Nevenfuncties: geen

Sandra Ball,
manager
afdeling Campagnes

Nevenfuncties: geen.

Het ► [directiestatuut van Milieudefensie](#) is vastgesteld tijdens de bestuursvergadering van 12 maart 2011.

Salaris directeur

In 2011 bestond de directie uit gemiddeld 0,9 fte. De kosten bedroegen: € 90.652, verdeeld over bruto salaris inclusief vakantiegeld € 64.152 en overige werkgeverslasten € 26.500. Er werden geen leningen, voorschotten of garanties aan de directeur verstrekt.

De directeur werkte in 2010 gedetacheerd via ORG-ID bij Milieudefensie. Per 2011 is hij in dienst getreden van Milieudefensie. Zijn salaris is door het bestuur in overleg met de OR vastgesteld.

6.5 Risicomangement

Reputatierisico's

Veel activiteiten van Milieudefensie spelen zich af onder het vergrootglas van de media. Een verkeerd gelopen actie of een onterechte beschuldiging aan het adres van een bedrijf, kan funest zijn voor onze reputatie en financiële gevolgen hebben. Om dergelijke risico's zo veel mogelijk uit te sluiten, neemt Milieudefensie onder andere het volgende in acht: We houden ons aan [▶ onze gedragscode](#); we communiceren eerlijk en open; we streven onze doelen in alle openheid na.

Bij het naar buiten brengen van belastende feiten over bedrijven of instellingen staan bronvermelding en de controle van bronnen voorop.

We investeren in een optimale relatie met de media.

Bij 'hinderacties' worden risico's en kansen steeds opnieuw zorgvuldige afgewogen.

Risico's bij acties

Met haar meer confronterende acties heeft Milieudefensie een solide reputatie opgebouwd bij politie en marechaussee. Acties waaraan te grote fysieke risico's kleven, gaan we niet aan. Situaties waarbij derden onverwacht kunnen reageren worden vermeden. Dit soort meer gedurfde of complexere acties wordt alleen met goed getrainde actievoerders gedaan. Eventuele juridische risico's die zijn verbonden aan acties, worden vooraf uitvoerig besproken en aan een advocaat voorgelegd. In 2011 ging het om acties bij het hoofdkantoor van Shell in Den Haag en het Paleis op de Dam in Amsterdam.

Issuemanagement

Als er – ondanks alle voorzorgmaatregelen, ingebouwde controlemechanismen en een open houding – toch iets misgaat, kan Milieudefensie een issueteam bijeenroepen om maatregelen te nemen en daarover naar buiten te treden. Is de situatie ontstaan door een fout van Milieudefensie, dan draaien we niet om de feiten heen maar geven we onze fout publiekelijk toe en proberen we de schade te herstellen. In 2011 heeft zich geen situatie voorgedaan die tot het bijeenroepen van een issueteam aanleiding gaf.

Financiële risico's

De inkomsten van Milieudefensie worden gebruikt om de activiteiten te financieren. Om de continuïteit van deze activiteiten te waarborgen, heeft Milieudefensie altijd diversiteit in haar geldbronnen nagestreefd.

Om financiële risico's in de toekomst zoveel mogelijk te beperken, heeft Milieudefensie haar strategie in 2010 heroverwogen. Een van de doelstellingen is Milieudefensie minder afhankelijk te maken van subsidies. Met een kleinere, efficiënter georganiseerde werkorganisatie, minder thema's en meer focus verwacht Milieudefensie deze financiële tegenslagen te kunnen overwinnen. De wijzigingen zijn vastgelegd in het Algemeen Beleidsplan 2010-2015 en voor een belangrijk deel al in de loop van 2010 doorgevoerd.

Continuïteitsreserve

Milieudefensie heeft een continuïteitsreserve gevormd voor dekking van risico's op korte termijn. De richtlijn 'Reserves Goede Doelen' van de VFI (Vereniging Fondsenwervende Instellingen), de brancheorganisatie van erkende goede doelen, geeft aan dat hiervoor een reserve kan worden aangehouden van maximaal anderhalf maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. Milieudefensie streeft ernaar de continuïteitsreserve te brengen op het intern gewenste niveau van 50 procent van de structurele uitvoeringskosten van de werkorganisatie. U leest meer over de continuïteitsreserve in [▶ hoofdstuk 8.1](#).

Compliance: CBF en Code Wiffels

Betrouwbaarheid en transparantie zijn steeds belangrijker geworden voor Milieudefensie. De naleving van wet- en regelgeving is vanzelfsprekend. Dat een milieuorganisatie zich soms op verboden terrein begeeft of de toegang tot een bedrijf of instelling blokkeert om aandacht voor een milieuprobleem te vragen en maatregelen af te dwingen, is in Nederland geaccepteerd en goed vergelijkbaar met de middelen die de vakbeweging in kan zetten. Al moet gezegd, dat het begrip voor de inzet van de milieubeweging de laatste jaren onder druk is komen te staan.

Het maakt duidelijk, dat de milieubeweging (nog) meer moeite zal moeten doen om draagvlak voor haar inzet te organiseren en duidelijk te maken dat er aan een confronterende actie of een juridische procedure al een heel scala aan middelen is vooraf gegaan.

In 2010 is Milieudefensie onderworpen aan een uitgebreide hertoetsing van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Milieudefensie voldoet aan de normen, daarom is het keurmerkcertificaat verlengd tot en met 2013.

De Code Wiffels is per 1 januari 2007 verplicht voor alle bij de VFI aangesloten organisaties. Milieudefensie is niet aangesloten bij de VFI, maar onderschrijft de code wel en voldoet volledig aan de eisen.

inhoud

6.6 Werken bij Milieudéfensie

In overeenstemming met haar doelstelling stelt Milieudéfensie eisen aan het sociaal beleid van de eigen organisatie. Dat komt onder meer tot uitdrukking in het aantal mannen en vrouwen dat bij Milieudéfensie werkt, de beperkte salarisverschillen en de aandacht voor deskundigheidsbevordering en loopbaanbegeleiding.

De uitgangspunten voor het sociaal beleid van Milieudéfensie vindt u op [▶ onze website](#).

Personeel en organisatie

Diversiteit

Eind 2011 lopen de leeftijden van alle betaalde medewerkers bij Milieudéfensie uiteen van 25 tot 65 jaar. Vrouwen zijn iets in de meerderheid: 34 van de gemiddeld 66 betaalde medewerkers. De directeur is een man. Verder telt het managementteam nog een man en twee vrouwen.

In- en uitstroom

In 2011 vertrokken tien vaste, betaalde medewerkers. Van twee medewerkers eindigde het tijdelijk contract. Er kwamen elf nieuwe medewerkers bij, waarvan een met uitzicht op een vast contract. Op 1 januari 2011 bedroeg de vaste formatie 48 fte, op 31 december 2011 nog steeds 48 fte. Het aantal vaste kantoorvrijwilligers was in 2011 veertien (plus zestien tijdelijke vrijwilligers). Er waren door het gehele jaar vijf stagiaires. Net als in 2010 waren er twee WIW-ers.

Aantal medewerkers in 2011 (stand december 2011)

Betaalde medewerkers met vast contract	58
Betaalde medewerkers met tijdelijk contract (waarvan geen met uitzicht op een vast contract)	9
Kantoorvrijwilligers	14
Stagiaire	1
WIW-ers (via Panthar Amsterdam)	2

Salarissen

Behalve de directeur (0,9 fte), werken alle medewerkers van Milieudéfensie maximaal 0,8 fte. Alleen in bijzondere gevallen was, met toestemming van de OR, full-time werken mogelijk. Eind 2011 heeft de directie een instemmingsadvies ingediend bij de OR om voortaan naast part-time ook full-time werken mogelijk te maken.

Het laagste bruto salaris (schaal 1, trede 1) in 2011 bedroeg (bij fulltime dienstverband) € 1.968,- per maand. In 2011 zaten er geen medewerkers in schaal 1, trede 1.

Zie voor het **salaris van de directeur** [▶ hoofdstuk 6.4](#)

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim (exclusief zwangerschap) lag in 2011 op 5,92 procent gemiddeld, exclusief zwangerschappen. In 2010 was dat 6,11 procent. Er was een lichte stijging van kort verzuim. In het begin van het jaar was er een aantal ziekmeldingen met als oorzaak werkdruk en de veranderende organisatie.

Deskundigheidsbevordering en loopbaanbegeleiding

De leidinggevenden zijn primair verantwoordelijk voor het bespreken van opleidings- en loopbaanwensen met hun medewerkers. Indien er behoefte is aan ondersteuning kunnen medewerkers zelf aankloppen bij personeelszaken. In 2011 zijn er door de afdeling Personeelszaken op verzoek enkele loopbaangesprekken gevoerd met medewerkers. Verder hebben de managers meegedaan aan een incompany managementdevelopment traject van 10 dagdelen. Najaar 2011 kregen diverse medewerkers een cursus projectmanagement aangeboden. De totale opleidingskosten voor 2011 waren begroot op € 40.000. Er is iets meer besteed, namelijk € 42.950.

Veiligheid

Milieudéfensie heeft zeven bedrijfshulpverleners (BHV-ers) die onveilige situaties zoals brandgevaar en geblokkeerde nooduitgangen signaleren en het pand kunnen ontruimen bij brand. De BHV-ers hebben allen een EHBO-diploma. Zij werken nauw samen met de bedrijfshulpverlener van onze onderhuurder Friends of the Earth International.

Fysieke arbeidsomstandigheden

Begin 2011 heeft Milieudéfensie door Arbo Achmea een Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO) laten uitvoeren onder alle medewerkers. De werkgever is via de Arbo-wet verplicht zo'n onderzoek aan haar medewerkers aan te bieden om risico's te voorkomen op het gebied van RSI, basisgezondheidszorg en beeldschermwerk.

Het doel van een PAGO is het bewaken en bevorderen van de gezondheid van de medewerkers in relatie tot de arbeidsomstandigheden. Er wordt gekeken naar de risico's in het werk en naar de belastbaarheid van de medewerkers. Indien nodig kan zodoende vroegtijdig actie ondernomen worden. Als onderdeel van het PAGO is een oogonderzoek aangeboden aan 38 medewerkers. Naar aanleiding hiervan hebben twee medewerkers een beeldschermbril advies gehad.

Eind 2011 is een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uitgevoerd. Een RI&E is een overzicht en beoordeling van alle relevante Arbo-risico's in de organisatie. Eventuele verbeteringen worden in 2012 doorgevoerd.

Inspraak medewerkers

De medewerkers van Milieudéfensie voelen zich over het algemeen zeer betrokken bij hun werk. Die betrokkenheid is terug te zien in het aantal medewerkers dat ook buiten kantooruren bereid is voor Milieudéfensie werkzaamheden te verrichten of mee te doen met acties en manifestaties. Over zaken die het werk en de organisatie aangaan, willen medewerkers meepraten. Formeel gebeurt dat via de ondernemingsraad.

Ondernemingsraad

Milieudéfensie heeft, net als andere instellingen met meer dan vijftig medewerkers, een ondernemingsraad (OR) die de belangen van het personeel en de organisatie als geheel behartigt. De OR doet een bindende voordracht voor de invulling van een van de zetels binnen het bestuur. In 2011 telde de ondernemingsraad net als in 2010 vijf leden. De OR boog zich in 2011 onder meer over het reorganisatieplan Van 4 naar 3 en heeft zich verder bezig gehouden met persoonlijke ontwikkelingsplannen, een enquête gehouden naar personeelstevredenheid, meegedacht over de pensioenverzekering en gesproken met de voorzitter van de vereniging.

6.7 Intern milieubeleid

Om inzicht te krijgen in onze milieuprestaties maakt Milieudefensie al jaren gebruik van de Milieubarometer voor het midden- en kleinbedrijf. De milieuprestaties zijn ten opzichte van voorgaande jaren weinig veranderd. De uitgangspunten van het interne milieubeleid van Milieudefensie zijn te vinden op www.milieudefensie.nl/publicaties/beleid.

Groene stroom

Milieudefensie gebruikt, uiteraard, uitsluitend groene stroom. In 2011 lag het verbruik net als in 2010 op ongeveer 66 kWh/m². Het gemiddelde voor kantoren is ongeveer 93 kWh/m².

Gas

Het gasverbruik is gedaald van 17.020 m³ in 2010 naar 13.241 m³ in 2011.

Oorzaak van de daling zijn de minder koude wintermaanden.

De cv-installatie en het luchtbehandelingsysteem zijn sinds 2008 centraal geregeld.

Er is een dag- en een nachtstand ingesteld. De temperatuur staat 's nachts en in het weekend ingesteld op 15 graden, en het luchtbehandelingsysteem is uitgeschakeld.

Woon-werkverkeer en dienstreizen

Voor woon-werkverkeer wordt net als in voorgaande jaren alleen gebruik gemaakt van de fiets of het openbaar vervoer. De omvang is in vergelijking met 2010 ongeveer gelijk gebleven.

Voor dienstreizen hanteert Milieudefensie als regel, dat we de trein nemen als een bestemming binnen 24 uur per trein bereikbaar is. Dat betekent in de praktijk dat er binnen Europa niet gevlogen wordt. Voor 'intercontinentale' projecten wordt nu en dan wel gevlogen – in 2011 minder dan het jaar ervoor. Het autovervoer in verband met Milieudefensie-activiteiten was iets hoger dan in 2010.

CO₂-compensatie

Sinds 2005 compenseert Milieudefensie de CO₂-uitstoot die het gevolg is van ons gasverbruik, ons woon-werkverkeer (openbaar vervoer) en dienstreizen (openbaar vervoer, personenauto, bestelwagen, vrachtwagen en vliegtuig). Het elektriciteitsverbruik hoeft niet gecompenseerd te worden, omdat Milieudefensie uitsluitend groene stroom gebruikt. De omvang van de CO₂-compensatie kon voor dit jaarverslag helaas niet bijtijds worden achterhaald.

Milieudefensie compenseert bij de Climate Neutral Group. In 2011 ging het in totaal om 160,63 ton CO₂. Dat is meer dan in 2010, omdat voor het eerst ook het papierverbruik is meegerekend. Als we papier buiten beschouwing zouden laten, valt de omvang van onze compensatie iets lager uit dan in 2010.

Afval, papier en water

Vergeleken met 2010 is de milieubelasting door ons papierverbruik gelijk gebleven (3 pallets). Milieudefensie gebruikt 100 procent gerecycled papier. Ons waterverbruik is licht gestegen.

Computer en printers

Nieuwe computers, printers en dergelijke worden geselecteerd op laag energieverbruik en moeten voldoen aan de strengste richtlijnen op het gebied van grondstoffenverbruik en recycle-mogelijkheden. Ook wordt gelet op 'stand-by'-verbruik. Onze computers zijn uiterst energiezuinig, volledig loodvrij en bevatten minder giftige stoffen zoals brandvertragers. Ze zijn geheel onder Europese regelgeving gemaakt, inclusief de toeleveringsketen. Dit garandeert zoveel mogelijk een eerlijk en schoon productieproces.

Milieudefensie gebruikt het besturingssysteem Linux. Ook dat levert milieuvoordelen op, omdat de eisen die aan de hardware worden gesteld lager zijn. Daardoor gaan computers langer mee en is er minder zware hardware nodig.

De printers bij Milieudefensie zijn van het merk Kyocera. Deze hebben lage gebruikskosten en het beste milieuprofiel. In 2010 zijn de meeste printers vervangen door copiers van het merk Océ. Door verkleind en dubbelzijdig printen te stimuleren blijft de milieubelasting zoveel mogelijk beperkt.

Voor servers en andere apparatuur zijn milieubewuste opties lastiger te vinden. Wel heeft Milieudefensie haar web servers ondertussen ondergebracht in een zo milieubewust mogelijk datacentrum, waar uitsluitend groene stroom gebruikt wordt en ook de noodaggregaten gecompenseerd worden.

Hardware die we zelf niet meer kunnen gebruiken, gaat – als de apparatuur nog bruikbaar is – naar kleinere ngo's. Echt oude apparatuur wordt afgevoerd naar een erkend afvalverwerkingspunt.

Fondsenwerving, overheidsbijdragen en sponsoring **7**

inhoud

De leden- en fondsenwerbers en de mensen bij Milieudefensie die over de subsidieaanvragen gaan, hebben geweldig werk geleverd in 2011. Daardoor kon Milieudefensie het jaar met een positief financieel resultaat afsluiten, terwijl het verlies aan donateurs ruimschoots werd goedgemaakt door een groei van het aantal leden.

7.1 7.2 7.3 7.4

inhoud

7.1 Inleiding

Milieudefensie heeft bijna evenveel donateurs als leden (leden: 42.715, donateurs: 37.985). Leden zijn nauwer verbonden met de organisatie; ze hebben onder andere via de Algemene Ledenvergadering inspraak op het beleid. Bijna de helft is geabonneerd op het magazine *Down to Earth*. Leden betalen een vaste contributie (en vaak nog diverse vrijwillige extra giften). De steun van donateurs is vrijblijvender; hen wordt enkele malen per jaar gevraagd om een vrijwillige bijdrage. (Overigens is het vaak toeval of iemand lid dan wel donateur is geworden; veel donateurs zien zichzelf als lid en binnen deze groep bevinden zich zeer gulle en regelmatige gevers).

Jarenlang groeide het aantal donateurs en slonk het ledental, inmiddels is dat precies andersom. Deels is dat het gevolg van een bewuste inzet op de werving van structurele donaties.

49

Onderzoek naar 'opzeggers'

"Wat zijn de beweegredenen van leden en donateurs om hun bijdrage stop te zetten?". Met deze vraag won Milieudefensie het gratis onderzoek, dat QUO-communications ter gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum had uitgelooft onder goede doelen. Ook wilden we uitgezocht zien of onze nieuwe wervingsmethoden (koude telemarketing, huis-aan-huiswerving, werving op basis van structurele machtigingen) redenen tot opzeggen zijn. Tot slot vroegen we ons af of de afhakers in de toekomst weer terug te winnen zijn en hoe je dat dan aanpakt.

[Lees verder](#)

7.2 Resultaten werving

Het aantal donateurs daalde in 2011, maar het aantal leden steeg daarentegen flink. Ook de inkomsten uit contributies, donaties en giften stegen, met ruim 10 procent.

Resultaten werving 2011

Op 31 december 2011 telde Milieudefensie 42.715 leden, bijna 3.000 meer dan in 2010 (eind 2010: 39.893). Het aantal donateurs daalde echter met iets meer dan 3.000 tot 37.985. Dat is een verlies van 7,38 procent (eind 2010: 41.013). Het totaal aantal leden en donateurs blijft daarmee stabiel: 80.700 (2010: 80.906).

Verloop leden	
Aantal leden 31-12-2010	39.893
Afmeldingen (opzeggingen) 2011	5.056
<i>verloop:</i>	<i>12,7%</i>
Aanmeldingen 2011	7.878
Aantal leden 31-12-2011	42.715

De contributies, donaties, giften, schenkingen en nalatenschappen bedroegen in 2011 samen € 3.415.562. Dat is een stijging van 10,6 procent ten opzichte van 2010 (2010: € 3.097.967).

De kosten van de fondsenwerving bedroegen € 575.806 (2010: € 616.507), 16,5 procent van de baten uit de fondsenwerving (2010: 19,9 procent). Aan de doelstelling is € 5.423.117 besteed, 81,6 procent van de totale baten (2010: 83,9 procent).

Meerjarenoverzicht fondsenwerving (exclusief overige baten fondsenwerving)					
(in euro's)					
	2011	2010	2009	2008	2007
Inkomsten begroot	3.279.811	2.908.000	3.220.437	3.386.874	3.120.715
Inkomsten gerealiseerd	3.427.235	3.097.967	2.918.891	3.158.188	3.250.760
Wervingskosten begroot	552.203	571.007	496.394	470.873	440.516
Wervingskosten gerealiseerd	575.553	616.507	586.854	479.427	566.464
Netto resultaat	2.851.682	2.481.639	2.332.037	2.678.761	2.684.296
Kosten t.a.v. gerealiseerde inkomsten	16,80%	19,90%	20,10%	15,20%	17,40%

7.3 Wervingsprogramma 2010-2015

In 2010 zijn we qua werving een nieuwe weg ingeslagen. Door middel van telemarketing, straat- en deur-aan-deur werving zetten we nu in op het werven van doorlopende machtigen. Deze bieden ook na 2014 een structurele inkomstenstroom. We investeren dus de komende jaren al voor de inkomsten in de toekomst.

Wervingsmethoden

Het Algemene Beleidsplan (ABP) 2010-2015 van Milieudefensie bevat een aantal uitgangspunten die ingrijpende consequenties hebben:

- Onafhankelijkheid van subsidies.
- Fondsenwerving moet de basis worden van de inkomsten.
- Meer betrekken van de leden/donateurs van Milieudefensie en groei naar honderdduizend leden/donateurs.

Naar aanleiding hiervan is een meerjarenraming gemaakt voor de inkomsten tot en met 2014. Daarin wordt uitgegaan van een afname van de subsidies en een groei van 5 procent van de contributies en 10 procent van de donaties.

Bij de ambities van het ABP moet onderscheid gemaakt worden tussen de wens het aantal leden en donateurs te laten groeien (naar 100.000 in 2015) en het bewerkstelligen van inkomstengroei. Dit laatste vraagt om de werving van meer structurele donateurs. Echter, hierdoor zal de groei van het aantal leden en donateurs minder snel verlopen.

Evaluatie

We kunnen zien dat de nieuwe wervingstactiek in 2011 zijn vruchten afwerpt.

Met een inkomstengroei van ruim 10 procent is 2011 een zeer succesvol jaar geweest.

We zetten efficiëntere methoden in, schakelen sneller als een kanaal niet meer het verwachte rendement oplevert en hebben met succes een nieuwe gecombineerde (online-offline) campagne gevoerd. Daarnaast zorgt het anti-milieubeleid van het kabinet Rutte er waarschijnlijk voor dat mensen zich realiseren hoe hard een organisatie als Milieudefensie nodig is.

De terugloop van donateurs zet nog steeds door, hoewel de succesvolle campagne 'Dieren in de Wei' tegen megastallen ruim 2.000 nieuwe eenmalige donateurs opgeleverde. Deze nieuwe mensen proberen we onder andere via telemarketing als doorlopende machtigers aan ons te binden.

Vooruitblik

Als we de stijgende lijn van eigen fondsenwerving in 2012 kunnen vasthouden, mogen we zeer tevreden zijn. De markt voor fondsenwerving wordt steeds voller, terwijl de kosten stijgen. De twee belangrijkste thema's in 2012 zijn de campagne rondom Shell en de campagne rondom luchtkwaliteit. We zullen de combinatie off- en online fondsenwerving verder doorzetten.

Voor het jaar 2012 verwachten we voor Milieudefensie als geheel € 3.192.438 aan contributies, giften en donaties.

Het ledental van 42.000 is in 2011 bereikt. Gezien de huidige werving op structurele machtigers die ook lid zijn, is de verwachting dat het aantal donateurs de komende tijd zal blijven teruglopen, maar dat het aantal leden gestaag verder zal groeien. Het verloop onder de bestaande leden is in 2011 procentueel niet hoger geweest dan in voorgaande jaren. Of het verloop onder de leden, geworven via de nieuwe methoden, ook gelijk blijft aan andere jaren moet blijken in 2012.

Privacybepaling

Persoonsgegevens die Milieudefensie via formulieren of op een andere manier bereiken, worden nooit verstrekt aan derden. Milieudefensie slaat de gegevens strikt vertrouwelijk op. Binnen de organisatie zelf hebben slechts een paar medewerkers toegang tot deze gegevens. De adressendatabase van Milieudefensie is aangemeld bij het College Bescherming Persoonsgegevens.

7.4 Overheidsbijdragen, schenkingen en sponsoring

Voor verschillende activiteiten ontvangt Milieudefensie financiering van de Nederlandse overheid, de Europese Unie en ontwikkelingsorganisaties.

In 2011 startte de uitvoering van het vijfjarige programma van de Fair, Green & Global Alliantie waarin we samenwerken met de organisaties Both ENDS, NiZA, Schone Kleren Campagne, SOMO en TNI. Het programma wordt gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in het kader van het Medefinancieringsstelsel (MFS II). Samen met Friends of the Earth International (FoEI) – met name diverse Zuidelijke lidorganisaties – werken we binnen dit programma aan het behoud van de natuurlijke bestaansbronnen van gemeenschappen in ontwikkelingslanden. Bijvoorbeeld door campagne te voeren tegen illegale boskap.

Milieudefensie wil daarbij in de eerste plaats voorkomen dat natuur en milieu in het Zuiden worden aangetast door Nederlandse bedrijven, of verloren gaan door het ontbreken van duurzaam Nederlands of Europees overheidsbeleid. Milieudefensie en de Zuidelijke FoE-groepen doen onderzoek naar misstanden, spreken de verantwoordelijken aan en stellen alternatieven voor.

Voor haar werk op het gebruik van soja als veevoer en de relatie met ontbossing en armoede in Latijns-Amerika ontvangt Milieudefensie sinds 2011 een driejarige programmasubsidie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in het kader van de Subsidiefaciliteit voor Burgerschap en Ontwikkelingssamenwerking (SBOS). Het project heet 'Verklein je voedselafdruk!'. Vanuit dezelfde SBOS-regeling ontving Milieudefensie een projectsubsidie voor de EKO-tellingen 2011 (zie hoofdstuk 3).

In 2011 liep de laatste subsidie af die Milieudefensie van het Ministerie van VROM in het kader van de SMOM-regeling mocht ontvangen. Deze subsidie werd verleend voor het JMA-project 'Green Canteen' (zie hoofdstuk 4).

Van de Europese Unie ontvangt Milieudefensie een subsidie voor het programma 'Making Extractive Industry work for Climate and Development', looptijd 2010-2012. Binnen dit project werken we samen met zusterorganisaties uit het Friends of the Earth-netwerk en het netwerk van CEE Bankwatch aan de gevolgen van oliewinning voor mens en milieu in ontwikkelingslanden.

Tot slot ontving Milieudefensie in 2011 projectsubsidies van Oxfam Novib voor het werk op het thema ontbossing door houtkap en de aanleg van oliepalm- en jatrophaplantages. Met een meerjarige subsidie van Hivos konden we in 2011 het briefschrijfproject Earth Alarm financieren.

ANBI

In 2007 is Milieudefensie door het ministerie van Financiën erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Daardoor blijven giften aan Milieudefensie van de belasting aftrekbaar.

Sponsoring

Milieudefensie hanteert strenge richtlijnen voor fondsenwervende relaties met bedrijven:

- Bedrijven moeten voldoen aan de richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, zoals vastgelegd in het [MVO Referentiekader](#).
- De fondsenwervende relatie is niet structureel en niet langdurig; het gaat om een financiële bijdrage aan een specifiek project.
- Milieudefensie of een andere bij Friends of the Earth aangesloten organisatie voert geen actie tegen het bedrijf.
- Milieudefensie blijft geheel onafhankelijk in haar activiteiten; dit wordt schriftelijk vastgelegd in een brief of een contract.

Nationale Postcode Loterij

Milieudefensie behoort sinds 1996 tot de vaste beneficianten van de Nationale Postcode Loterij. Door de instelling van het Droomfonds, waaraan beneficianten met een jaarbijdrage van boven de 1 miljoen 10 procent bijdragen, kreeg Milieudefensie begin februari 2012 een bedrag van 1,35 miljoen euro. In 2010 is de samenwerking van Milieudefensie met de Nationale Postcode Loterij geëvalueerd. Naar aanleiding daarvan is het contract en daarmee de toezegging van de jaarbijdrage verlengd tot en met 2014.

Sinds 1996 heeft Milieudefensie al 22,2 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij gekregen. Een bijdrage van onschatbare waarde, omdat we hierdoor activiteiten konden doen die anders niet mogelijk waren geweest, of alleen op een veel kleinere schaal. Milieudefensie is de deelnemers en de Nationale Postcode Loterij zeer erkentelijk voor deze steun.

Iedere dag meer dan een miljoen

De Nationale Postcode Loterij is de grootste goede doelenloterij van Nederland. Van de inleg van de verkochte loten wordt 50 procent verdeeld over 85 goede doelen in Nederland op het gebied van natuur en milieu, ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten en sociale cohesie.

Lees verder

inhoud

Jaarrekening

8

inhoud

Het boekjaar 2011 kon met een positief resultaat worden afgesloten. Het resultaat is in zijn geheel toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

8.1 Inleiding

Per 1 januari 2011 is Milieudefensie overgestapt op een nieuw financieel pakket waardoor het mogelijk werd om uren te schrijven en op meer geavanceerde wijze te doen aan projectmanagement. Ook werd het in de loop van het jaar mogelijk te voldoen aan de wens om per maand te rapporteren over bestedingen en inkomsten, waarbij de cijfers konden worden vergeleken met de begroting. Hierdoor heeft een strakkere aansturing vanuit het management kunnen plaatsvinden.

Baten

In 2011 kwam € 6.649.937 beschikbaar voor de doelstellingen van de vereniging. Ten opzichte van 2010 betekent dit een verbetering met € 306.384 (+4,9%).

Daarvan werd aan contributies, giften en donaties € 329.268 meer ontvangen dan in 2010 (+10,6%), bij nagenoeg hetzelfde aantal leden en donateurs. De bijdrage van € 1.350.000 van de Nationale Postcodeloterij blijft t/m 2015 gelijk. Dit was voorzien en is in de begroting voor 2011 opgenomen. De Baten Eigen Fondswerving in 2011 (contributies, giften en donaties) waren € 174.684 (+5,4%) hoger dan begroot.

De overheidssubsidies bedroegen € 1.548.126, een vermindering van € 23.132 t.o.v. 2010. Daarbij zijn de subsidies van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Europese Unie toegekend voor meerdere jaren.

Het magazine van Milieudefensie is nieuw vormgegeven en heet 'Down to Earth'. De inkomsten uit advertenties zijn dit jaar in de baten (voorheen als negatieve lasten) opgenomen.

Lasten

De lasten in 2011 bedroegen € 6.507.277 tegen € 6.281.061 in 2010 (+3,6%).

In paragraaf 8.7.2 is een aantal kengetallen opgenomen die inzicht verschaffen in de prestaties van Milieudefensie. Zo is het percentage van de overhead 5,8% ten opzichte van het totaal van de lasten.

De algemene kosten bedroegen € 1.404.496, een afname met € 32.705 vergeleken met de realisatie in 2010 (-2,2%). De activiteitskosten kwamen uit op € 1.630.165. Dit is € 632.819 meer dan begroot. Dit bedrag betreft voornamelijk subsidiegeld dat verkregen is voor partnerorganisaties in het Friends of the Earth netwerk.

Resultaat

Het resultaat van het boekjaar bedraagt € 142.660, en wordt in zijn geheel toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

Continuïteitsreserve

De reserve activiteiten 2010 is per 31-12-2011 nul door toevoeging van € 54.415 aan de continuïteitsreserve. Per saldo is hierna de continuïteitsreserve € 1.570.812 groot (als percentage van de uitvoeringslasten 45,2%).

De continuïteitsreserve is gevormd voor dekking van risico's op korte termijn. Milieudefensie streeft ernaar deze reserve te brengen op een niveau van 50 procent van de structurele uitvoeringskosten. Ultimo 2011 bedroeg dit percentage 45,2 procent, terwijl dit percentage ultimo 2010 39,9 procent was.

8.1 8.2 8.3 8.4 8.5 8.6 8.7.1 8.7.2 8.7.3 8.8

8.2 Balans 31 december 2011

55

Activa	31-12-2011	31-12-2010
Materiele vaste activa		
<i>Inventaris</i>	4.334	21.785
<i>Inrichting</i>	-	4.311
<i>ICT Hardware</i>	5.200	38.619
<i>ICT Software</i>	19.083	
<i>Grond</i>	61.723	61.723
	<u>90.340</u>	<u>126.437</u>
Kortlopende vorderingen		
<i>Debiteuren</i>	146.340	268.827
<i>Rekening courant pensioenen</i>	8.107	225.799
<i>Overige transitorische activa</i>	272.710	171.448
	<u>427.157</u>	<u>666.074</u>
Liquide middelen	2.556.701	1.684.170
Totaal activa	<u>3.074.198</u>	<u>2.476.681</u>

Passiva	31-12-2011	31-12-2010
Reserves		
<i>Continuïteitsreserve</i>	1.570.812	1.362.300
<i>Reserve activiteiten</i>	-	54.145
<i>Overige reserves</i>	49.400	61.107
	<u>1.620.212</u>	<u>1.477.552</u>
Fondsen		
<i>Bestemmingsfondsen</i>	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
Kortlopende Schulden		
<i>Crediteuren</i>	397.592	252.548
<i>Belastingen en sociale premies</i>	70.821	61.961
<i>Overige transitorische passiva</i>	985.573	684.621
	<u>1.453.986</u>	<u>999.130</u>
Totaal Passiva	<u>3.074.198</u>	<u>2.476.681</u>

8.1 8.2 **8.3** 8.4 8.5 8.6 8.7.1 8.7.2 8.7.3 8.8

inhoud

56

8.3 Staat van baten en lasten 2011

Baten

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Baten uit eigen fondsenwerving	3.495.415	3.337.811	3.290.432
Baten uit acties van derden	1.522.985	1.455.000	1.400.507
Subsidies van overheden	1.548.126	1.397.836	1.571.258
Magazine "Down to Earth", advertentie opbrengsten	31.089	10.000	10.398
Rentebaten	52.322	42.630	70.958
Totaal baten	6.649.937	6.243.277	6.343.553

Lasten

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Besteed aan doelstellingen			
<i>Voorlichting</i>	729.760	700.154	1.005.043
<i>Achterbanondersteuning</i>	850.720	816.207	1.088.429
<i>Thematische campagnes</i>	2.992.183	3.460.741	2.721.986
<i>Partners buitenland</i>	850.454	226.000	505.139
	5.423.117	5.203.101	5.320.598
Werving Baten			
<i>Kosten eigen fondsenwerving</i>	575.553	552.203	616.507
<i>Kosten verkrijging subsidies van overheden</i>	130.756	125.451	70.054
	706.309	677.654	686.561
Beheer en administratie	377.851	362.522	273.902
Totaal lasten	6.507.277	6.243.277	6.281.061
Saldo Baten en Lasten	142.660	0	62.492

Ten laste van bestemmingsfondsen en reserves

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Bestemmingsfondsen			
<i>Juridische procedures</i>	-	-	- 21.100
Reserves			
<i>Reserve activiteitengeld 2011</i>	- 54.145	-	54.145
<i>Reserve lokale afdelingen</i>	- 11.707	-	4.538
Ten gunste van continuïteitsreserve	208.512	-	24.909
Saldo Baten en Lasten	142.660		62.492

8.4 Grondslagen van Waardering

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld conform de vanaf 1 januari 2011 aangepaste Richtlijn 650 "Fondsenwervende Instellingen".

Grondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen die zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

De afschrijvingen bedragen een vast percentage van de aanschafwaarde:

• Inventaris en Inrichting	20%
• Software	25%
• Hardware	20-33%

Grond

Op grond wordt niet afgeschreven.

Kortlopende vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening van oninbaar geachte vorderingen.

Continuïteitsreserve

Een continuïteitsreserve is gevormd voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de vereniging ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. De omvang van de reserve dient op het gewenste niveau van 50% van de jaarlijkse uitvoeringskosten van de werkorganisatie te zijn.

Bestemmingsreserve

Bestemmingsreserves worden gevormd wanneer het bestuur van de vereniging een deel van de reserves heeft afgezonderd voor een speciaal doel.

Bestemmingsfonds

Bestemmingsfondsen worden gevormd wanneer door derden aan een deel van de middelen een specifieke besteding is gegeven.

Het **Kaastroomoverzicht** is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de aan het jaar toe te rekenen opbrengsten en de aan het jaar toe te rekenen kosten. Een uitzondering hierop vormt de bate die als bijdrage van de Nationale Postcode Loterij ontvangen wordt. Deze wordt genoten in het jaar van ontvangst. Giften worden verantwoord in het jaar van ontvangst. De contributies worden verantwoord in het jaar waar ze betrekking op hebben. Subsidies worden in dezelfde periode verantwoord als waarin de kosten zijn gemaakt. Baten uit nalatenschappen worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Eventuele voorschotten worden in het boekjaar waarin ze worden ontvangen verantwoord.

Kosten van Beheer en administratie

Kosten van beheer en administratie zijn kosten die de organisatie maakt in het kader van de (interne) beheersing en het voeren van de administratie. Zij worden niet toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

8.1 8.2 8.3 8.4 **8.5** 8.6 8.7.1 8.7.2 8.7.3 8.8

inhoud

58

8.5 Kasstroomoverzicht

	2011	2010	2009
Kasstroom uit operationele activiteiten			
<i>Resultaat</i>	142.660	62.492	- 583.007
<i>Afschrijvingen materiële vaste activa</i>	52.106	72.591	57.385
Bruto kasstroom operationele activiteiten	194.766	135.083	- 525.622
<i>Mutaties kortlopende vorderingen</i>	238.919	551.406	- 85.300
<i>Mutaties kortlopende schulden</i>	454.857	364.642-	144.413
Netto kasstroom operationele activiteiten	888.541	321.845	- 466.509
Investeringen in materiele vaste activa	- 16.010	- 4.849	- 68.746
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 16.010	- 4.849	- 68.746
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-	-
Mutatie liquide middelen	872.531	316.996	- 535.255
Liquide middelen			
Liquide middelen 1 januari	1.684.170	1.367.174	1.902.429
Liquide middelen 31 december	2.556.701	1.684.170	1.367.174
Mutatie liquide middelen	872.531	316.996	- 535.255

8.6 Toelichting Balans

Activa

Materiële vaste activa	Inventaris	Inrichting	ICT Hardware	ICT Software	Totaal
Aanschafwaarde primo boekjaar	145.413	76.063	208.176	127.450	557.102
Investerings	-	-	15.005	1.005	16.010
Desinvesterings					
Aanschafwaarde ultimo boekjaar	145.413	76.063	223.180	128.455	573.112
Cum. Afschrijvingen primo boekjaar	123.628	71.752	200.710	96.299	492.389
Afschrijvingen	17.451	4.311	17.270	13.073	52.106
Cum. Afschrijvingen ultimo boekjaar	141.079	76.063	217.980	109.372	544.495
Boekwaarde primo boekjaar	21.785	4.311	7.466	31.151	64.713
Saldo mutaties	- 17.451	- 4.311	- 2.266	- 12.068	- 36.096
Boekwaarde ultimo boekjaar	4.334	-	5.200	19.083	28.617

	31-12-2011	31-12-2010
Betuwse Bongerd grond	56.723	56.723
Brabants Broek grond	5.000	5.000
Totaal grond	61.723	61.723

In het kader van de doelstelling is in het verleden grond aangekocht.

Deze activa is gewaardeerd op aanschafwaarde, er wordt niet op afgeschreven.

Kortlopende vorderingen	31-12-2011	31-12-2010
Debiteuren	109.388	99.299
Projectsubsidie 2009	14.497	51.851
Projectsubsidie 2010	2.520	117.677
Projectsubsidie 2011	19.935	-
	146.340	268.827
Rekening-courant pensioenen		
Rekening-courant Zwitserleven (Reaal)	8.107	225.799
	8.107	225.799
Overige Vorderingen		
Lokale Afdelingen vorderingen	-	2.107
Depotbedragen	22.283	22.370
Voorschotten personeel	5.047	2.700
Vooruitbetaalde nota's	130.267	96.130
Nalatenschappen	-	3.107
Overige transitorische activa	115.113	45.034
	272.710	171.448
Totaal kortlopende vorderingen	427.157	666.074

Totale Kortlopende vorderingen zijn gedaald als gevolg van lagere vorderingen op debiteuren vanwege het tijdiger afrekenen met project subsidie gevers en een snellere afwikkeling door de subsidiegevers. Daarnaast is het voorschot aan Zwitserleven (voorheen Reaal) voor 2012 pas in januari 2012 overgemaakt.

De overige transitorische activa bestaan onder andere uit rente en voorschotten MFS2 aan FoEE en FoEI.

Liquide middelen	31-12-2011	31-12-2010
Kas	134	86
ING Bank	362.486	173.425
Triodos Bank	317.324	63.167
ASN Bank	1.876.757	1.447.492
	2.556.701	1.684.170

Bij de Triodosbank is een bedrag van € 56.250 geblokkeerd vanwege de afgegeven huurgarantie aan de verhuurder. Verder zijn alle liquide middelen direct opeisbaar. Het dagelijkse betalingsverkeer wordt verzorgd door de Triodos Bank.

De lokale afdelingen hebben € 49.400 aan liquide middelen. Deze zijn opgenomen onder de liquide middelen.

Passiva

Reserves	31-12-2011	31-12-2010
Continuïteitsreserve		
Begin boekjaar	1.362.300	1.337.391
Mutaties	208.512	24.909
Einde boekjaar	1.570.812	1.362.300

Toelichting Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd voor dekking van risico's op korte termijn. Milieudefensie streeft ernaar deze reserve te brengen op een niveau van 50 procent van de structurele uitvoeringskosten. Ultimo 2011 bedroeg dit percentage 45,2 procent, terwijl ultimo 2010 dit percentage 39,9 procent was. De uitvoeringskosten van de werkorganisatie zijn nader gespecificeerd in [hoofdstuk 8.7.3](#) en bedragen € 3.482.756.

Reserve Lokale Afdelingen	31-12-2011	31-12-2010
Begin boekjaar	61.107	56.569
Mutaties	11.707-	4.538
Einde boekjaar	49.400	61.107

Toelichting Reserve Lokale Afdelingen

De bestemmingsreserve lokale afdelingen is bestemd om lokale afdelingen, in het kader van de doelstelling van Milieudefensie, activiteiten te laten verrichten.

Reserve activiteitengeld 2010	31-12-2011	31-12-2010
Begin boekjaar	54.145	-
Mutaties	54.145-	54.145
Einde boekjaar	-	54.145
Totaal reserves	1.620.212	1.477.552

Toelichting Reserve activiteitengeld 2010

De Reserve activiteitengeld 2010 is in 2011 vrijgevallen ten gunste van de continuïteitsreserve.

Bestemmingsfondsen	31-12-2011	31-12-2010
Bestemmingsfonds Juridische procedures		
Begin boekjaar	-	21.100
Besteed	-	21.100
Toegevoegd	-	-
Einde boekjaar	-	-

Het bestemmingsfonds is volledig besteed aan juridische procedures bij de campagne Globalisering/Internationaal.

Totaal bestemmingsfondsen	31-12-2011	31-12-2010
	-	-

Kortlopende schulden	31-12-2011	31-12-2010
Crediteuren	397.592	252.548
	397.592	252.548

Toename van saldo Crediteuren in 2011 wordt veroorzaakt doordat in 2011 meer projecten werden uitgevoerd dan in 2010.

Belastingen en sociale Premies	31-12-2011	31-12-2010
Loonbelasting en sociale premies	68.894	59.758
Omzetbelasting	1.927	2.203
	70.821	61.961
Overige kortlopende schulden		
Nog te besteden/ vooruitontvangen:		
- BUZA MFS2/FGG	265.548	-
- BUZA SBOS	164.794	-
- Oxfam Novib 2011	87.105	-
- HIVOS Earth Alarm	51.860	106.378
- Doe de koelkast dicht!	-	22.558
- EU	38.164	80.890
- Oxfam Novib 2010	-	75.572
- Overige subsidies	-	4.000
- Kan Tine Duurzaam	-	25.213
Terug te betalen:		
- Agent.nl/SMOM	4.395	-
- Carbon footprint	-	11.087
Te betalen vakantiegeld/dagen	259.299	232.877
Vooruit ontvangen contributie	39.093	13.444
Overige transitorische passiva	75.315	112.603
	985.573	684.621
Totaal kortlopende schulden	1.453.986	999.130

Niet in de Balans opgenomen verplichtingen

Garanties:

- Door de Triodos Bank is namens Milieudefensie een huurgarantie van € 56.250 aan de verhuurder afgegeven. Bij de Triodosbank is dit bedrag geblokkeerd vanwege de afgegeven huurgarantie aan de verhuurder.

Meerjarige financiële verplichtingen:

- Het huurcontract voor de Nieuwe Looiersstraat 31: jaarlijks € 225.000, loopt tot 2021.
- Een contract met Oce Finance Nederland is aangegaan tot oktober 2016 voor de lease van kopieerapparaten: jaarlijks € 13.355.
- De pensioenregeling van de vereniging is een toegezegd-pensioenregeling. De jaarlijks verschuldigde premie is in de staat van baten en lasten opgenomen. Overige risico's die aan deze pensioenregeling zijn verbonden zijn niet in de balans tot uitdrukking gebracht.
- Een contract met RAET voor het verwerken van de salarisadministratie is aangegaan tot 2015 (jaarlijks € 9.093 Euro).

Pensioenen:

- De pensioenen zijn ondergebracht bij Zwitserleven verzekeringen.
- Milieudefensie kent een middelloonregeling.
- In principe is er geen recht op indexatie van de pensioenen door medewerkers. Een eventuele financiering van de jaarlijkse indexatie vindt plaats in de balans tot uitdrukking gebracht waarbij gekeken wordt of Milieudefensie de indexatie vanuit de middelen kan financieren.

inhoud

8.7 Toelichting staat van Baten en Lasten

60

8.7.1 Toelichting Baten

Baten uit eigen fondsenwerving

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Contributies, giften en donaties			
<i>Contributies</i>	1.106.967	827.011	963.643
<i>Giften en donaties</i>	2.307.528	2.412.800	2.124.603
<i>Nalatenschappen</i>	12.740	40.000	9.720
	<u>3.427.235</u>	<u>3.279.811</u>	<u>3.097.967</u>

Aan contributies is € 279.956 Euro meer ontvangen dan begroot omdat we via telemarketing meer zijn gaan inzetten op het werven van doorlopende machtigingen i.p.v. op eenmalige donaties. Er zijn in 2011 minder nalatenschappen ontvangen dan begroot. Ten opzichte van de realisatie 2010 is er echter een stijging te zien. De begroting 2011 is te positief geweest.

Overige baten fondsenwerving

<i>FoE Hungary Development Fields project</i>	-	27.000	81.404
<i>Solidaridad</i>	-	-	10.855
<i>Friends of the Earth International (Public mobility)</i>	21.500	-	-
<i>Greenchoice</i>	15.000	-	-
<i>Stichting Natuur en Milieu</i>	7.000	-	-
<i>Nationale Jeugdraad Utrecht (Rank a school)</i>	11.474	-	-
<i>Friends of the Earth Europe (Energy Union)</i>	2.763	-	-
<i>Natuurmonumenten</i>	4.443	-	-
<i>International Union for Conservation of Nature (IUCN.NL)</i>	-	25.000	98.206
<i>Grundtvig, Europees Platform (papier sparen)</i>	6.000	6.000	2.000
	<u>68.180</u>	<u>58.000</u>	<u>192.465</u>

Totaal Baten uit fondsenwerving

3.495.415	3.337.811	3.290.432
------------------	------------------	------------------

De begrote baten die niet zijn gerealiseerd, betreffen aangevraagde bijdragen die wel werden gehonoreerd maar, zijn doorgeschoven naar 2012.

Baten uit acties van derden

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Bijdrage Nationale Postcode Loterij	1.350.000	1.350.000	1.350.000
HIVOS	84.518	105.000	3.622
Oxfam Novib (Grow)	12.895	-	-
Oxfam Novib (mvo 2010)	75.572	-	46.885
	<u>1.522.985</u>	<u>1.455.000</u>	<u>1.400.507</u>

Aan baten uit acties derden werd € 67.985 meer gerealiseerd dan begroot.

Subsidies overheden

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Ministerie van Buitenlandse Zaken, Both Ends (MFS2/FGG)	920.942	626.837	-
Ministerie van Buitenlandse Zaken (TMF 4)	-	-	987.101
Europese Unie (Extractive industries)	358.581	226.000	190.399
Ministerie van Buitenlandse Zaken, SBOS tbv Eko-tellingen	27.838	-	-
Agentschap NL (Senter Novem), (Koelkast dicht!)	31.722	-	225.931
Ministerie van Buitenlandse Zaken (SBOS) tbv Voedselafdruk	135.000	488.000	-
Ministerie van Buitenlandse Zaken - (FoEI TMF 5)	-	-	167.827
Agentschap NL (Green Canteen)	71.243	57.000	-
Gemeente Delft (Food@Farm)	2.800	-	-
	<u>1.548.126</u>	<u>1.397.837</u>	<u>1.571.258</u>

Aan overheidssubsidies werd € 150.289 meer gerealiseerd dan begroot.

Down to Earth

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Advertentie inkomsten	31.089	10.000	10.398
	<u>31.089</u>	<u>10.000</u>	<u>10.398</u>

Het magazine van Milieudefensie is nieuw vormgegeven en heet "Down to Earth". De inkomsten uit advertenties zijn dit jaar in de baten opgenomen en bedroegen € 31.089 (in 2010 was dat € 10.398). Vorig jaar waren de inkomsten uit advertenties gepresenteerd onder de lasten.

Beleggingen

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Rente inkomsten	52.322	42.630	70.958
	<u>52.322</u>	<u>42.630</u>	<u>70.958</u>

Totaal Baten

6.649.937	6.243.278	6.343.553
------------------	------------------	------------------

8.7 Toelichting staat van Baten en Lasten

8.7.2 Toelichting Lasten

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Besteed aan doelstellingen			
Voorlichting	729.760	700.154	1.005.043
Ondersteuning achterban	850.720	816.207	1.088.429
Subtotaal	1.580.481	1.516.361	2.093.472
Campagnes			
Landbouw en voedsel	475.828	456.524	391.734
Klimaat en energie	-	92.114	-
Ruimte	-	126.315	-
Internationaal	585.347	561.599	1.303.284
Jongeren	123.329	118.325	363.634
Verkeer	397.446	381.322	444.905
Milieu algemeen	1.410.233	1.764.095	-
Partners buitenland	850.454	404.876	505.139
Subtotaal Campagnes	3.842.636	3.686.741	3.227.125

Toelichting Besteed aan doelstelling / partners buitenland:

Buitenlandse partners zijn partners waarmee samen een subsidie is verkregen. Milieudefensie is de hoofdaanvrager/beneficiënt van de subsidie, sluit een contract af met deze partners en sluit de in het subsidiebudget opgenomen bedragen voor de partners door naar deze organisaties.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Werving Baten			
Kosten eigen fondsenwerving	575.553	552.203	616.507
Kosten verkrijging van subsidies overheden	130.756	125.451	70.054

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Beheer en administratie			
Kosten Beheer en administratie	377.851	362.522	273.902
	1.084.160	1.040.176	960.463

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Totaal lasten	6.507.277	6.243.277	6.281.061

Toelichting kosten Werving baten

Milieudefensie streeft naar een doelmatige en efficiënte besteding van middelen, de kosten van verwerving van inkomsten dienen in redelijke verhouding te staan tot het beoogde doel om middelen te genereren voor de realisering van de doelstellingen.

Hieronder een aantal kengetallen:

Kosten van eigen fondsenwerving	
Kosten van eigen fondsenwerving	575.553
Baten eigen fondsenwerving	3.495.415
Kosten in % van de baten	16,5%

Bestedingspercentage baten doelstelling	
Kosten doelstellingen	5.423.117
Totaal baten	6.649.937
In procenten	81,6%

Bestedingspercentage lasten doelstelling	
Kosten doelstellingen	5.423.117
Totaal lasten	6.507.277
In procenten	83,3%

Kosten Beheer en administratie	
Personeelskosten	276.829
Overige kosten	101.022
Totaal	377.851

Totaal van de Lasten	6.507.277
Kosten in % van de lasten	5,8%

Kosten Beheer en administratie

Kosten van beheer en administratie zijn kosten die niet worden toegerekend aan de doelstellingen van de vereniging, maar zijn gemaakt ten behoeve van de (interne) beheersing en de voering van de administratie. Milieudefensie heeft als beleidsdoelstelling niet boven de 6% te komen met de kosten Beheer en administratie. Bij de toerekening van de kosten is per afdeling of medewerker afgewogen voor welk percentage de desbetreffende afdeling of medewerker direct werkzaam is voor de doelstellingen van de vereniging.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Personeelslasten			
Salariskosten	2.036.455	1.880.697	2.066.474
Sociale lasten	318.212	310.000	322.567
Pensioenlasten	277.360	340.000	207.563
Arbodienst en herverzekering ziekte	34.141	28.448	24.412
Ontvangen ziekengeld	- 48.668	-	- 15.918
Uitzendkrachten en freelancers	130.919	89.675	176.459
Reiskosten	66.961	70.000	81.448
Opleidingskosten	42.950	40.000	29.219
Overige personeelskosten	66.324	70.710	183.556
	2.924.653	2.829.530	3.075.780

In 2011 is de pensioengrondslag gewijzigd waardoor de pensioenlasten ten opzichte van 2010 hoger zijn uitgevallen, maar lager dan begroot.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Formatie in Fte			
Aantal Fte	48,1	47,0	51,0
WIW en vrijwilligers	2,7	3,0	6,0

De aantallen Fte zijn de gemiddelden in de betreffende periode.

Bestuur en directie

De bestuurders waren onbezoldigd actief. Er zijn geen leningen, voorschotten, of garanties verstrekt aan directie en bestuur.

In 2011 bestond de directie uit gemiddeld 0,9 Fte, waarbij de kosten bedroegen:

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Detachering			
Brutoloon incl. 8% Vakantietoelage	64.152	-	82.020
Overige werkgeverslasten	26.500	-	-
	90.652		82.020

De directeur van Milieudefensie werkte in het jaar 2010 gedetacheerd via ORG-ID bij Milieudefensie. Per 2011 is hij in dienst getreden van Milieudefensie. Zijn salaris in 2011 is door het bestuur in overleg met de OR vastgesteld.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Afschrijvingen			
Afschrijvingen	52.106	66.000	72.591
	52.106	66.000	72.591

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Huisvestingskosten			
Huur + servicekosten en energie	286.014	287.637	278.700
Onderhoudskosten	28.434	18.000	21.198
Overige huisvestingskosten	12.669	18.720	5.116
Doorbelaste huisvestingskosten	- 39.381	- 43.645	- 31.180
Doorbelaste overige kosten	- 3.501	-	-
	284.234	280.712	273.834

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Kantoorkosten			
Automatisering	119.885	117.652	52.469
Repro kosten	29.363	30.500	36.961
Receptie en telefoon	24.150	26.500	19.443
Documentatie	2.464	8.000	-
Financiële kosten	43.408	41.248	32.636
Overige algemene kosten	3.693	8.800	13.985
Doorbelaste kantoorkosten	- 11.340	- 10.081	- 11.589
	211.623	222.619	143.904

Automatisering betreft voornamelijk de implementatiekosten van Charibase, Newbase en Twinfield (per saldo € 63.961), en van dezelfde leveranciers de licentiekosten (per saldo € 44.965). De financiële kosten bestaan onder andere uit accountantskosten, salarisadministratie en overige kosten.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Algemene Kosten			
Magazine			
Productiekosten blad	158.466	127.000	149.926
Overige kosten	-	-	399
	158.466	127.000	150.325

Het magazine van Milieudefensie is nieuw vormgegeven en heet "Down to Earth".

De restyling en overige nieuwe vormgeving brachten meer kosten met zich mee.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Ledenadministratie en servicelijn			
Kosten ledenadministratie	34.197	40.000	40.377
Wervingskosten	392.447	494.500	454.633
Servicelijn	488.864	635.921	510.307
	915.508	1.170.421	1.005.317

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Lokale afdelingen			
Lokale afdelingen	34.856	34.000	11.673
	34.856	34.000	11.673

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Publiciteit			
Kosten publiciteit	34.044	42.200	27.711
Corporate	1.258	20.000	-
Activiteiten	526	75.000	10.112
Jaarverslag	5.256	14.800	17.080
Abonnementen	-	-	8.189
Internet	18.997	18.000	17.432
	60.081	170.000	80.523

Aan corporate en activiteiten was 10.000 Euro begroot aan imago-onderzoek, en 75.000 Euro begroot aan korporatieve campagne. Dit onderzoek en de campagne hebben niet plaats gevonden.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Overige kosten			
Acquisitie en werving	4.933	7.000	-
Advieskosten	10.278	30.000	-
Onderzoekskosten	40.647	50.000	-
Reis- en verblijfskosten	3.959	15.000	-
Lidmaatschappen	7.629	14.800	-
Lokale afdelingen kosten	3.413	3.700	-
Documentatie en abonnementen	1.163	3.950	-
Teamkosten	3.837	7.200	-
Diverse kosten	11.585	16.000	-
	87.441	147.650	-

Overige kosten bestaat uit in de begroting 2011 nieuw gevormd budget voor de afdeling Milieu Inhoud. Er zijn minder advieskosten en onderzoekskosten nodig gebleken. Ook reis- en verblijfskosten zijn lager dan begroot. Alle project gerelateerde kosten zijn ondergebracht in de activiteitskosten van de projecten.

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Bestuurskosten			
Kosten directie en bestuur	15.810	18.000	8.885
Reis en verblijfskosten	2.057	10.000	5.059
Kosten ALV	8.294	12.000	13.892
ABP/ bestuursonderzoek	-	7.000	8.546
Overige kosten	3.975	4.000	22.828
Beleidsdagen	5.983	6.000	2.824
Ondernemingsraad	48	6.000	2.106
	36.167	63.000	64.140

	REALISATIE 2011	BEGROOT 2011	REALISATIE 2010
Lidmaatschappen			
Lidmaatschap FoEI en FoEE	94.411	129.000	91.986
Stichting Natuur en Milieu, CEAT en overige lidmaatschappen	17.564	6.000	21.396
	111.975	135.000	113.382

inhoud

8.1 8.2 8.3 8.4 8.5 8.6 8.7.1 8.7.2 **8.7.3** 8.8

8.7 Toelichting staat van Baten en Lasten

8.7.3 Toelichting Lastenverdeling

	voorlichting en kennisvergaring	achterban-ondersteuning	thema Duurzaam Voedsel	thema Internationaal	thema Jongeren Actief	thema Mobiliteit/verkeer	thema Milieu algemeen	buitenlandse partners	fondsenwerving	verkrijging subsidies	beheer en administratie	totaal 2011	begroting 2011	realisatie 2010
Fte	4,1	9,8	2,5	3,2	1,5	3,5	15,9	-	1,2	1,8	4,6	48,07	47,00	51,00
Uitvoeringskosten														
Personeelslasten	247.017	597.464	153.929	194.693	89.437	212.945	969.206	-	73.010	110.123	276.829	2.924.653	2.829.530	3.075.780
Afschrijvingen	4.401	10.644	2.742	3.469	1.593	3.794	17.267	-	1.301	1.962	4.932	52.106	66.000	72.590
Huisvestingskosten	24.006	58.065	14.960	18.921	8.692	20.695	94.193	-	7.096	10.702	26.904	284.234	280.712	273.834
Kantoorkosten	17.874	43.231	11.138	14.088	6.471	15.408	70.130	-	5.283	7.968	20.031	211.623	222.619	97.437
Subtotaal	293.298	709.404	182.769	231.171	106.193	252.842	1.150.796	-	86.689	130.756	328.696	3.472.616	3.398.861	3.519.641
Algemene kosten														
Magazine "Down to Earth"	15.882	38.414	9.897	12.518	5.750	13.691	62.315	-	-	-	-	158.466	127.000	139.928
Lokale afdelingen	-	34.856	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34.856	34.000	11.673
Ledenadm en servicelijn	392.447	-	-	-	-	-	-	-	488.864	-	34.197	915.508	1.170.421	1.005.317
Publiciteit	6.021	14.564	3.752	4.746	2.180	5.191	23.626	-	-	-	-	60.081	170.000	80.523
Bestuurskosten	13.348	32.285	8.318	10.521	4.833	11.507	52.373	-	-	-	14.959	148.143	198.000	96.776
Overige kosten	8.764	21.197	5.461	6.907	3.173	7.555	34.385	-	-	-	-	87.441	147.650	113.382
Subtotaal	436.462	141.316	27.428	34.692	15.936	37.944	172.699	-	488.864	-	49.155	1.404.496	1.847.071	1.447.600
Activiteitskosten														
Activiteitskosten	-	-	265.631	319.484	1.199	106.660	86.738	850.454	-	-	-	1.630.165	997.346	1.313.821
Subtotaal	-	-	265.631	319.484	1.199	106.660	86.738	850.454	-	-	-	1.630.165	997.346	1.313.821
	729.760	850.720	475.828	585.347	123.329	397.446	1.410.233	850.454	575.553	130.756	377.851	6.507.277	6.243.278	6.281.061

In de kosten van beheer en administratie zijn onder andere kosten van personeel opgenomen dat niet direct heeft meegewerkt aan de campagnes en projecten.

Bij de toerekening van de kosten is per functie afgewogen:

- Is de afdeling of de betreffende medewerker werkzaam voor de doelstelling en voor welk percentage;
- Worden werkzaamheden verricht in het kader van beheer en administratie en voor welk percentage.

inhoud

8.8. Overige gegevens

Besluit bestemming van het resultaat

Door het bestuur wordt voorgesteld om het resultaat over 2011 als volgt te bestemmen:

	2011
Bestemmingsfonds juridische procedures	-
Reserve aktiviteitengeld 2010	54.145-
Reserve Lokale Afdelingen	11.707-
Toevoeging aan de continuïteitsreserve	208.512
Saldo over 2011	142.660

Bovengenoemd voorstel is in de jaarrekening verwerkt.

Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Milieudefensie te Amsterdam.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2011 van Vereniging Milieudefensie te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011 en de staat van baten en lasten over 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vereniging is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 650 "Fondsenwervende instellingen". Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de vereniging gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Dubois & Co. Registeraccountants is een maatschap van praktijkvennootschappen. Op alle opdrachten die aan ons kantoor worden verstrekt zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze voorwaarden, waarvan de tekst is opgenomen op de website www.dubois.nl, bevatten een aansprakelijkheidsbeperking.

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 RA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
Telefax 020 664 21 87
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

VENNOTEN
drs. A.P. Buteijn
drs. J.J.M. Huijbrechts
M. Karman
J.J.H.G. Stengs
drs. G. Visser
MEDEWERKERS-REGISTERACCOUNTANT
M. Belkadi
drs. P.A.J.M. Bonants
drs. R.W.J. Bruinooge
SENIOR ORGANISATIEADVISEUR
drs. P.W.A. Kasteleyn, RC

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Vereniging Milieudefensie per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011 in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 650 "Fondsenwervende instellingen".

Verklaring betreffende de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening

Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Amsterdam, 16 mei 2012

Dubois & Co. Registeraccountants

Origineel getekend door:
A.P. Buteijn en M. Belkadi

inhoud

In 2011 trappen we af met een campagne rond de olieramp in Nigeria, die wat Milieudefensie betreft nu eindelijk moet worden opgelost. Hoe erg moet het worden, vraagt Milieudefensie zich af, voor Shell zijn verantwoordelijkheid neemt? Verder staat er voedsel op het menu, gaan we werken aan schone lucht en de A15 veranderen in een Energiesnelweg. Doet u mee?

9.1 Campagnes

Voedsel: megastallen en soja-alternatieven

In 2014 wordt het Europees Landbouwbeleid drastisch gewijzigd. Dan wordt onder meer bepaald hoe de EU omgaat met de voortschrijdende liberalisering en mondialisering binnen deze sector en hoe de regelgeving rond milieuzorg, voedselveiligheid en dierenwelzijn eruit gaat zien. De Nederlandse overheid zegt eraan te hechten dat in de aanloop alle betrokken partijen en personen mee kunnen praten over het [►Gemeenschappelijke Landbouw Beleid \(GLB\)](#). Het door velen gewenste verbod op megastallen, mag in deze discussie uiteraard niet ontbreken. Mede daarom blijft dit ook in 2012 een belangrijk onderwerp.

Een subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken stelt ons in staat in 2012 werk te maken van duurzame alternatieven voor veevoersoja uit Zuid-Amerika. De enorme problemen die de grootschalige sojaproductie daar veroorzaakt, kunnen worden verkleind als Europa weer zorg gaat dragen voor haar eigen veevoer. In Nederland en elders in Europa kunnen tal van (soms bijna vergeten) veevoergewassen worden geteeld die absoluut niet voor soja onderdoen: lupine, voedererwten, veldbonen, enzovoort. Om te zorgen dat deze teelten concurrerend worden, gaan we gesprekken aan met de sector en zetten we samen met boeren in op productontwikkeling. Ook starten we een publiekscampagne voor een 'sojavrij' dierlijk product om het maatschappelijk draagvlak aan te tonen.

Verkeer: maximumsnelheden, schone lucht en Energiesnelweg

Tot voor kort konden we niet heen om het voornemen van minister Schultz van Haegen de maximumsnelheden op (stads)snelwegen te verhogen. Hogere snelheden gaan ten koste van de luchtkwaliteit, de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en het klimaatbeleid. Het is onduidelijk wat er met deze plannen gaat gebeuren nu het kabinet demissionair is. In elk geval is 2012 het 'jaar van de waarheid' als het erom gaat of Nederland aan de Europese fijnstofnorm voldoet. In het najaar start Milieudefensie daarom opnieuw met een grootscheepse zelf-meet-campagne – iets waar we in 2009 veel succes mee hebben gehad. Burgers kunnen met meetapparatuur zelf de luchtkwaliteit in hun woonomgeving controleren.

Samen met Natuur en Milieu hebben we een ambitieus project opgestart om van de A15 (Rotterdam-Duitse grens) de 'duurzame slagader' van Nederland te maken. Doel: veertigduizend mensen in de zone rond de snelweg gaan in elektrische auto's rijden en nabijgelegen bedrijven stappen over op elektrische deelauto's. Zonnepanelen op geluidsschermen en op daken van (boeren)bedrijven zorgen voor de stroom. Ook komen er windparken langs de A15 en in Rotterdam. De Nationale Postcode Loterij steunt het project met een bijdrage van 4,5 miljoen euro. Ook de ANWB, Rijkswaterstaat, Athlon en Eneco verlenen hun medewerking.

Internationaal: biokerosine, extra vieze delfstoffen en Shell

Biokerosine is de nieuwe hype in de luchtvaartbranche. Maar duurzaam is het spul allerminst. Ook niet als het afkomstig is van Indonesische jatrophaplantages, die door het Nederlandse bedrijf Waterland ten onrechte als duurzaam en sociaal worden aangeprezen. In 2012 dringt Milieudefensie er daarom bij Lufthansa en andere vliegmaatschappijen op aan geen gebruik te maken van biokerosine.

De Europese besluitvorming rond teerzandolie houden we in 2012 nauwlettend in de gaten. Datzelfde geldt voor mogelijke proefboringen naar schalie- en steenkoolgas in de Nederlandse ondergrond.

Verder wil Milieudefensie voor eens en altijd afrekenen met de onwilligheid van Shell om zijn verantwoordelijkheid te nemen voor de olievervuiling in Nigeria. Dit door middel van ooggetuigenschap van 'gewone' Nederlanders, die onder het oog van de media zelf kennis kunnen nemen van de enorme milieuproblemen en sociale misstanden die de oliemaatschappij hier mede heeft veroorzaakt. Milieudefensie wil dat Shell de aanbevelingen uit het rapport van het milieubureau van de VN (UNEP) dat in augustus 2011 verscheen zo snel mogelijk uitvoert.

Onlangs werd ook bekend dat de openbare zitting in het proces dat Milieudefensie samen met vier Nigeriaanse boeren en vissers tegen Shell heeft aangespannen, plaats zal vinden op 11 oktober 2012. Hopelijk zal vier jaar procederen leiden tot een stevige veroordeling van de oliemaatschappij, waardoor het voor Shell onmogelijk wordt nog langer onder zijn verantwoordelijkheid uit te komen. Chief Barizaa Dooh, een van de belangrijkste voorvechters van deze zaak, maakt dat helaas niet meer mee. Tot onze grote spijt overleed hij dit voorjaar op 76-jarige leeftijd. Zijn zoon, Chief Eric Dooh, is blij dat er nu een datum voor de openbare zitting bekend is. 'Wij gaan door in zijn nagedachtenis. Het is voor mij en mijn dorpsgenoten goed dat het einde van onze zaak nu eindelijk in zicht is.'

Jongeren Milieu Actief

JMA gaat verder met de projecten uit 2011, zoals Green Canteen, Mag het licht uit?, Food@Farm en Make IT fair. Maar er worden ook nieuwe projecten opgestart zoals 'Vet Goed!', waarmee JMA meer biologische varianten van populaire etenswaren in de winkel probeert te krijgen. Ook introduceren de jongeren het Groene Mannetje, waar we het komende jaar nog het nodige van gaan horen...

9.2 Organisatieontwikkeling

In het Algemeen Beleidsplan 2010-2015 is vastgelegd dat we streven naar een kleinere, flexibele kernorganisatie, die effectief kan blijven met slechts een beperkte bijdrage van overheden. Wanneer we uitgaan van deze vermindering van inkomsten, erop vertrouwen dat de Nationale Postcode Loterij (NPL) blijft bestaan (ook daar spelen momenteel harde discussies in het kader van de wet op de kansspelen) en we leden en donateurs aan ons kunnen blijven binden, komen we uit op een jaarlijkse omzet van ongeveer 5,2 miljoen euro. Ervan uitgaand dat hiervan circa 45 procent beschikbaar is voor personele kosten, leidt dat tot een organisatieomvang van circa 40 fte. We zullen voortdurend blijven streven naar vergroting van de omzet en het binnenhalen van overheidsbijdragen. Deze bijdragen zullen we als aanvullend beschouwen en daarvoor medewerkers flexibel inhuren: tijdelijke contracten, zzp-ers et cetera.

In het belang van de continuïteit van de organisatie, duidelijkheid en toekomstperspectief voor de medewerkers, de effectiviteit en de transparantie zetten we de lijn uit naar deze toekomstvaste kernorganisatie. Vanuit dit perspectief kunnen we tijdig de juiste beslissingen nemen, wanneer zich mogelijkheden voordoen, bijvoorbeeld bij het vertrek van medewerkers, keuzes voor projecten en thema's, projectaanvragen enzovoort.

9.3 Begroting

Baten	BEGROTING 2012	REALISATIE 2011
Contributies + Donaties	3.152.238	3.414.495
Eigen fondsenwerving, taakstelling Shell rechtszaak	60.000	
Notariële schenkingen en nalatenschappen	40.000	12.740
Bijdrage Nationale Postcode Loterij	1.350.000	1.350.000
Overige bijdragen uit acties derden	130.000	172.985
Subsidies, toegezegd	1.094.000	1.616.306
Subsidies, taakstelling	525.220	
Subsidies, t.b.v. derden	930.000	
Down to Earth, advertentie-inkomsten	10.200	31.089
Rente	43.000	52.322
Totaal	7.334.658	6.649.937
Lasten		
Voorlichting en kennisvergaring	812.127	729.760
Achterban ondersteuning	946.877	850.720
Campagnes	3.348.694	2.992.182
Activiteitskosten t.b.v. derden	930.000	850.454
Kosten eigen fondsenwerving	640.428	575.553
Kosten acties derden	-	-
Kosten verwerving subsidies	145.618	130.756
Beheer en administratie	420.915	377.851
Totaal	7.244.658	6.507.277
Saldo	90.000	142.660
Besteding aan doelstelling ten opzichte van de totale baten	82,3%	81,6%
Personeel in Fte	46,9	48,1
Personeelskosten		
Personeelskosten	2.779.671	2.748.418
Overige personeelskosten	181.074	176.235
Afschrijvingskosten		
Afschrijvingskosten	67.320	52.106
Huisvestingskosten		
Huur -/- doorberekende huur	233.872	243.131
Overige huisvestingskosten	46.452	41.103
Kantoorkosten		
Kantoorkosten	179.846	211.623
Activiteitskosten		
Activiteits- en algemene kosten	2.826.423	2.184.207
Activiteitskosten, t.b.v. derden	930.000	850.454
Totaal	7.244.658	6.507.277

Op de Algemene Ledenvergadering van 21 november 2011 is de begroting toegelicht en goedgekeurd.

9.4 Meerjarenraming

BATEN	2012	2013	2014	2015
1 Contributies + donaties	3.192.238	3.372.603	3.552.603	3.732.603
2 Taakstelling Shell rechtzaak	60.000	80.000	100.000	120.000
3 Opbrengsten adv. Down to Earth	10.200	10.404	10.612	10.824
4 Bijdrage Nationale Postcodeloterij	1.350.000	1.350.000	1.350.000	1.350.000
5 Subsidies en Fondsen, toegezegd	1.224.000	1.040.808	720.000	723.000
6 Subsidies en Fondsen, taakstelling	525.220	110.700	70.000	77.000
7 Subsidies en Fondsen, extern besteed	930.000	675.000	675.000	-
8 Rente	43.000	43.000	44.000	45.000
9 Totaal Baten	<u>7.334.658</u>	<u>6.682.515</u>	<u>6.522.215</u>	<u>6.058.427</u>
LASTEN	2012	2013	2014	2015
10 Personeelskosten, all-in	2.779.671	2.288.643	2.214.843	2.167.502
Overige personeelskosten	181.074	224.438	218.287	212.357
11 Afschrijvingskosten	67.320	68.666	70.040	71.441
12 Huur -/- onderhuur inkomsten	233.872	205.562	209.674	213.867
Overige huisvestingskosten	46.452	48.223	49.187	50.171
13 Bestuur en directie	72.013	71.788	73.223	74.688
Kosten jaarverslag	15.096	16.646	16.979	17.319
14 Bijdragen derden/lidmaatschappen	131.580	134.212	136.896	139.634
15 Directe kosten	1.763.826	1.690.654	1.739.973	1.792.478
16 Down to Earth	151.754	154.758	157.854	161.011
17 Activiteitskosten	872.000	1.013.924	870.260	1.067.961
18 Subsidies en Fondsen, extern besteed	930.000	675.000	675.000	-
19 Totaal Lasten	7.244.658	6.592.515	6.432.215	5.968.428
Resultaat	90.000	90.000	90.000	90.000
	<u>7.334.658</u>	<u>6.682.515</u>	<u>6.522.215</u>	<u>6.058.427</u>
20 Ter aanvulling continuïteitsreserve	90.000	90.000	90.000	90.000

Aanvullende informatie over de periode 2012-2015

De elektrische auto is volop in ontwikkeling en kan een deeloplossing zijn (schoner vervoer), maar dan moet deze oplossing wel gekoppeld zijn aan duurzame energie (zon en wind). Daarom hebben we het concept van de 'Energiesnelweg' ontwikkeld, waarbij zonne- en windenergie langs de snelweg wordt opgewekt ten behoeve van elektrische auto's. Voor de realisering daarvan is veel geld nodig. Samen met de stichting Natuur en Milieu en andere partners is een projectplan ingediend bij de Nationale Postcode Loterij. Het is verheugend te kunnen melden dat de Nationale Postcode Loterij recent een bedrag van **4,5 miljoen euro** heeft toegekend aan Milieudefensie en Natuur en Milieu (elk 50% van het totaalbedrag), bij een looptijd van vier jaar. De cijfers konden echter nog niet in de meerjarenbegroting worden meegenomen.

Toelichting:

- 1 Prognose groei eigen fondsenwerving (donaties en contributies samengevoegd) conform meerjarenraming Actief.
- 4 Bijdrage Nationale Postcodeloterij: toegekend voor de periode 2011-2015.
- 5 Subsidies en eigen fondsenwerving: toegezegde bedragen.
- 6 Subsidies en Fondsen, taakstelling: begrote inspanningsverplichting.
- 10 t/m 18: Groei met 2% per jaar uitgaande van 2012. Over de jaren 2013 t/m 2015 is uitgaande van peil op 2011 200.000 bezuinigd op de kosten van de overhead.
- 15 De directe kosten van de afdelingen Actief, Bedrijfsvoering, Campagnes en Staf
- 16 Kosten magazine, overige lasten van voorheen Communicatie ondergebracht bij Campagnes en Staf.
- 17 Activiteitskosten hebben directe relatie met ontvangen subsidies. Meer subsidie: hoger activiteitenbudget; minder subsidie: lager activiteitenbudget
- 18 Betreft projecten waarvoor Milieudefensie die subsidie-ontvanger is, maar waarvan de projecten worden uitgevoerd door derden. (zie ook: 8)

inhoud

Milieudefensie –

Friends of the Earth Netherlands

Bezoekadres:

Nieuwe Looiersstraat 31, Amsterdam

Postadres:

Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam

Servicelijn: 020 6262 620

Fax: 020 5507 310

E-mail: service@milieudefensie.nl

Internet: www.milieudefensie.nl

Jongerenorganisatie JMA:

020 5507 436 / www.jma.org

Colofon

Tekst: Jim Klingers

Eindredactie: Victor van den Belt

Vormgeving en productie:

Eric Mels vormgeving, Hoorn

Foto's:

Pierre Crom: cover, pag. 5, 14, 18, 26, 28, 69

Michiel Wijnbergh: pag. 2, 4, 16, 19,

44 (portret Berkhuisen), 45

Milieudefensie: pag. 15, 24, 25, 33, 44, 77

Rogier Scholten/Havenbedrijf Rotterdam: pag. 20

Varpu Sairinen/Milieudefensie: pag. 21

Floris de Jong: pag. 21

Maarten Ros: pag. 22

FoEI: pag. 23

H. P. Alting von Geusau/Oxfam Novib: pag. 27

Maarten Ros: pag. 35

iStockphoto: pag. 40, 48, 53

Nationale Postcode Loterij: pag. 52

© mei 2012, Milieudefensie, Amsterdam

[inhoud](#)

Wat is er mis met de megastal?

(vervolg)

Grootschalig preventief gebruik van antibiotica in de intensieve veeteelt zorgt voor resistentie van bacteriën waardoor ziektes niet meer bestreden kunnen worden. Uitbraak van dierziekten, waarvan sommige ook gevaarlijk kunnen zijn voor mensen, liggen op de loer. De uitstoot van fijnstof bij de stallen is schadelijk voor de volksgezondheid. Veel mensen ervaren de stallen als ontsierend voor het landschap en hebben last van het drukke vrachtverkeer.

Ons alternatief: een platteland met boerderijen waar koeien, kippen en varkens in de wei scharrelen. Een duurzaam alternatief – goed voor mens, dier en milieu – is mogelijk: met een milieuvriendelijke, grondgebonden veehouderij in een gesloten kringloop van land, voer en mest. Hiermee voorkomen we uitputting van landbouwgronden in Zuid-Amerika én overbemesting in eigen land.

[← terug naar de tekst](#)

Wat verwachten we van de politiek?

(vervolg)

- Verbied megastallen en stel de maximale bouwblokgrrootte van stallen vast op 1,5 hectare en in en nabij bijzondere gebieden (nationale landschappen, verwevingsgebieden) op 1 hectare. Verbied gestapelde stallen.
- Stimuleer milieuvriendelijke, grondgebonden veehouderij met een gesloten kringloop van voer-mest. Dit betekent dat het veevoer uit de omgeving van de boerderij komt en dat de mest ook weer op het land in de omgeving wordt uitgereden.
- Stel weidegang en vrije uitloop verplicht voor dieren in de veehouderij.
- Ontwikkel een Toekomstplan Duurzame Veehouderij en creëer een portefeuille Duurzame Veehouderij.
- Geef financiële ondersteuning aan de introductie van en omschakeling naar een duurzame veehouderij.

 terug naar de tekst

inhoud

De groene metropool in het kort

(vervolg)

spoorverdubbeling tussen Rotterdam en Den Haag; doortrekken van de Merwede-Lingelijn naar Rotterdam Centraal; aanleg van een metroring rond Rotterdam Zuid; sneltram-, snelbus- en lightrailverbindingen; fietssnelwegen, en stadsferry's op de Maas.

Verder zet het plan in op promotie van het 'Nieuwe Werken', met zaken als thuiswerken, videoconferencing en financiële prikkels van de werkgever voor het gebruik van fiets en openbaar vervoer.

Met de Groene Metropool hoopte Milieudefensie een omslag in het politieke denken over mobiliteit te bewerkstelligen. Het plan zou als burgerinitiatief worden ingediend bij de provincie Zuid-Holland. Na de presentatie op 28 mei in de hal van de Tweede Kamer werden de ideeën besproken binnen de Commissie Infrastructuur en Milieu. Een maand later konden Kamerleden een enorme maquette van de plannen bewonderen. Al met al een veelbelovend begin, maar daarna liep het stroever. Ondanks de enthousiaste inzet van lokale milieu- en bewonersorganisaties bij het verzamelen van handtekeningen voor het burgerinitiatief, lukte het niet het alternatieve plan echt 'op de kaart te zetten'. Tussen juni en september schaarden ruim achtduizend mensen zich achter de Groene Metropool; voldoende om als burgerinitiatief te kunnen worden ingediend, maar minder dan waarop vooraf werd gemikt (zestienduizend ondertekenaars).

[← terug naar de tekst](#)

Waarom minder auto's?

(vervolg)

Zo heeft Nederland met België en Luxemburg de hoogste gemiddelde uitstoot van stikstofdioxide (NO_x) in Europa, bijna drie keer boven het Europese gemiddelde. NO_x veroorzaakt zomersmog, wat schadelijk is voor de gezondheid en draagt bij aan verzuring en vermisting van de natuur. Het autoverkeer is, naast de industrie en de elektriciteitsproductie, een van de voornaamste bronnen. Auto's stoten nog diverse andere schadelijke stoffen uit, waaronder fijnstof, koolmonoxide, vluchtige organische stoffen en niet te vergeten: kooldioxide (CO₂) dat bijdraagt aan klimaatverandering.

 terug naar de tekst

Wat doet Shell verkeerd in Nigeria?

(vervolg)

De Niger is de derde rivier van Afrika. Haar delta en mangrovebossen behoren tot de grootste van de wereld. Helaas wordt deze prachtige natuur vernietigd door olie. Een geelbruine laag bedekt de vele rivieren, kreek en poeltjes die de Nigerdelta rijk is. Onder andere chimpansees, luipaarden en olifanten, die in het gebied voorkomen, worden bedreigd.

De gevolgen voor de bevolking zijn enorm. In het drinkwater komen extreem hoge concentraties van het kankerverwekkende benzeen voor. Het vruchtbare land en het viswater zijn bedekt met een laag olie, waardoor de bewoners niet meer in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

Bij de oliewinning komt veel aardgas vrij. Een simpele maar zeer milieuonvriendelijke manier om dit gas te lozen, is affakkelen. In Nigeria laat Shell dag en nacht bijna honderd gasfakkels branden. Samen stoten die evenveel broeikasgassen uit als vier miljoen personenauto's. Terwijl het gas gewoon gebruikt kan worden. De fakkels bevinden zich vaak vlakbij dorpen; de ongezonde uitstoot veroorzaakt veel gezondheidsklachten. Het affakkelen is al lang verboden maar mooie beloftes ten spijt, gaat Shell er jaar in jaar uit mee door.

[← terug naar de tekst](#)

Duurzaam, legaal, illegaal of destructief gekapt?

(vervolg)

Illegale kap: hout is illegaal als tijdens de houtkap, het transport of de eigenlijke verkoop wet- en regelgeving geschonden wordt. Voorbeelden hiervan zijn het gewoonweg “stelen” van hout uit het bos, meer kappen dan afgesproken of beschermde soorten kappen, maar ook het schenden van mensenrechten en landrechten. Dit hout is absoluut destructief voor mens en milieu, maar is helaas nog steeds verkrijgbaar.

Legale kap: de herkomst van het hout kan getraceerd worden door een onafhankelijke instelling en is aantoonbaar legaal gekapt. Er zijn dus geen wetten overtreden. Dit zegt helemaal niets over hoe dat is gebeurd en of het duurzaam is en kan dus nog steeds negatieve, destructieve gevolgen hebben voor mens en milieu. Met name in tropische landen is de wetgeving vaak slecht. Zij staan kaalkap toe en de rechten van inheemse volken worden niet of onvoldoende erkend.

Duurzame kap: het hout komt uit bossen waarvan een onafhankelijke instelling heeft vastgesteld dat ze duurzaam worden beheerd. Duurzaam beheerd bos voldoet aan vergaande eisen op gebied van natuur, milieu en sociale omstandigheden

[← terug naar de tekst](#)

Extra vieze olie en onconventioneel gas

(vervolg)

De teerzandgronden worden middels dagbouw over enorme oppervlakten afgegraven. Ecosystemen, zoals oerbossen, worden totaal vernietigd en water en bodem raken vervuild met giftig afval. Bij het productieproces wordt zeer veel water en aardgas verbruikt. Olie uit teerzanden veroorzaakt 22 procent meer CO₂-uitstoot dan gewone olie. Op dit moment zijn er grootschalige ontginningsprojecten in Canada en Venezuela en voor de toekomst bestaan er plannen voor de winning in onder andere Madagaskar, de Republiek Congo en Rusland.

Onconventioneel gas bevindt zich niet in een gasbel, maar in poreuze bodemlagen. Om het te kunnen winnen is het meestal nodig om te 'fraccen', waarbij onder hoge druk een mengsel van water, chemicaliën en zand horizontaal in de bodemlaag wordt geïnjecteerd. In de Verenigde Staten gebeurt dit al veel, waarbij bodem en water vaak ernstig vervuild raken. Bovendien komt er veel methaan bij de winning vrij. Volgens de Amerikaanse Cornell University is schaliegas zodoende zelfs viezer dan steenkool. Ook in de ondergrond van Nederland bevindt zich onconventioneel gas. Het Rijk heeft opsporingsvergunningen afgegeven, die ook voorzien in proefboringen, aan DSM, het Australische QGC, en de Britse bedrijven Cuadrilla en Hutton. Het gaat om schaliegas dat zich bevindt in de schaliegelagen onder Noord-Brabant en Limburg en om steenkoolgas in de ondergrond van Twente, de Achterhoek, de Veluwe en de Noordoostpolder met aangrenzende gebieden.

[← terug naar de tekst](#)

Vrijwilligersbeleid goed geregeld

Werken met vrijwilligers én met betaalde krachten is binnen onze organisatie een bewuste keuze. Samen vormen zij de tandem waarmee we milieuresultaten boeken. Je inzetten als vrijwilliger kan op vele manieren: van kantoorklussen tot deelname aan acties; van praktische inzet tot inhoudelijke bijdragen; van karweitjes die een paar uur duren tot aan langdurige projecten (daaronder vallen ook stages).

Om de vrijwilliger een prettige werkomgeving te bieden, streeft Milieudefensie een goed vrijwilligersbeleid na. Dit is vastgesteld in de [►Nota Vrijwilligersbeleid Milieudefensie](#). De nota is begin 2012 herbeoordeeld en waar nodig aangepast en aanvullend op het 'Arbeidsvoorwaardenreglement voor onbetaalde medewerkers'. Dit laatste is alleen geldig voor vrijwilligers waarmee Milieudefensie een vrijwilligersovereenkomst heeft afgesloten.

We proberen zoveel mogelijk rekening te houden met ieders wensen, talenten en eventuele beperkingen. Uiteraard zorgen we voor koffie, thee en lunches, onkostenvergoeding (dit kunnen soms ook studiekosten zijn) en af en toe een persoonlijke attentie. Vrijwilligers worden op de hoogte gehouden via mailingen en de activiteitennieuwsbrief. De grotere projectmatige klussen worden via ons 'uitzendburo' uitgezet in de vorm van vacatures. Alle vrijwilligers zijn verzekerd voor ongevallen en aansprakelijkheid tijdens kantoorwerkzaamheden en acties. Vrijwilligers hebben daarnaast het recht om te solliciteren op intern uitgezette vacatures

Een vrijwilliger hoeft geen lid te zijn van Milieudefensie. Wel geeft het lidmaatschap stemrecht op de Algemene Ledenvergadering. Inspraak op besluitvorming kun je als vrijwilliger uitoefenen via ledenavonden, ledendagen, ad hoc en via de ALV.

[← terug naar de tekst](#)

In het kader van het veertigjarig jubileum verraste Milieudefensie in mei veertig vrijwilligers met een bos biologische bloemen. Op deze manier werden ze persoonlijk bedankt voor het werk dat ze voor de organisatie en het milieu doen.

20 jaar JMA

Jongeren Milieu Actief (eerst nog met een 'k' geschreven) zag het levenslicht op 8 november 1991. Naar aanleiding van de Nationale Milieu Actie in de zomer van 1990, wilden drie Wageningse studenten (waaronder student Milieuhygiëne Jeroom Remmers) een stem geven aan de jongeren die zich zorgen maken over de toekomst van hun planeet. Dit, zo gold uitdrukkelijk, op een geweldloze en positieve wijze.

JMA groeide al snel uit tot een vereniging met meer dan vijftien lokale afdelingen van studenten en jongeren door heel Nederland. Door een landelijke manifestatie in Den Haag waarmee aandacht werd gevraagd voor een 'maand milieuvriendelijk leven' stond JMA op de kaart. Naast landelijke acties zoals het 'anti-bekertjes comité' en het uitdelen van rode en groene kaarten aan politiek en bedrijfsleven, zette JMA zich vooral lokaal in met prikkelende activiteiten. In dit prille begin zijn er acties vol passie. Zo trok Erik Boele met zijn hond Mischa een schooljaar lang (1992/ 1993) door Nederland om het milieu onder de aandacht te brengen van jongeren.

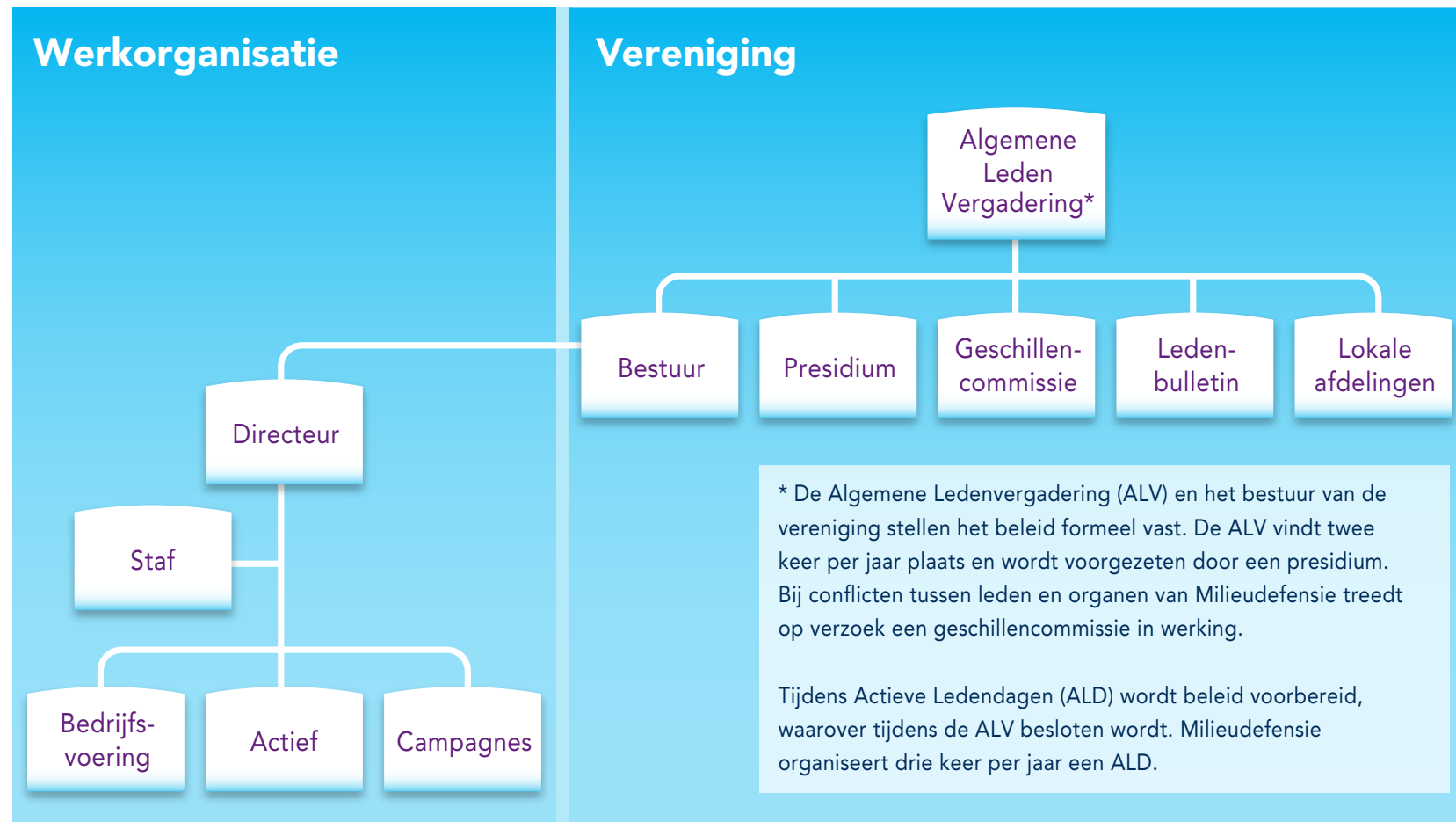
Door een subsidiestop midden jaren '90 kon JMA de medewerkers voor verschillende projecten zoals ecoNaction (een jongeren netwerk dat zich inzet voor milieu) niet meer bekostigen. Er braken een aantal krappe jaren aan. Gelukkig bleven de grote inzet van vrijwilligers en de inspirerende projecten overeind – zij het op kleinere schaal. Milieudefensie zag de grote waarde van een jongerenmilieuorganisatie in en nam JMA in 1999 onder haar hoede.

Dat zorgde voor een opleving. Onder meer met het succesvolle klimaatproject The Bet, dat liep tussen 2000 en 2005. Middelbare scholieren gingen daarbij een weddenschap aan met overheden en bedrijven om 8 procent CO₂ te besparen op school en in hun leefomgeving. En dat binnen slechts twee maanden. De weddenschappen werden telkens gewonnen en trokken veel aandacht van pers, politiek en BN'ers zoals Erwin Kroll, Ali B en Giel Beelen. Minister Pronk ging persoonlijk een The Bet-weddenschap aan (ook hij verloor).

De jongeren vormden inmiddels een niet meer weg te denken factor bij menige campagne van Milieudefensie. Bijvoorbeeld met hun activiteiten rond energiebesparing, de klimaatconferentie in Kopenhagen (2009) en bovenal voor het eerste burgerinitiatief van Nederland 'Stop Fout Vlees' (2006/ 2007), waarbij zij landelijke politici persoonlijk trachten te overtuigen van het belang van een duurzame veehouderij. Ondanks de achterliggende zware jaren hebben Milieudefensie en JMA er dan ook terecht voor gekozen de samenwerking voort te zetten.

Organogram

Rooster van aftreden bestuur

Naam	Functie	Benoemd	Her-benoeming	Jaar van aftreden
Bert van Pinxteren	Penningmeester	2008	2011	2014
Jacqueline Kuppens	Secretaris	2007	2010	2013
Ton Bötticher	Bestuurslid namens de lokale groepen	2007	2010	2013
Hans Mandjes	Bestuurslid namens de lokale groepen	2006	2009	2012
Yvonne van Sark		2008	2011	2014
Marco van Zelderren		2008	2011	2014
Andy Palmen	Op voordracht van de OR	2009	2012	2015

Presidium

Naam	Datum aantreden	Datum herverkiezing	Datum aftreden
Wytzia de Savornin Lohman	2003 (november)	2007 (juni)	2010 (juni) <i>juni 2010 gekozen als reservelid aftreden juni 2012 voor 2 jr herkozen</i>
Pieter Lammers	2008 (juni)	2011 (juni) <i>juni 2010 gekozen als presidiumlid</i>	2014 (juni)
Huup Dassen	2010 (juni)	2013 (juni)	2016 (juni)
Jikke Rigt Sietsma	2011 (november)	2014 (november)	2017 (november)

Geschillencommissie

Naam	Datum aantreden	Datum herverkiezing	Datum aftreden
Phon vd Biesen	2006 (november)	2009 (november)	2012 (november)
Siem van der Berg	2009 (juni)	2012 (juni)	2015 (juni)
Daniëlle de Boorder	2009 (juni)	2012 (juni)	2015 (juni)

[← terug naar de tekst](#)

inhoud

Onderzoek naar 'opzeggers'

(vervolg)

QUO-communications voerde telefoongesprekken met zestien ex-donateurs die Milieudefensie al vele jaren (15-20 jaar) hadden gesteund en eveneens zestien ex-donateurs die in 2010 via telemarketing of huis-aan-huiswerving waren geworven. In bijna de helft van de gevallen waren financiële redenen de belangrijkste motivatie om op te zeggen. Soms waren de wervingsmethoden inderdaad aanleiding de steun te stoppen. Al gaf een flinke groep in 2010 geworven ex-donateurs aan weliswaar niet (meer) maandelijks te willen geven, maar dat nog wel op vrijblijvende basis te willen blijven doen. Vooral het werven aan de deur werd door enkele respondenten als opdringerig ervaren.

Met name bij de groep ex-donateurs die Milieudefensie langer hebben gesteund, speelden ook inhoudelijke redenen een rol. Circa een kwart van deze groep vond dat Milieudefensie zich te politiek opstelt, teveel op het spoor zit van agenderen (door soms pittig actievoeren) en te weinig gericht is op oplossingen dicht bij huis.

Het onderzoek leerde dat donateurs die afhaken, niet allemaal verloren zijn. De affiniteit die ze hebben met de organisatie hoeft niet verdwenen te zijn. QUO-communications adviseerde afhakers te beschouwen als potentiële nieuwe gevers, die je bijvoorbeeld met een vrijwillige donatie, lagere maandbijdrage of als vrijwilliger bij je organisatie kunt blijven betrekken. Ook kun je kijken of ze ondanks hun vertrek bijvoorbeeld de nieuwsbrief willen blijven ontvangen. Andere tips: zorg voor een welkomsttelefoontje naar net geworven nieuwe donateurs, vertel ze over je plannen en check of ze je wel echt structureel willen steunen. Zorg dat je goed communiceert over wat je allemaal doet, zowel via directe kanalen als via de media en geef donateurs zoveel mogelijk concrete waar voor hun geld, bijvoorbeeld in de vorm van tips of ondersteuning.

[← terug naar de tekst](#)

inhoud

Postcodeloterij

(vervolg)

Met de flinke bezuinigingen waar het kabinet Rutte op inzette, is het belang van particuliere fondsenwerpers zoals de Nationale Postcode Loterij toegenomen.

De goededoelenloterij is een bewezen en succesvol middel tot fondsenwerving. Inmiddels wordt er jaarlijks door de Goede Doelen Loterijen (Nationale Postcode Loterij, BankGiro Loterij en VriendenLoterij) € 400 miljoen geworven voor het goede doel, dat is meer dan € 1 miljoen per dag. Bovendien is de steun meerjarig en zijn de bijdragen vrij te besteden. De Goede Doelen Loterijen zijn hiermee de grootste fondsenwerper van Nederland en derde van de wereld: 25 procent van alle private giften in Nederland komt van de deelnemers van de Goede Doelen Loterijen.

De drie loterijen hebben als missie het steunen van goede doelen die werken aan:

- een rechtvaardige en groene wereld: Nationale Postcode Loterij;
- cultuur en behoud cultureel erfgoed: BankGiro Loterij;
- verbetering van welzijn en gezondheid in Nederland: VriendenLoterij.

Maandelijks spelen 3,5 miljoen huishoudens in Nederland met deze loterijen mee, en met de helft van hun lot dragen ze bij aan een betere wereld.

Het huidige kabinet heeft aangegeven het kansspelbeleid te willen moderniseren.

Wij hopen dat de voorgestelde wijzigingen in het kansspelbeleid de Nationale Postcode Loterij voldoende ruimte laten om de succesvolle fondsenwerving op dit niveau voort te zetten. Zonder hen zouden wij vele van onze initiatieven immers niet (goed) kunnen realiseren!

► www.postcodeloterij.nl

← terug naar de tekst

40 jaar in vogelvlucht

(vervolg)

De club fungeerde als katalysator voor de ongerustheid en aanjager van de discussie over milieuproblemen. De leden stroomden toe. Eind 1972 werd de 'raad' een vereniging en sloot zij zich aan bij het mondiale milieunetwerk Friends of the Earth International.

Al snel kwam het tot acties, onder meer tegen de vervuiling van de Rijn, de afsluiting van de Oosterschelde en de uitbreidingsplannen van Schiphol. Na de oliecrisis in 1973 zette Milieudefensie zich in voor de autoloze zon(der)dag. Eerste uit een lange reeks acties voor minder en schoner autoverkeer. Ook rond het thema kernenergie was veel te doen. Samen met andere clubs lukte het onder meer de bouw van de kerncentrale in het Duitse Kalkar te stoppen. Maar Milieudefensie voelde zich na de uit de hand gelopen demonstratie bij Dodewaard in 1981 steeds minder thuis in de radicaliserende antikernenergiebeweging. Er volgde een rustiger koers, waarin behalve aan zure regen, veel aandacht werd besteed aan consumentenvoorlichting.

Tsjernobyl

Na de ramp met de kerncentrale in Tsjernobyl in 1986 verdubbelde het ledental. Er volgden gouden jaren voor de organisatie. Zo startte in 1988 de succesvolle bossen-campagne 'Hart voor het regenwoud', die onder meer leidde tot de introductie van het FSC-keurmerk. Ook de verplichte katalysator op auto's en het wereldwijde verbod op ozonlaag aantastende cfc's zijn mede aan acties uit deze tijd te danken. Al sinds de oprichting maakten lokale Milieudefensiegroepen zich hard voor tal van plaatselijke milieuthema's. In 1974 waren er twaalf, in 1994 werd de top bereikt met 119 afdelingen.

De Milieudefensierapporten 'Nederland Duurzaam' en 'Europa Duurzaam' zetten de toon voor milieubeleid in eigen land en wereldwijd. Maar de goede beleidsvoornemens verwaterden snel. Gaandeweg de jaren negentig zakte de aandacht voor het milieu onder invloed van de hoogconjunctuur steeds dieper weg. Nederland moest een 'distributieland' worden, waarbij uitbreiding van Schiphol en vele andere infrastructurele werken ruim baan kregen. Bedrijventerreinen schoten overal als paddestoelen uit de grond ten koste van de open ruimte. Vooral de Schipholacties, met het roemruchte Bulderbos, brachten in deze periode veel mensen op de been.

Lobby en overleg

Voor andere onderwerpen bleek het steeds lastiger grote aantallen burgers te mobiliseren. Demonstratieve optochten met megafoons sloegen niet meer aan. Milieudefensie paste haar strategie aan: het accent kwam te liggen op campagnes met een handelingsperspectief vóór duurzame alternatieven, zoals biologische producten, duurzaam geproduceerd hout of beter openbaar vervoer. Ook spande zij zich in om samen met overheden en bedrijven tot de gewenste milieuresultaten te komen – pas als dat niet hielp, volgden acties.

Rond de millenniumwisseling hoopte de organisatie haar slagkracht te vergroten door een fusie met Stichting Natuur en Milieu, maar die ketste op het laatste moment af.

Milieudefensie besloot vervolgens de 'brede milieuorganisatie' die de gewezen fusiepartners voor ogen stond, zelf gestalte te geven. Zij koos voor activiteiten waar het 'samen doen met mensen' voorop stond. In een tijd dat de legitimiteit van de milieubeweging niet meer zo vanzelfsprekend was als voorheen, bleek dit de juiste insteek. Opnieuw verdubbelde het ledental: van 43 duizend leden en donateurs begin 2000 tot ruim 95 duizend eind 2007.

Hekkenluiter

Toch kreeg de milieubeweging de wind steeds sterker tegen, niet in de laatste plaats door de moord in 2002 op Pim Fortuyn door iemand met een milieuchachtergrond. Het anti-milieubeleid onder de Amerikaanse president Bush maakte dat de mondiale aanpak van het klimaatprobleem jammerlijk faalde. De kabinetten Balkenende lieten groene ideeën letterlijk en figuurlijk 'links' liggen. In tien jaar tijd veranderde Nederland van een groene voorloper tot achterblijver in Europa.

Onder het kabinet Rutte ging het nog verder bergafwaarts. Gedurende vele jaren opgebouwd natuur- en milieubeleid wordt kapot bezuinigd. Een nog steeds stijgende CO₂-uitstoot, ongezond vieze lucht, een schaalvergrotingsslag in de bio-industrie, omvangrijke wegenplannen, een falend openbaar vervoersysteem, marginale investeringen in duurzame energie... Het lijkt geen oogst om over naar huis te schrijven na veertig jaar.

Maar laten we het zien als een laatste oprisping van behoudzucht, die in de geschiedenis zo vaak vooraf gaat aan grote omwentelingen. Want dat het milieubesef sinds de Club van Rome tot de diepste poriën van de samenleving is doorgedrongen, staat als een paal boven water. Bovendien duldt de natuur geen uitstel meer: inmiddels valt er letterlijk 'een wereld te winnen'. Duurzame oplossingen die nu nog worden weggewuifd, zijn binnen enkele jaren mainstream.

Een bescheiden maar opmerkelijk succesverhaal is de ja/nee-brievenbussticker tegen ongewenst reclamedrukwerk. Milieudefensie heeft de sticker van 1976 tot heden vrijwel ononderbroken onder de aandacht gebracht en op grote schaal verspreid.

In 1996 werd Milieudefensie een van de beneficianten van de Nationale Postcode Loterij, die de organisatie tot op heden een belangrijke financiële impuls geeft.

inhoud

Statutaire doelstelling

(Uit: Statuten vastgesteld door de ALV van 26 november 2005).

De vereniging stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het oplossen en voorkomen van milieuproblemen en het behoud van cultureel erfgoed, alsmede te streven naar een duurzame samenleving dit alles op mondiaal, landelijk, regionaal en lokaal niveau, in de meest ruime zin en een en ander in het belang van de leden van de vereniging en in het belang van de kwaliteit van het milieu, de natuur en het landschap in de meest ruime zin voor huidige en toekomstige generaties.

De vereniging tracht haar doel te bereiken door:

Het kritisch volgen van al die ontwikkelingen in de samenleving die effect hebben op het gebied van milieu, natuur, landschap en duurzaamheid, het beïnvloeden van de besluitvorming daarover door middel van het gebruikmaken van alle daartoe geëigende en geoorloofde middelen, het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek, het verspreiden en verstrekken van informatie in de meest ruime zin, het verkrijgen van gerechtelijke uitspraken en het uitvoeren van alle handelingen en acties die de vereniging nodig acht om haar doel te bereiken.

[← terug naar de tekst](#)